

HUQUQ

13

(379)

YURIDIK GAZETA

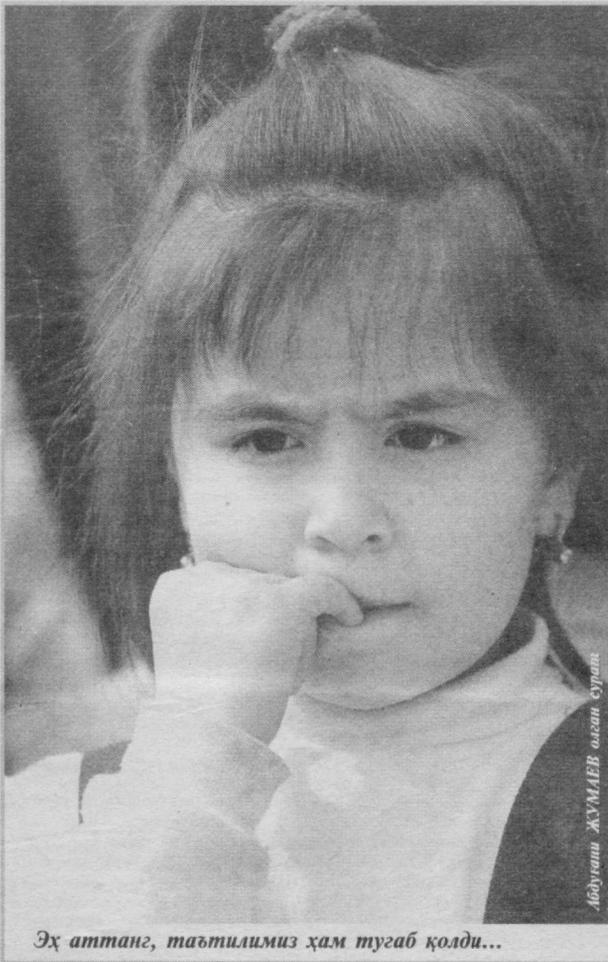
Mart

D.	7	14	21	28	
S.	1	8	15	22	29
Ch.	2	9	16	23	30
P.	3	10	17	24	31
J.	4	11	18	25	
Sh.	5	12	19	26	
Y.	6	13	20	27	

2005

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqra boshlagan.

WWW.HUQUQ.UZ. E-mail: huquq@mail.ru

Абдусамат АГЗАМОВ

Эҳ аттанг, таълимимиз ҳам тугаб қолди...

Республика Бош прокуратураси матбуот маркази хабар қилади

Денов шахрида яшовчи З. Юлдашева Сурхондарё вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига мурожаат қилиб, Денов туман ҳокимлиги қошидаги якка тартибда уй-жой қурилишини мувофиқлаштириш бўлими бошлиғи Абдурашул Ваҳобов уй-жой қуриш учун ҳокимлик қарорини чиқариб бериш эвазига 500 АҚШ долларини пора тариқасида беришни талаб қилаётганини баён этган. Вилоят прокуратураси ва ички ишлар бошқармаси томонидан 2005 йил 28 март кuni ўтказилган тadbирда А.Ваҳобов фуқаро З. Юлдашевадан 500.000 сўмни пора тариқасида олган пайтда қўлга олинди. Ушбу ҳолат бўйича А. Ваҳобовга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

Фуқаро Д.Акрамов Тошкент вилояти МХХ бошқармасига ариза билан мурожаат қилиб, Паркент туман прокуратураси ҳузурдаги СВОЖКБ бошлиғи Хўжабой Асқаров «Оқшом ХФ»га нисбатан қўзғатилган жиноят ишида аризачини жавобгар қилмаслик эвазига 150 минг сўм пора талаб қилганини кўрсатган. 2005 йилнинг 23 март кuni Д.Акрамовнинг аризаси асосида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан ўтказилган тadbирда, Х. Асқаров хизмат хонасида 100 минг сўм пулни пора тариқасида олаётган вақтда далилий ашёлар билан ушланган. Ҳозирги кунда Х.Асқаровга нисбатан жиноят иши қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб бориляпти.

Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки Самарқанд вилоят бўлими бошқаруви раиси С. Холмуродов 2001-2002 йиллар давомида бир қатор фирмаларга берилган кредит маблағларининг мақсадли ишлатилиши устидан назорат ўрнатмаганлиги оқибатида 270 млн. сўмдан ортиқ кредит маблағлари талон-тарож қилинган. Ҳозирда, мазкур ҳолат юзасидан жиноят иши қўзғатилиб, айбланувчилардан етказилган зарарни ундириш чоралари кўриломқда.

Ушбу сонда:

Сунъий тақчиллик
бартараф этилди

● PROKURATURA ARALASHGACH

ТИЛАНЧИЛАР

● DOLZARB MAVZU

АРОҚДАН АЖАЛ ТОПГАНЛАР

● BARCHA ILLATLAR DOYASI

ЧАНДИҚЛИ ҚИЗ

● DETEKTIV QISSA

ГЕРОИНФУРУШ ҲОЖИ

● SUD OCHERKI

УЛКАН КЎЧАДАГИ ПИЁДА

● TARIHXAN TARIQCHA

MURUVVAT

ЭНГ ЭЗГУ ИШ

Меҳрибонлик уйи. Яқин-яқинларгача кўпчилик бу ерни жамиятнинг қандайдир кемтик жойи деб билар эди. Айни пайтда эса меҳрибонлик уйи тарбияланувчиларини ҳам жамиятимизнинг тўлақонли аъзоси, эртанги кунимизнинг эгалари қилиб тарбиялашга асосий вазифалардан бири сифатида қаралмоқда.

Кейинги йиллар ичида бундай муассасаларнинг турли давлат идоралари, корхона ва ташкилотлар томонидан оталиққа олиниши, ҳомийлик қилиниши бу борада олиб борилаётган ишларга мисол бўла олади. Жумладан, пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги 21-меҳрибонлик уйига Миробод туман прокуратураси доимий равишда ёрдам бериб келмоқда. Мазкур муассасада меҳрга, ижтимоий мададга ташна 135 нафар ўғил-қиз тарбияланаёпти. Уларнинг таълим-тарбияси, сихт-саломатлиги доимий назоратда. Бу ерда болаларнинг имкон қадар ўқинмай улғайиши учун барча шароит яратилган.

Туман прокуратураси томонидан ҳомий ташкилотлар кўмаги мувофиқлаштирилиб, байрамлар муносабати билан болаларга моддий ёрдам берилишига эришиляпти. Бу ерда ҳуқуқий тарғибот дарслари йўлга қўйилган.

Шундай тadbирлардан бири 26 март кuni Наврўз байрами муносабати билан бўлиб ўтди. Миробод туман прокуратураси, «Камолот»нинг туман бўлими ҳамкорлигида ўтказилган тadbирда тўқин дастурхон ёзилиб, болаларга совға-салом улашилди. Миллий таомимиз бўлиш палов тортилди. Соғлом турмуш тарзини қўллаб-қувватлаш мақсадида спорт инвентарларининг топширилиши болалар учун ҳақиқий совға бўлди.

Болаларнинг кўнглини олиш дунёдаги энг эзгу ишлардан биридир. Доим шунга ҳаракат қилайлик.

Абдусамат АГЗАМОВ,
Миробод туман прокурорининг
қатта ёрдамчиси

2005 YIL — SIHAT-SALOMATLIK YILI

Бугун фаровон келажак сари одимлаётган эканмиз, аввало соғлом турмуш тарзига эга бўлишимиз даркор. Мамлакатимизда 2005 йил «Сихат-саломатлик йили» деб эълон қилинган, Вазирлар Маҳкамаси томонидан махсус дастур ишлаб чиқилди. Шундан келиб чиқиб, прокуратура ходимларининг соғлигини янада яхшилаш мақсадида прокуратура органларида хизмат қилаётган ходимлар ўртасида футбол, теннис ва шахмат бўйича мусобақалар ўтказиладиган бўлди.

БАРЧА ШАРОИТ МАВЖУД

Бош прокурорнинг «Прокуратура органлари ходимларининг жисмоний тайёргарлиги ҳақида»ги махсус буйруғи асосида прокуратура ходимлари иштирокида ўтказиладиган мусобақаларга эътибор кучайтирилмоқда. Ҳар бир машғулотга етук мутахассислар жалб қилинган.

Бош прокуратура раҳбариятининг ташаббуси билан махсус спорт мажмуаси барпо этилган. Ходимлар қарийб икки йилдан буён ҳар хил спорт турлари билан мунтазам шуғулланиб келмоқда. Улар орасида ҳаваскорлик поғонасидан чемпионлик шохсупасига чиққанлари ҳам бор. Бундай ходимларнинг фаолияти тарқок нашрларимиз томонидан доим ёритиб бориляпти.

«Сихат-саломатлик йили» давлат дастурида кўрсатилганидек, саломатлигимизни мустаҳкамлаш учун прокуратура идораларида барча шароит мавжуд. Жумладан, прокуратура фахрийлари учун малакали тиббий хизматни кучайтириш мақсадида кенг қўламли ишлар қилинмоқда.

С.САИДОВ,

Республика Бош прокуратураси кадрлар бошқармаси прокурори

Қисқа сатрларда

Анджон вилоят прокуратураси органлари томонидан Ўзбекистон президентининг «Қишлоқ ҳўжалигида ихлолотларни амалга оширишга қаратилган қонунлар ижросини таъминлашга оид қўшимча чора-tadbирлар тўғрисида»ги фармойиши ижроси юзасидан қатъий назорат амалга оширилмоқда.

Вилоят прокурори Б.Деҳқонов раҳбарлигида жойларда ҳокимлик, мугасадди идора ва ташкилот раҳбарлари ҳамда маъсул ходимлар иштирокида йиғилиш ўтказиб келинаёпти.

Яқинда бўлиб ўтган йиғилишда Вазирлар Маҳкамасининг «Ўза уруғчилигини ташкил этишни тақомиллаштириш чора-tadbирлари тўғрисида»ги ҳамда «2005 йилда пахта етиштиришнинг прогност ҳажмлари ва ўзани навлар бўйича жойлаштириш тўғрисида»ги қарорлари ижроси юзасидан қилинадиган ишлар аҳоли муҳофазатида этилди.

PROKURATURA NAZORATI

Бугунги кунда мамлакатимиздаги ОАВнинг кўпчилигида уй-жой коммунал хўжалиги фаолиятига боғлиқ мақодаларга кўзингиз тушади. Президент Ислам Каримов ҳам парламент палаталарининг кўша мажлисида бу муаммога эътибор қаратиб: "...уй-жой коммунал хўжалигини фойдаланиш ва уни сақлаш борасида ҳам бозор механизми амалда шакллантирилмаган. Буларнинг барчаси ҳақли равишда аҳолининг жиддий эътирозига сабаб бўлмоқда, мавжуд муаммолар эса шоша-шошарлик билан юзаки ҳал қилинапти", — деган эди.

Жўжани кузда санаймиз...ми?

Жойларда уй-жой коммунал хўжалигидан фойдаланиш борасида бир қатор ишлар қўрилган бўлса-да, айрим мансабдорлар вазифасини талаб даражасида бажармай, мансабини суистеъмол қилиб коммунал тўловлар учун йиғилган нақд пуллари ўзлаштирилмоқда. Хусусан, Тошкент шаҳар Сирғали туманидаги «Ёшлик юлдузи» уй-жой мулкдорлари шirkати (УМШ) мансабдорлари коммунал хизматлар учун йиғилган 5,9 млрд. сўм нақд пулни банкка топширмай, ноқонуний равишда ўзлаштирилган.

Яна бир мисол. Орган туманидаги «Хоразм ипаги» УМШ раиси Ж.Тожиев ваколатидан фойдаланиб, 7- ва 8-уйларни иссиқлик энергияси билан таъминловчи қозонхонада ишлаб чиқариётган битта «Универсал-5» сув иситиш қозонини, электрогенераторни, сув насоси ва иссиқлик узатувчи қувурларни, жами 1,5 млн. сўмлик мулкни ўзлаштирган. Бунинг жабрини 88 та хонадонда яшовчи 262 нафар фуқаро тортган.

Ушбу ҳолат юзасидан Ж.Тожи-

евга нисбатан жиноят иши, туман ҳокимининг қўрилиш ва транспорт соҳаси бўйича ўринбосари, «Қоровул» қишлоқ фуқаролар йиғини раиси, коммунал фойдаланиш бўлими бошлиғига нисбатан интизомий жавобгарликка оид иш қўзғатилган.

Текширишларда айрим корхона ва ташкилотларда қозонхоналарнинг узлуксиз ишлаши учун жамғарилган ёқилги талон-тарож қилинаётгани ҳам аниқланган. Хусусан, Андижон вилоятидаги Хонобод қўрилши коллежига 2004-2005 йил куз-киш мавсуми учун олиб келинган 662.000 сўмлик 4,6 тонна ёқилгини оғиб мудир У.Тўйчиев ўзлаштириб юборган.

«Тошиссиқкуват»нинг 3/1-Мирзо Улуғбек туман ишлаб чиқариш биразлиқсининг маъсуд ходимлари 844.400 сўмлик мулкни ўзлаштирган.

Ушбу ҳолатлар юзасидан жиноят ишлари қўзғатилиб, тергов ўтказилапти.

Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, жойлардаги хўжалик объектиларини қиш мавсумга тайёрлаш

ишлари айрим йўналишлар бўйича дастурда белгиланган мuddатлардан орқада қолган. Масалан, Пискент туманидаги «Гулшан» УМШга қарашли 7 та кўп қаватли уйни таъмирлаш дастурда белгиланган бўлса-да, улар таъмирланмаган.

Бундай ҳолат Ангрэн шаҳридаги «Ангрэнгазтаъминот» шахобчаси, «Иссиқлик манбаи», «Сувочкава», «Кумиртехтранс» ва «Ангрэн

кўмир ҳавзаси» бошқармаларида ҳам аниқланиб, камчиликларни зудлик билан бартараф қилиш юзасидан шаҳар ҳокими номига тақдирнома киритилди.

Бухоро вилояти Пешку туманидаги «Юлдуз» УМШга қарашли 9 та уйда мукамал таъмирлаш ишлари ўтган йилнинг сентябр ойида тугатилиши лозим бўлса-да, улар умуман таъмирланмаган.

Кунлар исимокда. Уй-жой коммунал хўжаликларидан барча муаммоларни ҳал қилиш фурсати етди. Эски қувурларни алмаштириш, ёқилгиларни жамлаш, қозонхоналарни таъмирлаш учун вақт етарли. Бирок, кўпгина уй-жой коммунал хўжаликлари раҳбарлари ёз бўйи муаммоларни унутиб, кеч кузда ишга киришади. Оқибати эса маълу.

Халқимизда «Қиш ғамини ёзда е» деган мақол бор. Буни соҳа мутасаддилари унутмасликлари керак.

Огабек МАТНАЗАРОВ, Республика Бош прокуратураси бошқарма прокурори

QASAMYODGA XIYONAT

Бир Врaчтиниз обрўси

Танимиз соғ кезларда касалхона-ю врачлар эсимизга ҳам келмайди. Узимиз ёки яқинларимиз бирор дардга чалингудек бўлса шифокор ҳузурига қандай етиб бурганимизни билмай қоламиз. Ундан умидвор бўламиз, нима қилиб бўлса-да бизни дарддан фориғ қилишни сўраймиз. Бу энди табиий ҳол. Иссиқ жон борки, дардга чалинмай иложи йўқ. Лекин дардингизга малҳам сўраб борган кишини сизнинг соғлигингиз эмас, даромадингиз кўпроқ қизиқтирса уни шифокор деган шарафли ном билан атаб бўладими? Бу ҳам етмагандай, у ношудлиги-ю маъсулиятсизлиги оқибатида бир дардингизга ўн дард қўшиб қўйса уни ким деб аташ мумкин?

Афсуски, бу гапларни шунчаки гапирётганимиз йўқ. Эғнидаги оқ либосига доғ туширган, инган қасамини унутиб қўйган «шифокорлар оз бўлса-да, учраб туради. Айнан шуларнинг касрига айрим одамларнинг тиббиётдан ихлоси қайтиб, уларда бу соҳа вакиллари ҳақида нотўғри тушуنча шаклланиб қолиши мумкин.

Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туманида жойлашган 14-болалар жарроҳлик шифохонасининг навбатчи жарроҳи Равшанбек Акрамовни ҳеч ким вақти келиб таъмағирликини касб қилиб олади деб ўйламаган бўлса керак. Ахир Р.Акрамов маъзур шифохонада оз эмас, кўп эмас — ропна-роса 27 йил меҳнат қилган, ўзига яраша обрў орттирган эди. Бирок, нафс ва инсон тақдирига бефарқлик унинг асил қиёфасини очиб ташлади.

2004 йил 30 сентябр кунки кечки пайт шифохонага Д. исмли 14 ёшли қиз «ўткир аппендицит» ташхиси билан ётқозилди. Навбатчи жарроҳ Акрамов операцияни «бир пасда», тиббий текширувларсиз ва ҳеч кимнинг розилигисиз амалга оширади. Лекин жараён осон кечмайди, биргина кўричак учун қилинган операция натижасида норасида қиз қора талоғи ва бир тухумдонидан айрилади. Буни қизнинг онаси жарроҳнинг уқувсизлиги ва шафқатсизлиги оқибати деб ҳисоблайди. Кечагина ўйнаб-қулиб юрган қизининг бир кунда яримжон бўлиб қолганини кўтариш она учун оғир албатта. Бу ҳам етмагандай устамон жарроҳ она шу операция учун ҳали реанимация хонасида ётган қизининг асидан пул талаб қилади. Ваҳоланки, фақулудда ва шўшилчиқ олиб келинган беморларга шифохонада бепул хизмат кўрсатилиши керак. Қизнинг онаси шуни айтганида жарроҳ Акрамов «кўнгилдан чиқариб бир нарса ташлаб кетинг-да энди» дея идаво қилади. Бу ҳолат бир неча марта такрорланади. Шунча кўргилик камдай, дард устига чипқон бўлган таъмағирлик онани чорасиз аҳволга солиб қўяди. У адолат истаб туман прокуратурасига мурожаат қилади. Шу куник, яъни 2004 йилнинг 17 октябрида Мирзо Улуғбек туман прокуратурасида махсус кимёвий ишлов берилган 10.000 сўм пул ва нархи 40.000 сўмлик чой сервиси рўйхатга олинб ҳолислар иштиракида баённома тузилади.

Буёғига таъмағирнинг тумшугидан илиниши қийин кечмайди: жарроҳ Акрамов жиноят устида далилий ашёлар билан ушланади.

Турган гапки, ўз хизмат доирасига қирадинган вазифани бажариш эвазига ҳақ талаб қилган товламачи қилмишига яраша жазосини олди. Бирок бизни бошқа нарсалар ҳам ўйлантиради: нахотки инсон ҳаёти ишониб топширилган касб эгаси ўз шаъни ва обрўсини арзимас нарҳда пуллаб юборса? Бундай «шифокор»ларни қандай устоз тарбиялаган? Ҳали ўн гулдан бир гули очилган кизда яна врачларга ихлос ўйғонармикан? Афсуски, саволлар кўп...

Б.КЎКОНБОВ,
Мирзо Улуғбек туман прокурори
Б.ИЛХОМОВ,
Мирзо Улуғбек туман прокуратураси иш ўрганичиси

Андижон вилояти прокуратурасининг катта ёрдамчиси Н.Жўраев (уртада) прокуратура ходимлари ва жалоятчи ёрдамчилар билан.

QILMISH-QIDIRMISH

ТЕКИН ЕГАН — КЎЗГА ТИКАН

Когонлик Мансур Раҳматов «Доно-Шаҳзод», «СЭР Комп» хусусий фирмалари раҳбари. Бугунги кун ишбилармонига хос бўлган фазилатларнинг барчаси унда мурасам. Аммо, турли ўсуллар билан қонун қўзини шамғалат қилишда унинг олдига тушадигани йўқ. Негаки, мўмай даромадининг фақат ўз чўнтагига тушишини истайди. Солиқ тўлашни ҳаёлига ҳам келтирмайди.

«СЭР Комп» фирмасида ўтказилган текширишларда унинг қинғирликларига чек қўйилди. Маълум бўлишча, 2003 йил июн-июл ойларида савдодан тушган 51.430.000 сўм нақд пулни назорат касса машинасида ўтказмаган.

Худди шундай 2003 йил сентябрдан 2004 йил февралгача қадар «Доно-Шаҳзод» фирмасига савдодан тушган 56.878.000 сўмни ўзлаштириб, 23.180.870 сўмлик солиқ ва бошқа тўловларни тўламаганлиги аниқланди.

Қонун бор жойда адолат қарор топади. М.Раҳматов ЖКнинг тегишли моддаси билан жазоланди.

Кодир НИЗОМОВ,
Когон шаҳри прокурори

QIN'IR ISHNING QIYI'GI

Ғ.Абдурахмонов, В.Худойбердиев, М.Собиров, И.Икромов, Р.Ғафуров, А.Мухаммадиев, М.Ражабов, Ҳ.Болтаев, Ш.Қамоллов қамалиб-қамалмай, кўча тарбиясини олган йигитлардан. Ишларга мўмай пул топши пайида бўлган бу безорилар ҳар қандай пастқашликдан ҳам тўйишмайди. Аввалига ўғирлик, безорилик қилиб юриб, кўп вақт ўтмай босқинчилик йўлига ўтиб олишди.

НИҚОБЛИ ЙИГИТЛАР

Йигитлар тобора ҳаддидан ошишар, топганлари тобора камдек туолаверарди. Шунда улар орзулар уммонидан шунчаки балиқ эмас, ақула овини ихтиёр этишди. Улар бадавлат бир хонадонни кўз остига олишганди.

Тун ярмидан ошганда чироқлари ўчирилган «РАФ» машинаси гузар муолишида пайдо бўлди. Ундан тушган шарпалар соядек ими-жиммида ҳаракатланишарди. Дастлаб ҳовлидаги ит таблетка ёрдамида «ухлатилди». Кейин девор ошиб ҳовлига тушган шарпа дарвозани лаңг очиб берди. Ниқоб кийган, пичок, мониторка, калтак билан қуролланган босқинчилар хоналарга бостириб кириб, ғафлатда ётган уй эгаларининг қўл-оёғини бирма-бир боғлаб чиқиди. Сўнг улардан пул ва қимматбаҳо буюмларнинг жойларини кўрсатишни талаб қилишди. Шу зайл хонадондаги пул ва буюмлар, ҳатто «Нексиа» машинаси — жами 35.000.000 сўмлик мулк талон-тарож қилинди.

Ҳаром лўкмага ўрганган нафс йигитларни янги жиноятларга ундар эди. Ҳар бир разилликнинг интиҳоси бўлгандек, босқинчиларнинг йўлига ҳам қолқон қўйилди. Ниҳоят уларнинг ҳар бири 16 йилдан 18 йилгача озодликдан маҳрум этилдилар.

Бахт ва бойликни фақат орзу билан қўлга киритиб бўлмайди. Бунинг учун тер тўкиб меҳнат қилиш керак. Енгил-елли ҳаётга одатланиш инсон учун оғир қуфбат бўлиб чиқади. Ҳар бир замондошимиз бу ҳақиқатни вақтида англаб етишини истар эдик.

Олимжон МИРЗАЕВ,
Самарқанд туман прокурори

NOQONUNIY FAOLIYAT

БОЗОРДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛАР

Қўшқўпир туман прокуратураси «Қўшқўпир деҳқон бозори» ва «Ғазовот деҳқон бозори» МЧЖларда ўтказган текширишларда айрим кишилар бозор мезонларига зид равишда ишлаётганлиги маълум бўлди. Жумладан, тумандаги О.Қурбоннов номли ширкат хўжалигининг 14-бўлимида яшовчи Шарифа Отаева, Каромат Хасановлар, И.Иб-роҳимов номли ширкат хўжалигининг 4-бўлимида яшовчи Сапарғул Болтаева, «Иттифок» ширкат хўжалигининг 1-бўлимида яшовчи Жасур Нуржоновлар «Ғазовот деҳқон бозори»-да белгиланган тартибда рўйхатдан ўтмасдан савдо-сотик билан шугулланиб келганлиги аниқланди. Мазкур «тадбиркор»лар сифат сертификатига эга бўлмаган товарларни сотаётган пайти уларнинг ноқонуний фаолияти чек қўйилди. Боз устига «Ғазовот деҳқон бозори» паттачиси Кенжа Хидиров, «Қўшқўпир деҳқон бозори» паттачиси Сардор Ҳаситбоевлар вабоғларинида бўлган нақд пуллари ҳисоб-китоб қилинганда камомад борлиги маълум бўлди.

Шунингдек, мазкур бозорларда айрим кишилар ўз томорқасида етиштирган маҳсулотини давлат стандартларига мос келмайдиган тарозиларда ўлчаб сотаётганининг ўзи бу жойда мутасаддилар томонидан етарлича назорат ўрнатилмаганлиги аниқланди.

Албатта, ҳуқуқбузарларга қўялган қолмайди. Текширувда аниқланган ҳолатлар юзасидан айбдорларга нисбатан тегишли чоралар қўрилди.

Умидбек БОБОЖОНОВ,
Қўшқўпир туман прокуратурасининг катта ёрдамчиси

Xatlar va jamoatchilik bilan aloqalar sahifasi

PAKAM

Чоршанбадан чоршанбагача тахририят муштарийлардан 23 та мактуб олди.

MAOSHIMIZNI OQASHON BERADU?

● Madadtalab maktabi

Бу мактубни сизларга Жиззах вилояти, Фориш тумани, Банд шаҳарчасидан ёзаялман. 1989 йили Чернобил ҳалокати оқибатларини тугатиш ишларида қатнашганман. Икки нафар фарзандим бор.

Ҳозирги вақтда «Олмалик Довон» мармар қазий шўба корхонасида тоғ устаси бўлиб ишлайман. Муаммо шундаки, мен ва бошқа (жами 30 киши) ишчилар маошимизни ололмаёғимиз. Шахсан ўзим 2004 йилнинг ноябрдан 2005 йилнинг февралгача бир сўм ҳам иш ҳақи олганим йўқ.

Бунинг устига ногиронлик ва товон пулларини ҳам беришмади. Корхона раҳбарларига учрайвериб чарчадим.

Ушбу муаммони ижобий ҳал этилишида ёрдамларингизни аямайсиз деган умиддамиз.

Bir guruh ishchilar nomidan
Shoxnazar RAHMONOV

● Minnatdorchilik xati

Yordamingiz uchun rahmat

Хурматли бош муҳаррир!

Сизларга «Қишлоқхўжаликкимё» ҳудудий акциядорлик жамияти Пастдаргом бўлимининг собиқ ишчилари мактуб ёзиб, акциядорлар сифатида ўз улушимизни ололмаганимиз ҳақида маълум қилган эдик. Кўпчиликнинг аризини тўғри тушуниб, бизга эътибор қилганингиз учун катта раҳмат. Махсус муҳбирингизнинг аралашуви билан барча акциядорларнинг йиллик дивидендлари ҳисоблаб чиқилиб, «ведомост» тузилди. Бизга тегишли бўлган 742.880 сўмлик дивиденд ва бошқа тўловлар ундириб берилди.

Манфаатларимизни ҳимоя қила оладиган адолат посбонларнинг борлигидан ниҳоятда мамнунмиз.

Кўpchilik nomidan
Shuxrat ABDUNAZAROV

□ □ □

Хурматли «Qonun himoyasida» бирлашган тахририяти ходимлари!

Мен сизларга 2004 йилнинг ноябр ойида собиқ турмуш ўртоғим Усмоналиев Русландан фарзандимизнинг моддий таъминоти учун нафақа пулларини ололмаётганлигим ҳақида ариза юборган эдим. 2004 йил 21 декабр куни Наманган вилояти прокурорининг биринчи ўринбосари, адлия маслаҳатчиси Ж.Низомовдан ариза юзасидан мактуб олдим. Хатда текширув олиб бориш ва ҳал этиш вазифаси Чортоқ туман прокурори Ё.Жамоловга топширилганлиги маълум қилинган эди.

Кўп ўтмай вилоят ва туман прокуратура ходимларининг ёрдамлари туфайли 143.090 сўм нафақа пулини олишга мушарраф бўлдим. Бунинг учун оиламиз ва ўз номимдан сизларга миннатдорчилик билдирмоқчиман. Хайрли ишларингизда Яратганингизни маддадор бўлишини тилаб қоламан.

Marg'uba USMONALIYEVA,
Namangan viloyati,
Uychi tumani

QARZ UNDIRILDI

М.Бердиеванинг аризаси департаментнинг Сурхондарё вилоят ҳудудий бўлими томонидан ўрганилганда, қарздор А.Абдурахимовдан унинг фойдасига 5 нафар фарзандининг таъминоти учун алимент ундириш ҳақидаги ижро ҳужжати 2001 йил 3 апрел куни суд ижрочиларининг Олтинсой туман бўлимига келиб тушганлиги маълум бўлди. Суд ижроси қарздордан 2003 йил декабрига қадар бўлган алимент пулларини тўлиқ ундириб, ундирувчининг яшаш манзилига юборган. Шунингдек, М.Бердиеванинг 2 нафар фарзанди вояга етганлиги сабабли уларга тўланадиган алимент пулларини ундириш тўхтатилган.

Шу билан бирга, суд ижроси томонидан 2004 йил 9 сентябр куни қардор А.Абдурахимовдан М.Бердиеванинг вояга етмаган 3 нафар фарзандининг таъминоти учун 40000 сўм қарзи ундирилиб, даъвогарга тилхат асосида топширилган.

B. YANGIBOYEV,

O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi sud qarorlarini ijro etish, sudlar faoliyatini moddiy-texnika jihatidan va moliyaviy ta'minlash departamenti direktori o'rinbosari

Абдуғани ЖУМАЕВ олган сурат

Мароқ билан қулганга нима етсин!

● Iftixor

Умр лаҳзалари шитоб билан одимляпти. Ҳаёт деб аталмиш улкан уммоннинг тўлқинлари гоҳ тошқин, гоҳ соқин. Инсон ёши улғайгани сайин ўтган йилларнинг кўнгилдаги биттиклари қандай туғёнли кечган бўлса, шундайлигича қолаверади. Ўғил-қизларимизнинг, қобил ва қомил фарзандларимизнинг орзу-истакларида, интилиш ва изланишларида қайта-қайта яшаб, шодмон дамда гуруридан кўксимиз тоғ, фурсат келганда гарданимиздаги армонлар юки зарра мисоли бўлиб қолади.

Умр дафтаридоғи қувончи сатрлардан кўра мискин изоҳларнинг сиёҳи ўткирроқдек. Кечагидай ёдимда, турмуш иқир-чқирларидан, серташвиш ғавғолари озоридан дилим хуфтон, ўзимни таний олмайман. Ховли-жой, уй-жой тартибсиз, ошхона, қўзон-товоқ бесаранжом. Шунда қизим жилмайди:

— Қизиксиз-а, бировларнинг қовоқ уйишига шунчами? Хасадгўйнинг бисотида миш-

миш, гийбатдан бошқа нима бор? Бошингизни эмганг, қани қаддингизни кўтаринг. Рангингизга қараб, укаларим шивирлаб гаплашмаяпти, — танбех берди худди мен онамга айтганим сингари...

Meros

Тиббиёт институтининг мрамар зиналаридан оппоқ либосли талабалар оқушлар мисоли тушиб кела бошлашди. Улар орасидан бўлғуси шифокор қизимни зўрга танидим. Икковлашиб автобус бекатида йўл олдик. Уйга эрталоқ етиб бориш керак, аниқ вақтни билгим келди.

— Ий-е, қўл соатинг кўринмайди. Йўқотдингми? Бежиримгина эди, دادанг яхши ният билан олиб берганди, — сўрадим ундан.

● Javob

MUALLIFGA MA'LUM QILINDI

«Ўзбекистон» ширкат ҳўжалиги, «Бешнов» қишлоғида яшовчи яқка тадбиркор Мустафо Мўминов 2004 йилнинг ноябрида 4.900.000 сўм имтиёзли кредит ажратиш тўғрисида АТ «Пахтабанк»нинг Оқтош бўлими бошқарувчиси Р.Янгибоевга ариза билан мурожаат қилган.

Аммо, банк бошқарувчисининг масўулятсизлиги туфайли М.Мўминовнинг аризаси «Хўжалик субъектларидан кредит олиш учун тушган аризаларни рўйхатга олиш китоби»га ёзилмай қолиб кетган. Охир-оқибат банк бошқарувчиси Р.Янгибоев 2004 йил Меҳнат вазирлиги ва «Пахтабанк» ўртасида келишув имзоланмаганлигини сабаб қилиб, кредит ажратилмаслиги тўғрисида М.Мўминовга жавоб йўллаш билан кифояланган.

Қонуний талабни пайсалга солиб, вазифасига лоқайдлик билан қарагани учун АТ «Пахтабанк»нинг Оқтош бўлими бошқарувчиси Р.Янгибоевга нисбатан интизомий жавобгарлик тўғрисида иш кўзга тилиб, текширув натижаси ҳақида муаллифга маълум қилинган.

M. FOZILOV,
Narpay tumani prokurori

«HURMACHA QILIQLAR»

(«Huquq» 2005 йил 5-феврал)

Мақолада «7-автокорхона» ОАЖга қарашли бўлган 2, 33, 41, 174-рақамли автобуслар А.Икромов туман суди яқинидаги бекатга етиб бормасдан, «Москва оstonаси» (25 даха) шўхбекатида бурилиб кетаётгани ҳақида танқидий фикр билдирилган эди.

«Хурмача қилиқлар» мақоласи ушбу йўналишда қатновчи автобус хайдовчилари ўртасида мухокама қилиниб, улар 22-даха бекатида бориб қайтиши тўғрисида қайта йўриқнома олдидлар.

Кўп сонли йўловчилар илтимосига биноан 2005 йил 22 февралдан бошлаб, 174-автобус йўналиши чизмаси ўзгартирилиб, автобуслар қатнови «Чилонзор мавзеси», 25 даха шўхбекатидан бошлаб Ширин, Х.Турсункулов, Фарҳод кўчалари орқали «Чилонзор» метроси бекатидан яна ўзининг илгариги йўналиши бўйича икки тарафлама

қатнаши ташкил қилинди.

Маълумот учун эслатиб ўтмоқчимизки, Тошкент шаҳар ҳокимининг 2000 йил 14 февралдаги «Йўловчи ташини транспорти тизимини ислоҳ этиш ва ривожлантириш мақмувияти ҳақида танқидий фикр 91-сонли қарорига мувофиқ, барча турдаги ойллик йўл чипталари йўналишли маршрутли такси ва шаҳар орти автобус йўналишларида ҳаққий эмасдир. 174-автобус йўналиши, шаҳар атрофи йўналишида бўлганлиги учун, ойллик йўл чипталаридан фойдаланиш мумкин эмас. 2, 33, 41 ва 174-автобус йўналишлари ишини назорат этиш «7-Автокорхона» ОАЖнинг бошқарув раисси ўринбосари О.Мамараймовга юклатилди.

T. DADABOYEV,
«Toshshaharyo'lovchitrans» aksiyadorlik kompaniyasi boshqaruv raisining o'rinbosari

● Gazetxon ilhomi

DARQ

*Дунёга сизмас эди менинг икки жаҳоним,
Жисмимни хор айлаб куйдирди хонумоним.*

*Не ҳасратлар эдиким бу дилни у доғ этдиши,
Нотавонмен во ажаб кўкка етди фиғоним.*

*Армонда яшар кўнгил вафодорлиқни истаб,
Додимни эшитмайди қайда у меҳрибоним?*

*Ғам ўтига ёнганим, ишқдан сўз очганим,
Бошимга бало солди, бу суяксиз забоним.*

*Ишқ жомига май солиб, манга бу кун тутмишдир,
Вафо базмин хаёли бир келгүвчи меҳмоним.*

*Ором недуур, хижрон не билмай кезди гулу боғ
Гулзорлардан ахтариб Лобар деди бу жоним.*

Lobar MIRZALIYEVA,
O'zMU jurnalistika fakulteti 2-kurs talabasi

Аваллига эшитмаганга олди. Нима деб жавоб берсам экан деб ўйланди чамамда. Ёлғон тўқишининг мавриди эмаслигини ҳис қилди, шекилли, ростига кўчди.

— Амалиётда эдик. Бир неча кун беҳуш ётган ширингина қизалоқ кўзини очиб, атрофга бирам термулиб қарайдики... Группамиз клиникага қолиши билан ўша қизча ётган палатага киришга ошқиди. Оқ халатлиларни кўриши билан чинқириб йиғлайдиган қизчага ўша бежирим соат жуда ҳам ёқиб қолди-да. Дадам хафа бўлмас.

— Ҳар ҳолда, яхши ният билан... — бироз танбех бердим ўз-ўзимча гудраниб. Аммо ич-ичимдан суондим. Боиси, фарзандим қалбидан покиза туйғулар, ёрқин тилаклар қуртак онаётганидан хурсанд эдим.

Одам ўз бахтиёрлигини ҳис қилганида яна ҳам яшариб, яшнаб, умрига умр қўшиларкан.
Gulchehra JO'RAYEVA,
jurnalist

MUSOHABA

— Бахтиёр ака, ижтимоий таъминот соҳасидаги бугунги ислохотлар ҳақида гапириб берсангиз. Соҳага доир қонулар ижроси туман ижтимоий таъминот бўлими томонидан қандай йўлга қўйилган?

— Бугунги кунда аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишни тақомиллаштириш борасида ислохот жадал давом этмоқда. Жорий этилган қарор ва фармонларнинг ижросини таъминлаш ходимлардан юксак масъулият талаб этади. Айни вақтда ижтимоий таъминот бўлиmlари «Харбий хизматчиларнинг пенсия таъминоти тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикасида ногиронларни ижтимоий ҳимоя қилиш тўғрисида»ги, «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги ва «Хотин-қизларга қўшимча имтиёзлар тўғрисида»ги қонулар асосида иш олиб бораёпти. Жумладан, мамлакат президентининг «2003 йил 1 апрелдан бошлаб уй-жой коммунал хизматлари ҳақини тўлаш буйича бериладиган имтиёзлар ўрнига компенсация тўловларини жорий этиш тўғрисида»ги фармонида асосан ишламайдиган пенсионерларга компенсация бериладиган.

Тизимдаги бугунги долзарб масалалардан бири 2004 йил 24 декабрда қабул қилинган «Фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонунни амалга оширишдир. Бу борада кенг қамровли ишлар қилинаёпти.

— Шу ҳақда батафсилроқ маълумот берсангиз.

— Бугунги кунда жамғариб бориладиган пенсия таъминоти ва омонат дафтarchалари кўпчиликини қизиқтираётгани табиий, албатта. Ҳоҳида ўзим маҳалла-қуй ва транспортда шу масала ҳусусида гапирлаётганини эшитиб қоламан. «Фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонунни ижро этиш ва пенсионерларнинг фаровонлигини ошириш учун шароит яратиш мақсадида 2005 йил 1 январдан бошлаб амалдаги пенсия таъминоти тизимига қўшимча равишда жамғариб бориладиган пенсия тизими жорий қилинди. Энди фуқароларнинг жамғариб бориладиган шахсий пенсия ҳисоб-варақларига ҳар ойлик мажбурий бадаллар ҳисомоний шахсларнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган даромад солиғи суммасидан тегишли равишда чиқариб ташланган ҳолда ҳодимга ҳисобланган иш ҳақи (даромад)нинг бир фоизи миқдорда амалга оширилади. Халқ банки 2005 йил 1 мартгача ҳужжали юритувчи субъектлар тақдим этган маълумотлар асосида ҳодимларни жамғариб бориладиган пенсия тизимида ҳисобга олиш учун зарур маълумотлар тақдим этилганидан бошлаб беш иш куни мобайнида амалга оширилиши керак.

— Ишламайдиган ёки яқка тартибда ишлайдиган фуқаролар учун жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб-варақлари очиладими?

— Бундай фуқаролар жамғариб бориладиган пенсия тизимида ихтиёрий равишда қатнашади. Улар шахсий пенсия ҳисоб-варақларига бадал миқдори ва тўлаш мuddатини мустақил белгилайдилар. Жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб-варақига шахсий тартиб рақами бериш паспорт тизимига мувофиқ аниқланадиган фуқаронинг идентификация рақами (шахсий коди) асосида амалга оширилади.

— Фуқаро идентификация рақамини қаердан олиши мумкин?

— Ҳар бир фуқаро идентификация рақамини олиш учун ўзи яшайдиган туман солиқ идорасига паспорт билан мурожаат этади. Солиқ идораси берадиган бундай рақам ҳар бир фуқаронинг шахсий ва доимий рақами бўлиб қолади. Ишловчи фуқаро солиқ идорасидан идентификация рақамини олиб, ўзи ишлаб турган муассасанинг ҳисобкитоб бўлимига топшириши зарур.

Ички ишлар органлари, туман ва шаҳар ҳокимликлари жамғариб бориладиган пенсия тизимида ҳисобга қўйиш учун фуқароларнинг идентификация рақамини аниқлашда ва «Халқ банки»да жамғариб бориладиган шахсий пенсия ҳисоб-варақларини очишда ҳужжалик юритувчи субъектларга ёрдам бериши лозим. Жамғариб бориладиган пенсия тизимида ихтиёрий қатнашувчилар эса ўзининг идентификация рақамини туман ижтимоий таъминот бўлимига тақдим этишади.

— Жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш ҳуқуқини бериладиган шахсий пенсия ҳисоб-варақларига ҳақдорларга қандай тартибда берилади ва уни олиш учун қандай ҳужжатлар тақдим этилади?

— Сизни фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш ҳуқуқини бериладиган гувоҳномани бериш тўғрисидаги ҳар бир фуқаронинг айрим бандлари билан таништирмоқчиман. Бу ўйриқнома «Фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 18-моддасига мувофиқ ишлаб чиқилган. Гувоҳнома жамғариб бориладиган пенсия тўловини олувчининг доимий яшаб турган жойида туман ижтимоий таъминот бўлими томонидан берилади.

— Фуқаронинг қонун ҳужжатларига мувофиқ давлат пенсиясини олиш ҳуқуқи юзага келганда;

— фуқаро гувоҳномани бериш тўғрисида ариза билан мурожаат этганда берилади.

— Жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш ҳуқуқи амалдаги пенсия қонунчилигига асосан фуқаро:

- ёшга доир;
- ногиронлик;
- боқувчисини йўқотганлик пенсиясини олиш ҳуқуқига эга бўлганда юзага келади.

Жамғариб бориладиган пенсия

тўловини олиш ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномани бериш сўралган ариза давлат пенсиясини олиш ҳуқуқи юзага келгандан кейин исталган вақтда берилиши мумкин. Гувоҳномани бериш тўғрисидаги ариза ижтимоий таъминот бўлимида махсус дафтarda қайд этиб борилади.

Гувоҳнома беришни сўраб мурожаат этган кун деб давлат пенсиясини олиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларнинг тўлиқ тўплами тақдим этилган сана ҳисобланади. Туман ижтимоий таъминот бўлими ариза олинган ва рўйхатдан ўтказилган санадан бошлаб уч иш куни

ёшга доир пенсия қўшимча шартларсиз тайинланади. Ёшга доир пенсияни расмийлаштираётган фуқародан қуйидаги ҳужжатлар талаб этилади:

- ариза;
 - паспорт;
 - меҳнат дафтarchаси;
 - беш йиллик иш ҳақи тўғрисида маълумотнома;
 - никоҳ гувоҳномаси;
 - фарзандлари тўғрисидаги маълумот;
 - дипломдан кўчирма;
 - харбий гувоҳнома.
- Пенсияни расмийлаштираётган фуқаро ҳужжатларини ўзи яшайдиган туман солиқ идорасига тақдим этиши керак.

жатларида белгиланган тартибда юз фоиз тўланади.

Булар:

- иккинчи жаҳон уруши ногиронлари ва қатнашчилари (ва уларга тенглаштирилган шахслар);
- иккинчи жаҳон уруши йилларида харбий хизматни ўтаган ва фронт ортида ишлаган кишилар;
- биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари;
- Чернобил ҳалокати ногиронлари ва қатнашчилари.

Шунингдек, Ўзбекистон президенти 1998 йил 23 апрелдаги «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларини қўллаб-қув-

Фаровонлик негизи

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов тумани ижтимоий таъминот бўлими бошлиғи Бахтиёр МИРХОНОВ билан сўхбат

диган туман солиқ идорасига паспорт билан мурожаат этади. Солиқ идораси берадиган бундай рақам ҳар бир фуқаронинг шахсий ва доимий рақами бўлиб қолади. Ишловчи фуқаро солиқ идорасидан идентификация рақамини олиб, ўзи ишлаб турган муассасанинг ҳисобкитоб бўлимига топшириши зарур.

Ички ишлар органлари, туман ва шаҳар ҳокимликлари жамғариб бориладиган пенсия тизимида ҳисобга қўйиш учун фуқароларнинг идентификация рақамини аниқлашда ва «Халқ банки»да жамғариб бориладиган шахсий пенсия ҳисоб-варақларини очишда ҳужжалик юритувчи субъектларга ёрдам бериши лозим. Жамғариб бориладиган пенсия тизимида ихтиёрий қатнашувчилар эса ўзининг идентификация рақамини туман ижтимоий таъминот бўлимига тақдим этишади.

— Сизни фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш ҳуқуқини бериладиган гувоҳномани бериш тўғрисидаги ҳар бир фуқаронинг айрим бандлари билан таништирмоқчиман. Бу ўйриқнома «Фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 18-моддасига мувофиқ ишлаб чиқилган. Гувоҳнома жамғариб бориладиган пенсия тўловини олувчининг доимий яшаб турган жойида туман ижтимоий таъминот бўлими томонидан берилади.

— Фуқаронинг қонун ҳужжатларига мувофиқ давлат пенсиясини олиш ҳуқуқи юзага келганда;

— фуқаро гувоҳномани бериш тўғрисида ариза билан мурожаат этганда берилади.

— Жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш ҳуқуқи амалдаги пенсия қонунчилигига асосан фуқаро:

- ёшга доир;
- ногиронлик;
- боқувчисини йўқотганлик пенсиясини олиш ҳуқуқига эга бўлганда юзага келади.

Жамғариб бориладиган пенсия

мобайнида гувоҳномани беради. Гувоҳнома ёшга доир ва бевосита ўзи учун боқувчисини йўқотганлик пенсиясини олиш ҳуқуқига эга бўлганларга мuddатсиз, ногиронлик пенсиясини олиш ҳуқуқига эга бўлганларга ногиронлик даври учун берилади.

Туман ижтимоий таъминот бўлими гувоҳномани фуқаронинг яшаш жойидаги «Халқ банки» филиалига юборади. Жамғариб бориладиган пенсия тўловини олувчида давлат пенсиясини олиш ҳуқуқи йўқлиги муносабати билан гувоҳнома бериш рад этилганда ижтимоий таъминот бўлими ариза олинган кундан бошлаб уч иш куни мобайнида аргўйи рад этиш сабаби ва шикоят қилиш тартиби кўрсатилган хабарномани юборади.

Пенсия тури ўзгарганда янги гувоҳнома берилмайди. Гувоҳнома йўқотилган ёки яроқсиз бўлиб қолган ҳолда унинг ўрнига дубликат берилади. Гувоҳнома қатъий равишда ҳисоби юриладиган ҳужжатларга тенглаштирилган. Унинг сақланиши ва фуқарога белгиланган тартибда берилишига туман ижтимоий таъминот бўлимининг бош ҳисобчиси масъул ҳисобланади.

— Ҳаммамиз вақти келгандан кейин пенсияга чиқамиз. Бугунги кунда ёшга доир пенсияга чиқиш учун қандай ҳужжатлар тақдим этилиши керак?

— 1993 йилда қабул қилинган «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 7-моддасига мувофиқ ёшга доир пенсия олиш ҳуқуқига эркаклар 60 ёшга тўлган ва иш стажы камида 25 йил бўлган тақдирда; аёллар 55 ёшга тўлган ва иш стажы камида 20 йил бўлган тақдирда эга бўладилар. Аммо 1999 йил 14 апрелда қабул қилинган «Хотин-қизларга қўшимча имтиёзлар тўғрисида»ги қонун буйича камида йигирма йиллик иш стажы бўлган аёллар 54 ёшга тўлганда пенсия олиш ҳуқуқига эга бўлишади. Шунингдек, пенсияга бўлган ҳуқуқни аниқлашда ишни тўхтатиш вақти ахамиятга эга эмас. Масалан, 45 ёшида 20 йиллик стажыга эга бўлган ва иш стажы тўхтатган аёл 55 ёшга етганда пенсияга чиқиш ҳуқуқига эга бўлади. Пенсия ёшга етган ва талаб қилинган иш стажыга эга бўлган фуқароларга

ган туман ижтимоий таъминот бўлимига тақдим этиши лозим.

— Ишларини ёшга қандай муаммолар бор?

— Ҳар бир соҳага ютуқ, камчилик ва муаммолар бўлиши табиий ҳол. Бизнинг асосий муаммомиз шуки, алоқа ва ахборот алмашиш, маълумотларни жамлаш, шунингдек, ишонч тезкорлиги ва сифатини оширишда компьютерларимиз етишмайди. Ходимларимиз ҳалигача қўлёзма асосида иш олиб боришяпти. Идораимиздаги компьютерлар эски бўлиб, дастурларни янгилаш вақти келди.

Тармоқ буйича компьютерлар тизими марказлаштирилса ишимиз унумдорлиги ошар эди.

— Ишлаб турган киши иш жойидан моддий ёрдам олиши мумкин. Ҳеч қаерда ишламайдиган ёки пенсия олувчи фуқаролар давлатдан моддий ёрдам олиши мумкинми?

— Албатта, имтиёзлар берилади. Туман ижтимоий таъминот бўлими ҳудуддаги аҳолининг муҳтож қатламларини қўллаб-қувватлаш масаласида маҳаллий ҳокимият, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, ҳужалик субъектлари, хайрия ва бошқа жамоа ташкилотлари билан ҳамкорлик қилади.

— Ишлайдиган пенсионерларнинг қайси тоифаси юз фоиз пенсия олиш ҳуқуқига эга?

— 1995 йил 22 декабрда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонунларида ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонунга мувофиқ ишлайдиган пенсионерларга пенсия уларнинг иш жойидан, қонун ҳуж-

ватлаш тўғрисида»ги фармонига мувофиқ 1998 йил 1 майдан бошлаб фуқаролар йиғини ва маҳаллаларнинг пенсионер раисларига пенсия тўла миқдорда тўланиши жорий қилинди. Бундан ташқари, президентимизнинг 1999 йил 17 мартдаги «Хотин-қизларнинг ижтимоий муҳофазасини кучайтиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармонига мувофиқ айрим касбларда ишлайдиган аёлларга ҳам пенсиясини тўлиқ тўланади. Фармонга кўра ёшга доир пенсияга чиққандан кейин ўрта ва кичик тиббий ходимлари, провизорлар, ногирон болалар интернати, меҳрибонлик уйи тарбиячилари, шунингдек кутубхоначи сифатида ишни давом эттираётган ва пенсияга чиқиш олтидан мазкур мутахассислик буйича камида ўн йил стажы эга бўлган аёлларнинг 1999 йил 1 июлдан пенсиясини тўлиқ миқдорда олиш ҳуқуқи сақланиб қолган.

Шунингдек, 2004 йил 7 декабрдаги «Ўзини ўзи бошқариш органларида диний таълим ва маънавий-ахлоқий тарбия буйича маълумотларни олиш ва таълим олишнинг ижтимоий ҳимоясини кучайтиришнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармон буйича ҳам маъзур лавозимда ишловчи пенсионер аёлларга пенсия тўлиқ миқдорда тўланади.

«Huquq» мухбири Гули ХОЖИБОЕВА сўхбатлашди

HUQUQIY MASLAHATXONA

Тўрт йилдан бери кадрлар бўлими бошлиғи ёрдамчиси бўлиб ишлайман. Жорий йилдан фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисида янги қонун чиқди. Шунга кўра, ҳар бир ходим хусусидаги сўровномага тўлдириб, «Халқ банки»нинг Чилонзор тумани филиалига топширдик. Лекин пенсия жамғармаси бўйича тўлиқ маълумотга эга бўлмаганимиз учун баъзан ходимларнинг саволларига жавоб беришга қўйилаямиз. Шунинг учун бу варада тўлиқ маълумот берсангиз.

С.ЛАТИПОВА, Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, 12-даха

Пенсияга замин

(ЭСЛАТМА: сўровнома босма харфлар билан кўлда ёки машинада ёзилади. Сўровномага тўлдириб, бирон-бир тўзатиш қилиш мумкин эмас.)

— Сўровномада идентификацион рақам учун жой қолдирилган, бу қандай рақам ва у қандай аниқланади?

— У фуқаро паспортидаги идентификация рақами (шахсий код) асосида тўлдирилади. У фуқаро паспортининг 3-бетида сурат остидаги рақамлар ичқандан ўн тўртта ўнлик (0 дан 9 гача) рақамлар асосида аниқланади.

Баъзи фуқаролик паспортларида идентификация рақами кўрсатилмаган бўлади. Бундай ҳолда иш берувчи фуқаронинг яшаб жойи бўйича ички ишлар органларидан фуқаронинг идентификацион рақами (шахсий код)ни сўрайди. Ички ишлар органи буни аниқлаган, сўровноманинг идентификацион рақами сўралган устунини тўлдириб, муҳр билан тасдиқлаб иш берувчига тақдим этади.

— Агар ходим касал бўлиб қолган ёки биров бр сабабга кўра мазкур сўровнома тўлдирмаётган пайтда узок вақт ишда бўлмаса, уларни жамғариб бориладиган пенсияга расмийлаштириш қолдириладими?

— Йўқ, бу тўсиқ бўлмайдۇ. Сабаби, ходим узок вақт касал бўлган, хизмат сафарига кетган ёки таътилда бўлса ёҳуд бошқа сабабга кўра сўровномадаги маълумотларни шахсан тасдиқлаш имкониятига эга бўлмаса, улар иш берувчи томонидан тўлдирilib, бунинг сабаблари сўровномада кўрсатилди ва у иш берувчининг имзоси билан тасдиқланади.

— Сўровнома топширигач, жавоб қачон берилади?

— «Халқ банки» филиали сўровномани олган кундан бошлаб беш иш куни мобайнида фуқарони жамғариб бориладиган пенсия тизимига ҳисобга олади. Агар тақдим этилган сўровномада шахсни идентификациялаш имконини бермайдиган ҳато ёки тўзатишлар аниқланса, «Халқ банки» филиали аниқланган хатоларни кўрсатиб, уларни тўзатиш учун иш берувчи га қайтаради. Иш берувчи ушбу хатоларни аниқлаштириш ёки тўзатиш учун сўровномани олган кундан бошлаб у иш куни ичида тўғирлаб, банкка қайтариши лозим.

Иш берувчи томонидан тақдим этилган маълумотлар тасдиқланганидан сўнг «Халқ банки» филиали беш кун ичида иш берувчига унинг ходимлари жамғариб бориладиган пенсия тизимига ҳисобга қўйилганлиги тўғрисидаги хабарномани, ҳисобга олинган ҳар бир фуқарога жамғариб бориладиган пенсия дафтарчалари ва унга илова қилинган ведомостни юборади.

Ушбу ҳужжатларни иш берувчи олган, уч иш кунидан жамғариб бориладиган пенсия дафтарчасини ходимларга бериб, ходимларга уни олганлиги тўғрисидаги ведомоста имзо қўйдирилади. Илова қилинган ушбу ведомост тўлдирилгач, беш кун ичида «Халқ банки» филиалига қайтариледи.

Агар ходим узок вақт ишда бўлмаганили сабабли унга жамғариб бориладиган пенсия дафтарчасини беришининг имкони бўлмаса, иш берувчи жамғариб бориладиган пенсия дафтарчасидagi ёзувларни текшириб кўриб, илова қилинган ведомостга ходим учун имзо қўйиб, уни ходимга топшириш чорасини кўради.

— 2005 йилнинг 1 январидан сўнг ишга қабул қилинадиган фуқароларни жамғариб бориладиган пенсия дафтарчаси сўраладими? Мазкур тизимга ҳисобга қўйилган фуқаро бошқа жойда ишга ўтса, унда янги иш жойида ҳам ҳисобга туриш талаб қилинадими?

— Албатта сўралади. Ишга қабул қилинаётган фуқаро жамғариб бориладиган пенсия тизимига шахсий ҳисобга турган бўлса, бу тўғридаги ҳужжатларни (жамғариб бориладиган пенсия дафтарчаси ва шахсий жамғариб бориладиган ҳисоб варағини) иш берувчи тақдим этиши лозим.

Агар ишга қабул қилинаётган фуқаро жамғариб бориладиган пенсия тизимига рўйхатга қўйилмаган бўлса, ишга қабул қилинган кундан бошлаб беш кун ичида унинг шахсий маълумотлари иш берувчи томонидан «Халқ банки» филиалига ҳисобга қўйиш учун юборилади.

Ходимнинг иш ёки яшаш жойининг ўзгариши янги жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб варағини ойнашга асос бўлмайди. Чунки ҳар бир фуқаронинг бундай пенсия ҳисоб варағи фақат бир марта очилиб, у бутун умри мобайнида амал қилади.

— Ходимга жамғариб бориладиган пенсия дафтарчаси бериладиган сўнг иш берувчи «Халқ банки»га пенсия ажратмасини тўлашда ҳодимнинг яна имзаси сўрайди?

— Жамғариб бориладиган пенсия бўйича зарур ҳужжатлар тўлиқ расмийлаштирилиб, пенсия дафтарчаси берилаган, ходимдан меҳнат вазифини бажаришдан бошқа нарса сўралмайди. Чунки иш берувчи ҳар ойда ҳисобот ойдан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунига қадар «Халқ банки» филиалига белгиланган шакл бўйича ҳодимларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағига бадаллар реестрини ва киритилган бадал суммаси тўғрисидаги тўлов топширигининг нусхасини ҳам тақдим этиб боради. Ушбу реестр корхона, таъшилот ёки муассаса раҳбари ва бош ҳисобчи томонидан имзоланиб, муҳр билан тасдиқланади.

Агар корхонадаги ходимлар сони 50 тадан ортиқ бўлса, иш берувчи қороздаги реестр билан «Халқ банки» филиалига реестрнинг электрон нусхасини ҳам юборади.

— Агар ходим бутунлай ишдан бўшаса ёки вафот этса жамғариб бориладиган пенсия тўлови нима бўлади?

— Ходим ишдан бўшаса иш берувчи бутўғридаги маълумотни бир ҳафта ичида «Халқ банки»нинг хизмат кўрсатувчи филиалига юборади. Агар фуқаро ишдан бўшагандан сўнг меҳнат фаолиятини давом эттирмаса (бошқа жойга ишга кирмаса), жамғариб бориладиган пенсия бадалларини ихтиёрий равишда тўлаб бориши мумкин.

Ходим вафот этган тақдирда, иш берувчи «Халқ банки» филиалига фуқаролик ҳолати даролатномаларини қайд этиш органи томонидан жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчи вафот этганини тўғрисидаги гувоҳнома асосида тегишли маълумотларни тақдим этади. Бундан жамғариб бориладиган пенсиянинг берилган тартибда унинг мерос-хўрларига ўтади ва улар жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш учун имзо қўйиб, уни ходимга топшириш чорасини кўради.

— Жамғариб бориладиган пенсия

ажратмаси қанча миқдорда ва қачондан бошлаб ажратилади?

— Фуқароларнинг жамғариб бориладиган мажбурий бўлган пенсиянинг ҳар ойлик бадали миқдори жисмоний шахснинг бир ойлик даромади солигидан солиқ суммасидан тегишли равишда чиқариб ташлаб ҳисобланган иш ҳақининг бир фоизини ташкил этади. Бу тизимда мажбурий тартибда иштрок этаётган фуқаролар ушбу суммага мустақил

пенсия тўловлари шаклида бериш тўғрисидаги ариза билан яшаш жойдаги туман (шаҳар) ижтимоий таъминот бўлимига мурожаат қилиши лозим ёки бундай ариза иш берувчининг мансабдор шахси томонидан берилиши мумкин.

Аризага жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчининг жамғариб бориладиган пенсия дафтарчаси, шунингдек, фуқаронинг ёши, ногиронлиги ёки бokuвчисини йўқот-

равишда қўшимча бадал киритишга ҳақли.

Бундан ташқари, «Фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисидаги қонуннинг 10-моддасига мувофиқ, иш берувчи юқоридagi айтилган бир фуқаро қўшимча равишда қўшимча бадал тўлаши мумкин. Қўшимча бадалнинг миқдори ва уни киритиш муддати жамғариб бориладиган, агар бундай шартнома тузилмаган бўлса, иш берувчи томонидан ходимларнинг вақилли органи билан келишиб белгиланади.

Мазкур бадалларни ажратиш 2005 йилнинг январ ойи учун ҳисобланган иш ҳақи (даромаддан) бошланади.

— Ихтиёрий равишда қанча қўшимча фуқароларга бадал тўлаш мuddатлари белгиланадими?

— Бундай фуқаролар учун мuddат белгиланмаган. Шунинг учун ихтиёрий равишда иштрок этаётган фуқаролар шахсий пенсия ҳисоб варағларига ўтказиладиган бадаллар миқдори ва уни тўлаш мuddатларини мустақил равишда белгилайдилар.

— Жамғариб бориладиган пенсия маблағларига солиқ солинадими?

— Бундай маблағларга ва уларга қўшилиб бориладиган фоизлардан солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар олинмайди.

— Жамғариб бориладиган пенсия дафтарчаси йўқотиб қўйилса қимма мурожаат қилиш керак?

— Бу ҳақда иш берувчи ёки Халқ банки филиалига маълум қилиш лозим.

— Жамғариб бориладиган пенсия тўғрисидаги маълумотлар сир сақланадими?

— Жамғариб бориладиган пенсия таъминоти қатнашчиси, пенсия бадаллари суммасининг миқдори, унинг ҳаракати ва умуман бу фаолият билан боғлиқ булган маълумотлар хизмат кўрсатаётган банк томонидан муҳофаза қилиниб, унинг сир сақланиши кафолатланади. Бундай маълумотлар банк томонидан фақат қонунда белгиланган ҳолларда ва тартибда бошқа шахсга ёки органларга тақдим этилиши мумкин.

— Жамғариб бориладиган пенсия маблағларининг қадриллигига ҳисоб учун банк биров бр кафолат бериладими?

— Бундай маблағларнинг қадриллигининг ҳимоя қилиш максатидда банк улардан инвестиция ва кредит ресурслари сифатида, шунингдек молиявий воситаларга жойлаштириш учун фойдаланиш йўли билан уларнинг сақланиши ва қўлайтирилишини таъминлайди. Ва бундай маблағларнинг сақланиши мuddати мобайнида уларга белгиланган миқдордаги фоизлар қўшилиб боради.

— Жамғариб бориладиган пенсия қачондан бошлаб тўланади?

— Бу тўловни олиш ҳужуқига фуқаро амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ давлат пенсиясини олиш ҳужуқини қўлга киритгандан сўнг эга бўлади. Яъни бу, фуқаронинг ёши, ногиронлиги бўйича давлат пенсиясини ёки бokuвчисини йўқотганлиги туфайли пенсия (агар пенсиянинг ушбу тури жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчининг ўзига таъинланса) олиш ҳужуқига эга келгандан сўнг амалга оширилади. Бунинг учун аввал фуқаро давлат пенсия таъминоти олиш ҳужуқига эга булганлиги ва шу муносабат билан ўзининг шахсий ҳисобварағидagi жамғариб бориладиган маблағларни

ганлиги туфайли давлат пенсиясини олишга бўлган ҳужуқини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинади.

Агар жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш тўғрисидаги мурожаат фуқаронинг ёши ёки ногиронлиги бўйича давлат пенсиясини тайинлангандан кейин тўлса «Фуқароларнинг пенсия таъминоти тўғрисидаги қонунга мувофиқ, туман (шаҳар) ижтимоий таъминот бўлимлари томонидан бериладиган пенсия гувоҳномаси илова қилиниб, бошқа ҳужжатлар талаб қилинмайди.

Туман (шаҳар) ижтимоий таъминот бўлимига фуқаронинг ёши, ногиронлиги ёки бokuвчисини йўқотгани туфайли давлат пенсиясини олиш ҳужуқини тасдиқловчи ҳужжатларнинг тўлиқ тўпламлари тақдим этилган кун ариза рўйхатга олинган сана ҳисобланади.

Ариза олинган ва рўйхатдан ўтказилган санадан бошлаб у иш куни ичида туман (шаҳар) ижтимоий таъминот бўлими томонидан жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олиш тўғрисидаги гувоҳнома бундай тўловни олувчининг яшаш жойидаги Халқ банки филиалига юборилади. Шундан кейин мазкур гувоҳнома ва жамғариб бориладиган пенсия дафтарчаси асосида ушбу тўловни олувчи ҳамда Халқ банки филиали ўртасида жамғариб бориладиган пенсия тўловларини тўлаш юзасидан шартнома тузилади. Агар шартнома бундай пенсия тўловларини олувчи томонидан шахсан тузиш имкони бўлмаса, бу унинг қонуний вакили томонидан амалга оширилиши мумкин.

Мазкур шартнома жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчининг пенсия ҳисобварағидagi маблағларни қўлга тугагандан кейин ўз кўраги йўқотлади.

— Жамғариб бориладиган пенсияни қанча миқдорда ва қачон олиш мумкин?

— Жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағидagi маблағларни бир йўла ёки бўлиб-бўлиб олиш мумкин.

Ва маблағларни бўлиб-бўлиб олишдан тақдирда жамғариб бориладиган сумма олувчи ушбу тўловларни олишни хоҳлайдиган ойлор сонига бўлинадми. Тўлов уни тўлаш тайинланган ойдан кейинги ойда амалга оширилади.

Жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчи бу тўловларни бўлиб-бўлиб олаётганда пенсия ҳисобварағидagi маблағлар қолдиргани истган вақтда бир йўла олиш ёки унинг олиш даврийлигини ўзгариштиришга ҳақли.

— Пенсияга чиққан фуқаронинг турар жойи ўзгара «Халқ банки»га бориш керакми?

— Яшаш жой ёки паспортдаги маълумотлар ўзгараган тақдирда бу тўғрида Халқ банки филиалини ёзма равишда хабардор қилиш шарт.

Агар фуқаро Ўзбекистондан ташқарига доимий яшаш учун чиқиб кетаяётган бўлса, унинг шахсий пенсия ҳисобварағидagi жамғариб бориладиган маблағлар бир йўла ва тўла ҳамда тўланади.

— Жамғариб бориладиган пенсия мерос қилиб ўтказиш мумкинми?

— Мумкин. Бунинг учун пенсия ҳисобварағидagi жамғариб бориладиган пул суммасини васият қилиши муносабати билан тўловларни олишдан нотайиб тасдиқланган тартибда ёзма равишда воз кечишга ҳақли.

Дониёр ХАЛИЛОВ тайёрлади

PROKURATURA ARALASHGACH

Донишмандлар: «Нафс — мисли балодур, ёнар ўтган соладур, — деб бежиз айтмаганлар. Юртимизда ушбу ҳикматга амал қилмай, ёнар ўтда қолаётганлар ҳам йўқ эмас. Вазирлар Маҳкамасининг «Махсулотлар, хомашё ва материалларнинг юқори ликвидли турларини сотишининг бозор механизмларини жорий этишни давом эттириш тўғрисида»ги қарори (2004 йил 5 феврал)га мувофиқ ўтган йилнинг 2-чорагидан бошлаб ун истеъмолчилар ўртасида лимитларни тақсимлаш тугатилмаган махсулот турлари рўйхатиغا киритилган бўлиб, биржалар орқали савдога чиқарилади.

шига эришилди. Шундай бўлса-да, айрим «тадбиркор»лар қуошқондан чиқиб кетишди. Жумладан, Урганч шаҳридаги «Қалдиғоч» хусусий фирмаси шу йилнинг 16 феврал куни «Хонжаданмаҳсулотлари» ОТАЖдан 25 тонна ун олиб, гуруҳ текшириш ўтказган кунгача аҳолига бориғи 1.872.000 сўмлик махсулот сотган. Фирма омиборида 1.308.000 сўмлик

Сунъий тақ-чиллик бартарарф этилади

Хар бир ишни ўз қаричи билан ўлчашни хуш кўрадиган айрим «тадбиркорлар» ушбу қарорни ўзларича таҳлил қилишга тушдилар. Хўжалик юритувчи субъектларнинг айрим раҳбарлари оёғи куйган товўдек дондон қайта ишловчи қорхона буюд биржалар оstonасидан хилмайл қилишди. Улар кўтара савдода ун сотиб олиб, нархни сунъий равишда ошириш мақсадида эркин савдога чиқармай сақлаб қўйишни одат қилишди. Натижада Хоразмда ун тақчиллиги сезилгандек бўлди. Бозорларда фуқароларнинг шахсий тегирмонидида тортилган 1 кило уннинг баҳоси 200-250 сўмгача кўтарилди. Бугўди ва жўхорининг баҳоси ҳам сал ошгандек бўлди. Одамларда эътирозлар пайдо бўла бошлади.

корликда бу каби нохуш ҳолатлар авж олмаёт туриб олдини олмаганда вазият қай тарзда тус олган бўлур эди?! Вилоят прокурори Дилшод Исроилов барча прокуратура органларига топшириқ берар экан, аввало СВОЖЖ бўлими ва туман, шаҳар давлат солиқ идоралари ходимларидан иборат гуруҳлар тузилиши зарурлигини таъкидлади. Вилоят ҳўқўқ-тартибот идоралари ҳамкорлигида тузилган гуруҳлар ун тақчиллигини бартарарф қилишга зудлик билан киришди. Туманлар маркази ва ҳар бир қишлоқда тадбиркорлик, савдо-сотик билан шуғуланувчи хўжалик юритувчи субъект раҳбарлари билан суҳбатлашиб, уларнинг розилигига кўра вилоят товар-хомашё биржасидан ун харид қилиб, аҳолига хар қопи 11.000 сўмдан ошмаган нарҳда сотилиши белгилаб олинди. Энг муҳими, ҳар бир дўконда ун жамоатчилик назорати остида сотилиши таъминланди. Бу борада фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларининг масъулияти оширилди.

4449 кило ун мавжудлиги, қолган 2.820.000 сўмлик махсулот дўконда йўқлиги аниқланди. Шунингдек, шаҳардаги «Гавҳар» ХФда ҳам савдо ва хизмат кўрсатиш қондалари бузилган. «Йўлдошбек-Равшанбек» ХФнинг Урганч шаҳар Жамбул кўчасида жойлашган савдо шаҳобчасида фуқаро Ортиқ Ҳожиева бир қоп ун (45 кг) 11.500 сўмга сотилган ва касса чеки берилмаган.

Текшириш давомида «Қалдиғоч» ХФ раҳбари Ф.Алланазарова нисбатан ЖКнинг 189-моддаси 1-қисми бўйича жиноят иши кўзғатилиб, ҳозир тергов ўтказилапти. «Гавҳар» ХФ раҳбари Қ.Қодиров ҳамда «Йўлдошбек-Равшанбек» ХФ раҳбари Э.Юсупов ва фирма сотувчиси У.Йўлдошевга нисбатан маъмурий иш кўзғатилди ва қонун бузилишига йўл қўймаслик жусусида расман огоҳлантирилди.

Алқисса, вилоят прокуратурасининг минтақада ун тақчиллиги келиб чиқшининг олдини олиш, бир қоп уннинг нархи 11.000 сўмдан ошмаган ҳолда сақланиб қолишини назорат қилиши савба берди. Бозорларда шахсий тегирмонда тортилган уннинг баҳоси ҳам бироз арзонлашди. Бугўди ва жўхорининг нархи ҳам анча тушди. Кейс келганда шуни айтиш кераки, жойлардаги фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари, маҳалла раислари ўз ҳудудидида жиноятчиликка қарши курашиш, қонунийлигини таъминлашда ҳўқўқчи муҳофиза этувчи ва давлат назорат органларига яқиндан ёрдам беришлари лозим.

Баҳоидир САРДОРОВ,
Хоразм вилоят прокуратурасининг бўлим бошлиғи

MULOHAZA

БЮРЖЕТГА ТУШМАЙ ҚОЛГАН...

Прокуратура ва солиқ органлари иқтисодий жиноят ва ҳўқўқбузарликларга қарши курашиш, солиқ ва йиғимларнинг тўланишини таъминлаш ҳамда давлат манфаатига етказилган зарарларни ундириш борасида муайян чораларни кўрмоқда.

Одатда солиққа оид жиноят ва ҳўқўқбузарликлар оқибатида етказилган зарар миқдори қўшимча ҳисобланган солиқ қийматини, яъни фойда ёки солиқ солинадиган бошқа объектларни яшириш, камайтириб кўрсатиш, шунингдек солиқ ва йиғимларни тўлашдан бўйин товлаш билан ифодаланган қилиш орқали бюджетга тушмай қолган солиқ ва тўловлар миқдори билан белгиланади.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, солиқ соҳасидаги қонунбузарликлар натижасида етказилган зарарни бюджетга ундириш билан боғлиқ булган Давлат солиқ хизмати ва Бош прокуратура ҳўзуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш департаментининг жойлардаги тармоқлари ишида изчиллик етишмапти.

Ўзбекистон Бош прокурорининг 2004 йил 9 декабрдаги «Жиноятчиликка қарши кураш, унинг олдини олиш ҳамда суриштирув ва дастлабки тергов ўтказишда қонунларнинг аниқ бажарилиши устидан прокурор назоратини янада тақомиллаштириш тўғрисида»ги буйруғида жиноят оқибатида етказилган зарарни суриштирув ва дастлабки тергов жараёнида айбдорлардан ундиришга жиддий эътибор қаратиш ҳақида талаб бежиз қўйилмаган.

Ақсарият ҳолларда етказилган зарар ундирилмай қолишининг асосий сабабларидан бири текширув ва суриштирув даврида кескин чоралар кўрилмаётганидир. Шундай ҳолатни солиққа оид қонунбузарликлар юзасидан кўзғатилган жиноят ишлари бўйича ҳам кузатиш мумкин. Жиноят ишлари бўйича етказилган зарарни ундириш даражаси маъмурий ҳўқўқбузарликлар оқибатида етказилган зарарга кўра бирмунча юқори бўлса-да (бу кўрсаткич Тошкент шаҳрида 2005 йил 1 январигача жиноят ишлари бўйича 44 фоизни, маъмурий ишлар бўйича эса 24 фоизни ташкил этган), бу ҳолатни ҳам талаб даражасида деб бўлмайдми.

Маълумки, кейинги пайтларда маблағларни нақдлаштириш билан шуғуланувчи қимсалар кўп учрапти. Қанор ҳолатларда эса ушбу жиноятнинг ҳақиқий ташкилотчилари аниқланиб қолмоқда. Бу эса ўз навбатида суриштирув, тергов ва суд жараёнида маблағларни ўзлаштириш ва солиқ тўлашдан бўйин тортиш оқибатида давлат манфаатига етказилган зарарнинг ундирилмай қолишига олиб келаяпти.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Олий судининг 2003 йилнинг 6 июнидаги «Солиқ ва бошқа тўловларни тўлашдан бўйин товланганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги қонунларнинг судлар томонидан қўланиши ҳақида»ги қарориди ушбу тоифадаги ишлар юзасидан суриштирув, тергов жараёни ҳамда судда бундай жиноятни содир этишга қўмақлашган барча шахсларни аниқлаш чораларини қўриш шартлиги белгиланган.

Хўш, солиққа оид қонунбузарликлар оқибатида етказилган зарарни ундириш борасида ҳўлардаги солиқ идоралари ва прокуратура ҳўзуридаги СВОЖЖБлар нима қилиши зарур? Бу саволга жавобини, аввало, Ўзбекистон Бош прокурори ва Давлат солиқ қўмитаси раисининг 2004 йил 19 июлдаги «Солиққа оид қонунчилик ижроси устидан прокурорлик ва идоравий назоратни янада кучайтириш тўғрисида»ги қўшма кўрсатмасидан топиш мумкин.

Ушбу ҳўжат билан яқиндан танишган ҳар бир ҳодим унинг хизмат фаолиятини самарали амалга оширишда бебаҳо дастур эканлигини инкор эта олмайди.

Солиқларнинг тўланмаганлиги ва уларнинг ҳисобини тўғри юриштирдан бош тортиш ҳолларини аниқлашга йўналтирилган таҳлилий ва тезкор қидирув ишларини амалга ошириш, бу борада ягона маълумотлар банкни ташкил қилиш ҳам мақzur масалани ҳал қилишга ижобий таъсир кўрсатади.

Чўнки амалиётда солиқ тўлашдан бош тортган шахслар яширилган солиқ миқдори ҳақида расмий текширув натижаси эълон қилиниши билан яширинмаётган ҳолатлар учраб турибди. Бундан ташқари улар томонидан зарарни қоплаш учун жалб қилиниши мумкин бўлган мол-мулкни яшириш ёки бошқаларнинг эгаллигига ўтказиб юбориш, керакли молиявий ҳўжатларни яшириш ҳолатларини ҳам истисно қилиб бўлмайди.

Шунинг учун қонунбузарлик ҳолатлари бўйича маълумотларнинг, уларни расмий ёки процессуал тартибда расмийлаштирилгунга қадар тезкор алмашинувини йўлга қўйиш етказилган зарарни ундиришга аввалдан тайёргарлик кўрилишига ва вақтдан ютилишига имкон берган бўлар эди. Бу борада гап солиқнинг яширилган миқдори қийматидан келиб чиққан ҳолда бунга йўл қўйган ҳўжалик юритувчи субъект ёки жисмоний шахсларнинг банкдаги ҳисоб-рақамлари бўйича молиявий операцияларнинг чўким қисмини тўхта-тиб қўйиш, нотариял идораларга уларга тегишли мол-мулк бўйича эғалик ҳўқўқини ўзгартиришга ва ички ишлар идораларига қонунбузарларнинг доимий яшаш жойидан рўйхатдан чиқишини ман қилиш ҳақида талабнома юборишни жорий қилиш ҳақида бормоқда.

Айни пайтда департамент суриштирувчилари томонидан муайян шахсларни жиноят иши юзасидан гувоҳ сифатида сўроқ қилиш (айрим ҳолларда қайта-қайта сўроқ қилиш) амалиётига чек қўйиб, бу шахсларни жиноят ишида тўғридан-тўғри гўмонланувчи сифатида иштирок этишга жалб қилиш, шу билан уларнинг процессуал мақомини ҳам белгилаб олиш тўғри бўлар эди. Модомики, дастлабки тергов жараёнида фақатгина гўмонланувчи ёки айбланувчи сифатида эътироф этилган шахсларнинггина мол-мулкни хатлаш процессуал қонунчилик нўхтаси назаридан тўғри бўлади.

Ўйлаймики, етказилган зарарнинг ундирилишини таъминлашнинг ушбу омилларини текширув, суриштирув ва терговнинг дастлабки қўнарландиқ амалга ошириш устидан прокурорлик ва идоравий назоратнинг кучайтирилиши давлатимиз солиқ сибасатининг изчиллик билан амалга оширилишига салмоқли ҳисса қўшган бўлар эди.

Зокир ИБРАГИМОВ,
юридик фанлар номзоди

JINOYAT VA JAZO

АРМОН БЎЛГАН АНГЛИЯ

Кўпқаватли уйлар олдидаги ўриндиқлар кеч бўлди дегунча, шу ерда яшайдиган уй бекалари билан тўларди. Август ойи эмасми суҳбат анча вақтгача давом этиб, қизгандан-қизийди. Кўпчилиги энг сўнгги «маълумотлардан» шу ерда хабар топади.
— Эшитдингларми, Люда йўқолиб қолганмиш.
— Қайси Люда? Анави чет элга кетаман деб юрган қизми?
— Худди ўша, уч кундан бери йўқ. Эмиш.
— Кетиб қолгандир-да чет элга. Пули кўп, бошида тергайдиган эри бўлмаса...
— Шундай дейсизлару, қўшини, лекин бояқшини ақинлариям қидириб келишди. Кетса улар биларди-да. Эшиги кўлф, ичкаридан қўланса ҳид келаяпти.
— Бир нарса эсимга тушиб қолди... Уч кун олдин кечки пайт бегона бир эркек унинг уйидан чиқиб кетаётганини кўрувдик. Турки совуқроқ эди. Мелисага хабар қилиш керакка ўхшайди...

деди унга қараб. Алфия нима деярини билмай қолди.
— Колаверси, — давом этди Марат, — бу пулларнинг анча-мучасини ўзинг ишлатганингни ҳам бир эслаб қўйсанг ёмон бўлмасди.
— Хўш, унга нима дейин?
— Ҳеч нима дема. Аёлларгаям хайронман, қўлига тўрт-беш доллар туसा дарров чет элни оруз қилиб қолишди. Англияга кетаман деб озгини тўлдириб гапиршини-чи.
— Яна қамалиб кетмасайдинг деб кўркаман, Марат.
— Бир марта қамалиб кўрдим, энди қайдадиги аёлнинг арзиманг пулини деб қамаладиган аҳмоқ эмасман.
— Тушсанг-чи, у бор пулини сенга берган экан...
— Бекор айтибди, уйи тўла тилла тақинчок... Тилла... — Марат хаёлига келган машўм ўйни гўё Алфия сезиб қолдигандай гапни бошқа томонга буришга ҳаракат қилди, — майли, қўлимга пул тузсин, пулини албатта қайтараман.

Люда унинг овозини таниб эшикни очди. Марат уйга кириши билан қиз уни тазналарга қўниб ташлади.
— Узингни боссанг-чи, Люда, мен сенга тақдиринг ҳал бўлганини айтишга келгандим. Эшитай ҳам демайсан. Сафар олдида турибсан ахир.
— Виза тайёр бўлиб қолди деб яна чўпчак тўқимокчимми-сан ё пулни қайтарши ниятинг борми?
— Топламдинг, сен Англияга эмас, бошқа ёққа кетасан!
— Нималар даяпсан, эсинг жойида...
Унинг гапи бўғзида қолди. Зарб билан урилган пичоқ ишини қилди: аёл шу захоти жон берди.

Сергели-7 мавзесидаги кўпқаватли уйлардан биридаги хонадондан аёл кишининг жасади топилиши ҳўқўқ-тартибот ходимларини оёққа турғазди. Котиллик содир этилгани аққол кўриниб турарди. Тезкор тадбирлар натижасида жиноят қисқа муддатда фож этилди. Аниқланган далиллар, гувоҳларнинг кўрсатмаларига асосланиб суд ҳўқўқчи билан жиноятчи узок муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Бахтиёр АКРОМОВ,
Сергели туман прокурорининг катта ёрдамчиси

Марат Алфиянинг гапларини жим ўтириб эшитди. Сўнг «пул ҳам йўқ, виза ҳам, нима қила оларди ўша Люданг»

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш департаменти фаолиятдан

ХАЛҚ МАНФААТИ, ЮРТ ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДА

— Илҳомжон ака, Тошкент вилояти кўшни давлатлар билан 597 км. чегарадош. Албатта, бундай катта ҳудуддан олиб киришиш мумкин бўлган ноқонуний товарларни назорат қилиш ҳам осон иш эмас.

— Кейинги йилларда халқимизнинг фаровонлигини ўйлаб ҳукуматимиз кўплаб яхши қарорлар қабул қилмоқда. Ишнинг кўзини билган тадбиркор ана шу имкониётдан фойдаланиб, ўзи ҳам яхши

ўз-ўзидан банкка тушмайди.

— **Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 5 августдаги «Пул маблағларининг банкдан ташқар**

БАРАКА ҲАЛОЛЛИКДАДИР

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ПРОКУРАТУРАСИ ҲУЗУРИДАГИ СВОЖКК БОШҚАРМАСИ БОШЛИГИ ВАЗИФАСИНИ БАЖАРУВЧИ ИЛҲОМЖОН ЛАТИПОВ БИЛАН СУХБАТ

яшаяпти, юрт учун ҳам савобли ишларни қилаёпти. Бироқ барака ҳалолликда эканини унутган айрим «тадбиркор»лар яширин йўллар билан юртимизга товарларни олиб келиб, солиқ тўламай даромадқилмоқчи бўлади. Чегара ва боғжона идоралари билан ҳамкорлигимиз яхши.

Тожикистон ва Қозоғистон билан чегарадош аҳоли пунктларида бу борада тушунтириш ишлари олиб борилишига қарамай молларни яширин олиб кириш ҳоллари учрамоқда. Шу кунга қадар 75 та шундай ҳолат аниқланди, 25 таси бўйича жиноят иши кўзга тилиди. Ҳуқуқбузарлардан 112.700.000 сўмлик товарлар олиб кўйилди. Жумладан, Бекобод шаҳар прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бўлими ходимлари чегара кўшиклар билан ҳамкорликда Тожикистоннинг Нов туманида яшовчи Умида Эшназаровани юртимизга 1.575.600 сўмлик 3939 қути сига-ретни ноқонуний йўллар билан олиб ўтаётганда ушладди. Бундай воқеалар таҳлил қилинганда бўлса, У.Эшназаровага ўшаган қонунбузарларнинг ҳамтововлари ҳам юртимизда кўллаб учрайди. Чунки улар товарни чегарадан ўтказиб берса бас, нақдига кўтарасига олувчи «тадбиркор»лар топилади. Бир жиноят иккинчисини келтириб чиқаради деганларидай, «ишбилармон»лар ноқонуний товарни сотиб, солиқ тўлашмайди. Кўриб турганимиздай жиноятлар бир-бирига боғлиқ кетаверади. Оқибатда хуфена даромаддан келган маблағ

ри муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисидаги қарори қандай ижро қилинаёти?

— Қарор ижросини таъминлаш мақсадида ҳокимият ва солиқ идоралари билан ҳамкорликда жойларда юридик шахс ва яқна тартибда ишловчи тадбиркорлар иштиракида белгиланган тартибга риоя қилмаганлик учун жазо муҳаррамлиги бўйича тушунтириш олиб боришмоқда. Шунга қарамай қонунбузарлар кўп учраёпти. Жорий йилнинг январь-феврал ойларида вилоят бўйича 975.300.000 сўмлик ноқонуний товар-пул айланмаси амалга оширилганини аниқланди. Шундан 330.600.000 сўм нақд пулни «азамат»лар банкларга топширмаган. Шундай ҳолатлар бўйича 18 та жиноят иши кўзга тилиди, 353.900.000 сўм жарима кўлланган. Жумладан, Юқоричирчиқ туманида рўйхатдан ўтган «Агроимпексмонолит» МЧЖнинг фаолияти таҳлил қилинганда корхона 2004 йилнинг сентябр ва октябрь ойларида 1.395.000.000 сўмлик товар айланмасини амалга оширганлиги маълум бўлди. Бироқ солиқ идорасига топширилган ҳисоботда товар айланмаси кўрсатилмаган, сотилган молларнинг пули банкка топширилмаган. Корхона раҳбарига нисбатан жиноят иши кўзга тилиди.

— **Илҳомжон ака, СВОЖКК бошқармаси ва бўлимлари ходимларининг вазифаси солиққа оид жиноятларни фош қилишга эмас, солиқ тўловчиларга ҳар томонлама ёрдам бериш ҳамдир. Шундай**

эмасми?

— Албатта. Ходимларимиз солиқ борасидаги давлат сиёсатини аҳолига тушунтириб бормоқда. Маҳалла ва ҳокимликларда тадбиркорлар билан юзма-юз мулоқот уюштираямиз. Матбуотда солиқ тизими ҳақида чиқишлар қилинмоқда.

— **Бу ишларнинг самараси қандай бўлаёпти?**

— Жорий йилнинг шу давригача бюджетга қўшимча 686.400.000 сўмлик маблағ тушишига эришилди. Бу ўтган йилнинг икки ойига нисбатан 315.800.000 сўм кўп демакдир. Бошқарма ходимлари асосий эътиборни кўрсаткич орқасидан қувшишга эмас, балки самарадорликка эришишга қаратмоқда. Наттижада бу йил аниқланган ҳуқуқбузарликларнинг сони 179 тага камайишига эришилди, бюджетга 1.474.600.000 сўм қўшимча солиқ ва жарима ҳисобланди. Кўзга тилинган жиноят ишларининг сони аниқланган ҳуқуқбузарликларнинг 30 фоизини ташкил этаяпти.

Қалбга илқилки бағишлайдиган нарса шуки, халқимизнинг ҳуқуқий савияси 15-20 йил олдингидек даражада кескин фарқ қилади. Одамлар бугун тўлаган солиғи ҳисобидан фарзанди мактабда билим олаётганини, дардманд бўлганда касалхонада даволашишни, қариганда пенсия олишини дилдан ҳис қилаёпти. Шунинг ўзи ҳам катта гап.

«Ниқуқ» муҳбири
Зайниддин МАМАДАЛИЕВ
суҳбатлашди

САЛОМАТЛИК — БЕБАҲО БОЙЛИК

Халқимизда «Саломатлик — туман бойлик» деган нақл бор. Тўғриси, кўпчилик бу нақлнинг маъносига унчалик эътибор бермайди. Соғомон юрган пайтимизда кўп нарсага лоқайд бўламиз. Баъзан кўшимиз ёки маҳалладошимиз ноқонуний равишда чигитдан ёғ ишлаб чиқариб, бозорда сотаётганини билсак-да индамаймиз. Гоҳо қўлда тайёрланган ароқни била туриб ичамиз. Чунки арзон. Лекин вақти келиб, касал бўлгандагина кўзимиз очилади. Нера шундай?

Яқинда Тошкент вилояти прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бошқармасининг Пискент бўлими ходимлари туманда яширин цех қуриб фаолият кўрсатаётган «Исфандиёр-Замин» хусусий фирмасининг сирини фош қилди.

Фирма раҳбари И.Юнусов Пискентнинг «Лолазор» кўчасидаги бинони 4.800.000 сўмга сотиб олган. Фуқаро Ҳамидулла Асламов ноқонуний равишда чигитдан ёғ ишлаб чиқариб келган. Текшириш кўни қўлбола усулда тайёрланган 955 кг. ёғ далилий ашё сифатида олинди. Агар у бозорга олиб чиқиб сотилганда сифатсиз маҳсулотни истеъмол қилган қанчадан-қанча юртдошларимизнинг соғлиғига путур етган бўларди.

Арзонлигига учиб сифатсиз ёғни сотиб олаётган юртдошларимизга айтмоқчимиз, сиз нафақат соғлигингизни йўқотасиз, балки пул деб иймондан кечганларнинг тегириғини ҳам сув қуясиз. Яна бир гап. Мутахассисларнинг таъкидлашича, чигитга экишдан олдин кимёвий дориюлар билан ишлов берилади. Ҳўза парвариши даврида бегона ўт ва зараркундаларга қарши ўндан ортик захарли химикат сепилади. Ернинг унумдорлиги ошиши учун нитрат солинади. Ёғ-мой комбинатларида ёғ тайёрлашда маҳсулотга ишлов берилиб, ана шу химикатлардан тозаланмади. Бироқ, қўлбола усулда тайёрланган ёғларнинг таркибиде инсон ҳаётига хавф соладиган юқоридаги захарли моддалар кўп учрайди. Улар ошқозон, ичак ва жигарни ишдан чиқаради.

Жорий йилнинг январь-феврал ойларида мамлакатимизда 51 та яширин цех фош қилиниб, 21.250.900 сўмлик маҳсулот давлат фойдасига ўтказилди.

Бугун бозорларимиз турфа маҳсулотларга тўла. Қўриб кўзинг қувонади. Бироқ, ҳақиқийи билан қалбакисини ажратиш қийин. «Золушка», «Қизил шапкача», «Еввойи оқуш» каби конфектларимиз ҳамма суйиб истеъмол қилади. Тошкент туманида яшовчи Рамазидин Оловиддинов буни ҳаммадан яхши биларкан. Бозори қаққон бу маҳсулотни у тумандаги Фозиллов номли жамоа ҳўжалиги боғидаги икки қаватли бинода жойлашган яширин цехда ишлаб чиқара бошлади. Цехда сотишга тайёрлаб қўйилган 1640 кг. конфет лабораторияда текширилганда истеъмолга яроқсизлиги маълум бўлди.

Ҳадемай ёз бошланади. Пишиқлик тўйдан нишона деган гап бор халқда. Тўй бўлганини нима етсин. Лекин кейинги пайтларда тўйларда спиртли ичимликлар ҳаддан зиёд берилиши кўп нохушликларга олиб келмоқда. Энг ачинарлиси, ўша ароқларнинг аксарияти қўлбола усулда тайёрланган. Тўйдан сўнг қанча-қанча юртдошларимиз касалхоналарга равона бўлишаёпти. Жорий йилнинг икки ойида бу борада 144 та ҳуқуқбузарлик аниқланиб, 58.871.300 сўмлик маҳсулот мусодара қилинди.

Мен юқорида икки ой ичида 51 та яширин цех фош этилди деб айтиб ўтдим. Ана шу цехлар маҳаллаларда фаолият кўрсатган. Одамлар бундан бебаҳар десак хато қилган бўламиз. Чунки кўпчилигимиз «ўз аврасини ўзи тортаётган бўлса, менга нима?» қабилда фикр юритамиз. Агар виждонимизга ҳиёнат қилмасак, нафақат ўзимизнинг, балки бошқаларнинг ҳам умрига умр кўшган, соғлигини асраган бўламиз.

Салдмурод ШЕРНАЗАРОВ,
Республика Бош прокуратураси
ҳузуридаги СВОЖКК департаменти бўлим бошлиғи

ДОЛЛАРИНГИЗ ҚАЛБАКИ ЭМАСМИ?

Одамзотнинг феъли қизиқ. Баъзан кўнгли сезса-да, номақбул ишга қўл уради. Кейин пушаймон қилади. Сўнгги пушаймоннинг фойдаси йўқ. Ургутлик Олим Даминов ҳам шу кўйга тушди.

Олим ижарага олган ерида етиштирган 3 тонна майизни 1.800.000 сўмга Баҳодир исмли йигитга сотадиган бўлди. Икки йигит қўл ташлашиб, савдо пишиб турган жойда харидор таклиф қилган бўлди:

- Менда сўм йўқ. «Кўк»дан бор. Бўлаверадими?
- Қандай бўларкин? — иккиланди Олим.
- Нимасига ўйланасиз? Ҳоҳлаган пайтингиз банкка кириб сўмга алмаштириб олишингиз мумкин, — деди Баҳодир Олимнинг соддалигидан фойдаланиб.

— Мен рози, — Олим Даминов савдонинг пишганидан ҳурсанд бўлиб ўша пайти Баҳодирдан 1700 АҚШ долларини санаб олди. Кўп ўтмай у тижорат учун 900 долларни сўмга алмаштириш мақсадида борганида банк ходимлари «Буларни қаердан олдингиз? Долларингиз сохта-ку?» дейишди.

Олимни совуқ тер босди. Шу йилнинг 23 апрел кўни Ургут туман прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бўлимига Баҳодирдан олган доллар қалбаки эканлиги ҳақида ариза билан мурожаат қилиб, ўзидаги барча долларларни топширди. Ташқи иқтисодий фаолият миллий банкнинг Самарқанд бўлими экспертизаси мазкур долларнинг қалбаки эканлиги ҳақида хулоса чиқарди. Ушбу сохта долларларнинг муомаласа қилинганлиги бўлган Баҳодирнинг устидан жиноят иши кўзга тилиди.

Алишер ЛУҚМОНОВ,
Ургут туман прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бўлими бошлиғи

Амалдаги қонунларни менсимай, уларга зид иш қиладиганлар орамизда учраб туради. Олим шаҳар прокуратураси ҳузуридаги СВОЖКК бўлими ходимлари иқтисодий жиноятларнинг олдини олиш учун изчил фаолият юритмоқда. Жорий йилнинг ўтган даврида 4 та ҳуқуқбузарлик ҳолати аниқланиб, 3 та жиноят иши кўзга тилиди. Аксарият қонунбузарлар — хусусий фирма раҳбарларидир. Ажабланасан киши: уларнинг иши тайин, обрўйи ҳойида, даромади яхши. Уларга нима етишмайди? Жавоб оддий. Уларда бори гапано-

ат қилиш тўғрисида та-

лабнома тақдим этилган бўлса-да, банк ходимлари ваколатини суиистеъмол қилган ҳолда негадир талабни бажармайди. Наттижада «ишбилармон» 2004 йилнинг октябрь-декабрь ойларида банкда яна 317.368.700 сўмлик товар айланмасини амалга ошириб, 5.890.700 сўмлик солиқ ва мажбурий тўловларни тўлашдан бўйин товлаб келади.

ТАДБИРКОРЛАРГА ҲАМКОРМИЗ

Ворониннинг қилмишлари фош бўлди. У корхонанинг «Заминбанк» Бўхоро вилояти филиалида очилган ҳисоб-рақами орқали 2004 йил июль-октябрь ойларида 24.750.000 сўмлик товар айланмасини амалга оширган. Бироқ бу халқда солиқ инспекциясига ҳисобот беришни «унутиб» қўйган. Когон шаҳар ДСИ томонидан 13 октябрда банкка корхонанинг молиявий опера-

Шубу ҳолат юзасидан С.Воронинга нисбатан жиноят иши кўзга тилиди. Шунингдек, уни «қўллаб» юборган «Заминбанк»нинг Бўхоро вилоят филиали мансабдорлари ҳам қонун олдида жавоб берадиган бўлишди.

Нодир МЎМИНОВ,
Когон шаҳар прокуратураси
ҳузуридаги СВОЖКК бўлими
бошлиғи

ТИРИКЧИЛИК

Ишсизлик — дунёнинг энг глобал муаммоси. Мамлакатларнинг калкяро миқёсдаги ўрни ва обрўси унинг ўз фуқароларини иш билан таъминлаши билан баҳоланади. Юртимизда фуқароларни иш билан таъминлаш борасида кўпгина ишлар амалга оширилмоқда. Республика иқтисодий вазирлиги ҳамда Давлат статистика қўмитасининг маълумотларига кўра, биргина хусусий тадбиркорликни ривожлантириш эвазига 2004 йилда 427 мингдан ортиқ иш ўринлари ташкил этилган. Бундан ташқари юртимизда кўплаб қўшма корхоналар ишга туширилиб, янги завод ва фабрикалар фаолият кўрсатмоқда. Хорижий инвесторлар билан ҳамкорлик ривожлантирилмоқда. Бош мақсад халқимиз фаровонлигини таъминлаш ва янги иш ўринларини очиб бериш.

Аммо жойларда бу муаммони бартараф этиш, аҳолини иш билан таъминлаш борасидаги ишларга панжа орасидан қараётган раҳбарларимиз ҳам йўқ эмас. Қаловини топсанг қор ҳам ёнади, дейди доно халқимиз. Кишлоққа саноатни олиб кириш, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш каби долзарб вазифаларни бугундан халқ эмас эканмиз, муаммо муаммолигича қолаверади.

Аҳамиятини йўқотмайдиган мавзу

Бекорчилик одамни ишдан кўра кўпроқ толиктиради. Бундай одамдан ҳамма нарсани қуттиш мумкин. Зеро, жиноятларнинг аксариятини ана шу бекорчилик келтириб чиқаради. Шу боис мамлакатимизда аҳолини иш билан таъминлашга алоҳида эътибор берилаетир.

2004 йилда Самарқанд вилоятида меҳнат ва аҳолини иш билан таъминлашга доир қонунчилик ижроси юзасидан ўтказилган текширишлар таҳлили шуни кўрсатадики, ўтган йили меҳнат ва бандлик бўлиmlарига 50.255 нафар киши иш сўраб мурожаат қилган. Бу 2003 йилдагига нисбатан 474 та кўпдир. Шундан 41.830 нафари йўлланма билан ишга жойлаштирилган, 9153 тасига ишсизлик мақоми берилган. Уларнинг 1456 таси касбга ўқитилган, 4834 таси эса ҳақ тўланадиган вақтинчалик ишга йўланган. Қолган 2851 нафарига ишсизлик нафақаси тайинланган.

ижтимоий ҳимоя қилиш бош бошқармаси томонидан «Аҳолини иш билан таъминлашга кўмаклашиш» жамғармасидан 1382 та янги иш ўрни яратилди. 206 та кичик ва ўрта бизнес субъектига 11 та банк орқали 1.000.000.000 сўмлик кредит ажратилган. Афсуски, кредит олган бизнес субъектларининг айримларида бирорта ҳам иш ўрни яратилмаган. Жумладан, Жомбой туманидаги «Умар ЭЭО» фермер хўжалигини олайлик. Хўжалик 6 та янги иш ўрни яратиш учун «Пахтабанк»нинг Жомбой туман бўлимидан 6.000.000 сўмлик имтиёзли кредит олган бўлса-да, шу кунгача мажбуриятини бажармаган. Жомбойдаги «Абдуманнон Нух» ишлаб чиқа-

риш корхонаси «Саноатхурилиш-банк»нинг Самарқанд бўлими «Амир Темур» филиалидан 9.000.900 сўмлик кредитни олгунча талай ваъдаларни берган эди. Аммо йил тугаб, баҳор келибди ҳамки янги иш ўрнидан дарак йўқ. Бундай холини деярли барча туманларда учратиш мумкин.

Бетга айтганинг захри йўқ дейишди. Келиб тушаётган маълумотларга асосланиб шуни айтмоқчиманки, соҳага доир қонунлар ижроси янада кўпроқ аҳамият ва назоратга молиқдир. Ишга жойлашмай қолган, касбга тайёрлаш ва малака оширишга юборилганларнинг кейинги тақдирини прокуратура органлари томонидан янада чуқурроқ текширилиш лозим. Чунки фуқаронинг поймол қилинган ҳуқуқини тиклаш ҳеч қачон долзарблигини йўқотадиган мавзу эмас.

Алишер ЗОКИРОВ, Самарқанд вилоят прокуратураси бўлими бошлиғи

ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАНМОҚДА

Хоразм мамлакатимизнинг шимоли-ғарбида жойлашган ўзига хос минтақа. Умумий майдони 6050 квадрат-километрдан иборат. Аҳолиси 1.347.700 киши. Кўриниб турибдики, бошқаларга нисбатан Хоразм ер майдони кичик, аҳолиси зич жойлашган вилоят. Бу ер одамлари Урганч, Хива, Питнак шаҳарларидан ташқари асосан кишлоқларда яшайди. Аксарияти деҳқончилик қилади. Кишлоққа саноатни олиб кириш жараёни суст давом этаётгани боис ишсизлик муҳим муаммолардан бўлиб қоляпти.

Вилоят аҳолини иш билан таъминлаш ва ижтимоий ҳимоялаш бошқармасидан олинган маълумотга кўра, Хоразмда ҳозирги кунда (2005 йил бошига) 6997 нафар ишсиз ҳисобга олинган. Бироқ иш билан таъминлашни сўраб мазкур бошқармага ариза билан мурожаат қилмай ишсиз юрган фуқаролар ҳам кам эмас.

Вилоят бўйича Богот туманида рўйхатдан ўтган ишсизлар энг кўп — 371 нафар. Хонқа туманида 300, Урганч шаҳрида 315 киши рўйхатга олинди, ишсизлик нафақаси билан таъминланаяпти.

Аҳолини иш билан таъминлаш Хива туманида эътиборга молиқ тарзда йўлга қўйилган. Туманда 106 нафар ишсиз рўйхатга олинди, ижтимоий нафақа олмақда.

Хоразм вилоят аҳолини иш билан таъминлаш ва ижтимоий ҳимоялаш бошқармаси 149 нафар кишини касбга йўналтириш курсларида ўқитган, 69 нафари иш билан таъминланган.

Ишсизликнинг олдини олиш жамоатчилиги билан ишловчи ҳар бир ташкилотнинг асосий вазифалари сирасига кирди. Шаҳар ва туман ҳокимлиги, прокуратура ҳамда «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракатининг жойлардаги бўлиmlари масъулиятни ҳис қилган ҳолда ҳар чоракда меҳнат ярмаркаларини ўтказаяпти. Бу борада, айниқса, Гулран туман прокуратураси амалга ошираётган ишлар мақтовга лойиқ. Чунки тумандаги ҳар бир фермерлар уюшмасида меҳнат ярмаркаси ўтказилиб, фуқаролар иш билан таъминланаяпти. Янги фермер хўжаликлариди ёшларни ишга жойлаштириш, ёлланма меҳнат турларини тушунтиришга кенг эътибор қаратишмоқда.

— Ҳар ҳафтанинг пайшанба кунлари меҳнат ярмаркасини ўтказиб бориш орқали бир ой ичида 300 дан ортиқ кишини иш билан таъминладики, — дейди Гулран туман прокурори Қўқор Раҳимов.

Айни кунларда вилоят фермерлар уюшмаси томонидан ҳам ёлланма иш ўринлари учун меҳнат ярмаркалари ўтказиш қизғин давом этапти.

Эрўлат БАХТ, «Нуқуқ» мухбири

Эътибор берган бўлсангиз, йил бошидан бери «Нуқуқ» газетаси танкичи инсонларни меҳмонга чақириб, суҳбат матнини эътиборингизга ҳавола этиб келмоқда. Мана шундай учрашувлардан кейин бизга ташриф буюрган машҳур кишилар ҳақида ҳамкасблар ўзаро мунозара қилдик. Шунда орамиздаги ёши каттароқ бўлган ҳамкасбимиз қизик бир фикрини ўртага ташлади:

— Нега энди узоқ йиллар давомида ишлаган автобус ҳайдовчисини, ўқитувчи ёки газета сотувчисини меҳмонга чақирмаймиз. Уларнинг дунёқараши газетхонларни қизиқтириши табиий. Масалан, газета сотувчисини олинг. Ҳар куну бевосита маърифат «чашмаси»дан баҳра оладиган кишилар улар.

Ҳаёлимга лоп этиб самимийгина бир киоскчи онахон келди.

Ҳар куну эрта сахар электррич-кадан тушиб, темирйўл бекати ҳовлисига чиқаман. Бир четда жойлашган бўлса-да, узоқдан озодлагина бўлиб кўзга ташланадиган киоскга йўл оламан. Дўконнинг очик пешивончаси ортида кўринишидан мулоимий, самимий, юзларидан нур балқиб турган онахон мени кутиб олади:

— Келинг, болам, яхши келдингизми? Узингиз газетчисисиз-да, танлаб ўқийсиз...

Биз таниш бўлиб қолганлигимиз боис бироз суҳбатлашамиз. Онахон дарҳол кўнглидаги гапларни тўкиб солади.

— Ўн беш йилдан бери шу дўконда ишлайман. Тирикчилигим бир нав, худога шукур, ўтиб турибди. Кейинги пайларда одамларнинг газетата яна қизиқиши орта бошлади. Лекин ёшлар учун бошқа нарсалар қизиқроқ шеклиди, мутолаа қиладиганлари кам. Уларни бироз ҳавойирок қилиб тарбиялаб қўймадикмикан?

Бизнинг болалигимиз бошқачароқ ўтган. Уруш йиллари эди. Қаҳратон киш кунлари тиззагача қор ёғиб, лойшувок томдан чакка

Киоскчи онахон

ўтарди. Пасткамгина уйимизнинг бурчагидаги печни ушлаб кўриб, дарҳол қўлимизни тортиб олардик. Муздаси экан, иссиқ темирдан кам бўлмас экан, нақ қўлингни чақанди. Онам саҳарлаб ишга чиқиб кетар, қайсидир заводда ишларди. Бир бўлаккина «заборний» чиптага неон олиш вазифаси одам билан менинг зиммамда эди. Эрталабдан изиллаган кўча бўйлаб елкаларимизни қисиб йўлга чиқамиз. Кўчада очликдан шишиб ўлиб ётган одамларни кўриб ваҳимага тушардик. Ўша вақтда ҳам гирром сомавлар бўлган экан-да. Бир куну сомавларда неча соатлаб навбат кутиб олганимиз бир бўлак нонни қанақадир қора шарпа юлиб олиб қочди. Кўринишидан худди цементдан қуйилгандек қоп-қора нонимизни олдириб, ўша куну оч қолганмиз. Ҳақиқатан ҳам ваҳимали кунлар эди. Ҳафта оралаб кўни-кўнидан кимдир вafот этарди. Очлик туфайли олим ҳам ётди қолди. Заводга ишга чақириб келган киши ҳам хафсаласи пир бўлиб қайтиб

кетди. Хуллас, онамиздан жуда эрта айрилдик... Нега отам ҳақида сўрамай-сиз? Бу фожиа олдинроқ бўлганди. Элас-элас эслаяман. Қанақадир уч-тўрт киши келиб отамни олиб кетишди. Онам ўшанда зор-зор йийлаганиди. Шундан бери қора чарм кийим кийган кишилардан кўркам. Аксига олиб ҳозир кўнчилик худди шу кўрталарга ружу қўйган. Нимасига ҳавас қилишар экан, тавба...

Шу тахлит етим қолдик. Яхши одамлар кўп экан. Бизни ташлаб қўйишмади, тарбиялашди. Униб-ўсишимизга кўмаклашди. Худога шукур, ҳозир тўрт фарзандимнинг барчаси уйли-жойли, набираларим хабар олиб туришди. Биласизми, олам кезган, юрт кезган ҳикмати топади деган нақл бор. Инсон бола-си энг оғир фурсатларда синилади. Чидашга, ашшага, курашишга ўрганади. Шу синовдан ўтмолаган хиёнат ботқоғига ботади. Мана шундай вақтда собитлик уни ёруғликка элтувчи дўстга айланади.

Шукурки, оғир лаҳзаларда ҳам бировнинг нарсасига кўз олайтирмаганман. Нопок ишлардан ҳазар қилганман. Ҳозир баъзи кишиларни кўриб ташвишланаман. Темирйўл вокзали бўлгани учун ҳар хил одамлар келиб кетади. Ярим яланғоч бўлиб ўзини «реклама» қилиб соатлаб «клиент» қидирадиганлар ҳам бор. Минг афсус... Қайсидир куну биттаси келиб: «Сизда «СПИД-инфо»ми ёки «эротичний» бирор нарса борми?», — деб сўраса бўладими. Екамни ушлаб қолдим. Бу қизнинг ҳам онаси бормикан? Уни шу умидлар билан катта қилганмикан? Эътибор берган бўлсангиз, сал нарироқ-

Шунчаки товламачилиқдан бошқа нарса эмас бу. Ўша йигитлар электрричкадан оғир сумкаларни, қопларни кўтариб, қоғоз қутилар тах-ламини тушириб, бозорга шошаётган аёлларга асло эътибор беришмайди. Орияти кўзгалмайди. Нафақат уларга, бу аёлларни бозорга юборган диванда-ги эрларга ҳам суф дейман.

Кечки пайтлар вокзалга яна бир тоифа аёллар келишади. «Квартирани ижарага бераман, суточний» деб жар солишади. Уларнинг орасида виждонлилари ҳам бор. Лекин шумниятлари анчагина. Мана биттаси, қирқ беш ёшлар чиқади-ёв. Оғзадаги сига-ретни кўриб ўтмишини ҳам, ниятини ҳам тасаввур қилиш мумкин.

Кўп гапирвордим, ўғлим. Вақтингизни олмадимми? Лекин барибир шукур дейман. Яхши инсонлар кўп.

Турмушдан нолий-диганлар гашимга тегади. Ахир ҳамма нарса етарли-ку. Ҳақиқий қийинчилигини мана биз бошимиздан кечирганмиз. Бозор тўла мева-чева, нон, қанд-қурс. Қийим-кечакни эса гапиримаса ҳам бўлаверади. Озгина ҳаракат қилсанг, уй-жойни ҳам ўхшатиб олиш мумкин. Ишлаш керак, холос. Ҳалол, покиза, виждондан ишлаш учун шароит бор. Озгина собит-лик кифоя. Фитратнинг улуг гапи бор: «Бир кишининг сабот-матонати бутун бир миллатни саодатга элтиш учун етарли»...

Онахон билан хайрлашиб, иш-хонага кетар эканман, руҳим алланечук енгил тортангани, юрагимнинг тубида бироз қул босган чўғлар ялтираб кетганини, ҳали-замон уллар аланга олишини ҳис қиламан. Ахир яхши инсонлар кўп. Улар билан замондошлигинг, умидларни рўёбга чиқариш учун бирга курашининг одамга далда беради.

Абдурахмон МУСТАФОҚУЛОВ, «Нуқуқ» мухбири

ТИРРИҚЧИЛИК ЭМАС

Хаёт мураккаб. Одамларнинг характери турли-туман. Ҳар бир инсоннинг ўзи бир олам. Ҳар бири яхши, фаровон яшасам дейди. Орзу-хавасларининг ушалishi йўлида тинмай ҳаракат қилади. Ҳаракатнинг ўзи эса яшаш учун курашдир. Бугунги бозор иқтисодийёти даврида фаровон яшаш ҳаммининг ҳам қўлидан келавермайди. Яхши ниятда ҳалол меҳнат қилган инсон хорлик кўрмайди. Яқинлари, оиласи олдида юзи ёруғ бўлади. Бу бор ҳақиқат. Автобусда ана шу мулоҳазалар билан Мирзо Улуғбек тумани «Феруза» мавзесидаги аёллар мардикор бозорига қандай бориб қолганимни сезмай қолибман.

ТИРИҚЧИЛИК ТОШДАН ҚАТТИҚМИ?

...«Тошкент—Хўжакент» электропоезд пойтахтга кириб келганда тонги соат 6 лар эди. Сут кўтарган, қоп орқалаган аёлларнинг бир гуруҳи бекатдаги автобусларга ўтириб, шаҳарнинг турли бурчақларига йўл олишди. Электропоезддан тушган 20-25 нафар аёл эса бекат ёнидаги хотинларга келиб қўшилди.

— Энди аёлларнинг мардикор бозори қизийди.
Бекатда турган бир йигит шеригига тушунтирган бўлди. Ҳақиқатан ҳам кўп ўтмай турли маркадаги машиналар пайдо бўла бошлади. «Газ — 31» маркали машинадан 25-30 ёшлардаги бир йигит тушди. Аёллар уни ўраб олишди.

- Нима хизмат, ака? — дейишди чугурлашиб.
- Ҳовлимизда 15 та уста ишляпти. Уч маҳал иссиқ овқат тайёрлаб бериш керак. Ким боради?
- Борамиз. Хизмат ҳақини айтинг.
- 6000 бераман.
- 10.000 берасиз. Икки киши борамиз, — деди бир аёл 15-16 ёшлардаги қизини кўрсатиб.
- 8000 бераман, — деди бойвачча.
- Биз рози, — деди қизини етаклаган аёл. — Лекин кечкурун соат 8 да мана шу ерга машинанингизда ташлаб қўясиз. Чунки уйга етиб олиш учун электричкага улгуршимиз керак. Эрталаб ўзимиз борамиз.

Бу бозорга эркак киши яқинлашиши билан аёллар ўраб олиб, хизматларини тақлиф қилади. Қайсидир аёл идиш-товуқ ювишини, бошқаси кир-пирни ювиб, уйни тозалашини айтади. Аёлларни суҳбатга тортаман.

Мавлуда РЎЗИЕВА:

«Хўжайиним хусусий фирмада пайвандчи бўлиб ишлайди. Уч ойдан буён маош беришмапти. Ойлик бермаса ишга бориб нима қиласиз, мардикор бозорга чиқинг десам, милиция ушлайди дейди. Начора. Узим бу ерга иш қидириб чиқаман. Учта фарзандимиз бор. Уларни едириб-кийинтиришининг ўзи бўлмайди. Яна бир муаммо. Коммунал хизматлар учун ҳар ойда салкам 20.000 тўлаш керак. Тўламасангиз газни узаман, чироқни ўчираман дейишади. Мен қиш бўйи иссиқоналарда ёлланиб ишладим. Кунига 4000-5000 сўм топаман. Ҳосил пайти қўшимча 2 кило помидор ёки бодирин беришади. Орзуим ойлиги яхши бирор корхонада муқим ишлаш. Лекин бунинг иложи бўлмайпти. Баъзи корхоналарнинг берган маши тушлик ва йўл ҳақиға етмайди. Узимга-ўзим таскин бераман, болаларимга ҳалол лўкма едирарман деб. Телевизорни кўриб шуқур қиламан. Юртимиз тинч, фарзандларимиз бағримизда.

Менимча, бировнинг уйда ишлаб пул топиш гуноҳ эмас. Лекин эрларимиз рўзгорни бутлаб қўйишса, биз аёллар бировларнинг эшигига сарғаймасдик ёки қоп кўтариб шаҳар кезмасдик.

Лола АҲАТОВА:

— Эрим икки йил бурун уйдаги битта сигиримизни сотиб Россияга ишга кетган эди. Ҳануз бедарак. Утган йилга қайнонам қазо қилди. Беш жон унинг пенсия-

сига яшардик. Қишлоғимиздан эрим билан кетган йигитларнинг айтишича, дадаси бир рус аёлига уйланиб, уша ерда яшаётган экан.

Моддий жиҳатдан қийналган, пойтахтга — турмуш ўртоғи қазо қилган синглимникига кўчиб келишга мажбур бўлдим. Унга раҳмат, уй-жой берди. Бозорга ҳар куни чиқаман. Кунига 4000-5000 топиб, тириқчилигимиз ўтиб турибди. Кеча бир тўйга идиш-товуқ ювиш учун бордим. Тўй эгаси 10.000 сўм билан мевачева бериб, уйимизга ташлаб кетди.

Яхши, инсофли одамларни кўриб хурсанд бўламан. Ҳақиқий меҳнат қилган одам хор бўлмайди. Бироқ бу ерга келадиган аёлларнинг кўпчилиги менга ўхшаб турмуш ўртоқларидан куйган хотинлар экан. Энди барча орзуларим фарзандларимдан, чунки уларни ҳалол нон билан боқаямман. Айтаверсақ, бу ердаги аёлларнинг дарди тугамайди.

Роҳиля АСАДОВА:

— Мен Чирчиқдан иш учун келаман. Шаҳримиздаги заводларнинг кўлида ишлаганман. Нолимайман. Буни ҳаёт дейдилар. Бозор иқтисодийётида яхши яшаш учун ҳаракат қилиш керак. Ўзбекчилик, фарзандларни уйли-жойли қилиш керак. Мен асосан иссиқоналарда ишлайман. Гул парварishi бўйича яхши мутахассисман. Тошкент ва Қўбрат туманидаги энг катта гулчилар ҳам мени яхши билишади. Гулни экишдан тортиб, уни хорижга чиқариш жараёнига менга ишониб топширишади. Сиздан бир илтимосим бор. Кўпчилик журналистлар газеталарда «аёлларнинг мардикор бозори» деган гапни ёзишади. Бозор иқтисодийётида яшаётганимиз-ку, «аёлларнинг меҳнат бозори» деб ёзсаларингиз яхши бўларди. Бу ерга келган хотин-қизларнинг ҳаммаси рўзгор учун ҳалол пул топаман дейдиган аёллар. Уйрилик қилмайди, номақбул йўлларга кирмайди. Бундай жафокаш аёлларнинг бошидан эрлари сув ўғириб ичса арзийди.

Аёлларнинг меҳнат бозорида кўплаб хотин-қизлар билан суҳбатлашдик. Барчаси меҳнатқаш, ҳалол эканига ишонч ҳосил қилдик. Уларни бахтсиз деб бўлмайди. Лекин улар бундан ҳам яхшироқ шароитларда меҳнат қилишга, фарзанд тарбияси билан шугулланишга, фаровонроқ, бахтиёрроқ турмуш кечиришга ҳақли эди-ку деган уй бизга тинчлик бермасди.

...Соат 10⁰⁰ да аёлларнинг меҳнат бозори тугади. У ердан қайтар эканман, Роҳиля Асадованинг «бундай жафокаш аёлларнинг бошидан эрлари сув ўғириб ичса арзийди» деган сўзлари миямда қарч ураверди. Диванда ёстаниб бир пиёла винонинг қулиға айланган эркакларга айтар гапимиз: қачон сизларда эркаклик гурури уйғонади? Қоп қўтариб, бировнинг ҳовлисида ишлаб пул топиб келган аёлигининг нонини қачонгача ейсиз?

Ишлайман деган учун иш топилади. Бунинг учун юракда ғайрат, қалбда гурур бўлса бас.

**М.ЗАЙНИДДИНОВ,
«Ниқуқ» мухбири**

Эрта билан ишга йўл олганимда, кечкурун эса уйга қайтишда гоҳ метрода, йўл чет-ида, гоҳ рўпарадан чиқиб, айниқса чорраҳаларда хайр-садақа сўрайдиган кимсаларга деярли ҳар куни кўзим тушади. Қўраверганиндан кейин бу ҳолатга кўникиб ҳам қолар экансан. Бундайлар илгари ҳам ҳар қалай учраб турар эди-ку, лекин хозиргидек эмас. Қолаверса, у пайтдаги тиланчилар асосан маълум миллат вакиллари билан онда-сонда учрайдиган қариялар бўлса, ҳозир уларнинг сафи сезиларли даражада кенгайди: бугунги кунда баъзан ҳатто ошхонада ҳам тинчгина овқатлана олмайсан. Кунни кеча танишлар билан бекатда турган эдик. Урта ёшлардаги бир киши келиб, садақа сўради. Енимни кавлаб, ўн сўмлик танга узатдим. Садақа сўровчи бир қўлимдаги тангага, бир менга қара-

сафар бир қўли бинт билан боғланган. Йигламсираб янги қўшигини айтаяпти: «Ҳеч кимнинг қўли синмасин экан. Қўл синса бир иш қилиб бўлмай қолар экан»...

Уша куни кечкурун метрода уйга қайтар эканман, шундай «тиланчи»лардан яна иккитасини учратдим. Агар уларнинг ёшида фарқ демасангиз, деярли битта гапни қайтариб, хайр сўрашди. Ёшроғи онаси касаллигини пеш қилса, катта-роғи фарзандининг бетоблигини рўқач қилишдан нарига ўтмайди. Бу гапларнинг қанчалик рост-ёлгонлиги уларнинг виждонига ҳавола. Аммо масаланинг иккинчи томони ҳам бор.

Биринчидан, тўғри, ҳақиқатан ҳам тиланчилар нисбатан кўпайди. Бу ҳолатни баъзилар иқтисодий етишмовчилик туфайли содир бўлмоқда деб хаспўшашлари мумкин. Лекин соғлом фикрлайдиган

рофини. Агар билсанглар, бу ерга кечки пайт казо-казо одамлар келади. Еб-ичиб, маст бўлишади. Кейин қўчага чиқиб, энди мастлик-да, дуч келган ерга ағнаб, бор обрўларини тўкишади. Мен эса тонг сахарлаб у ерга бора-ман-да, ҳали ҳеч ким келмасидан туриб, халигиларнинг тўқкан обрўларини сулуриб оламан. Балки шунинг учун ҳам ҳурматим жойидадир. а?

Тўғри, айримлар «ҳеч замонда ҳурмату обрў ерда ётар эканми?» дея эътироз билдириши мумкин. Бу энди бир ҳикоя, озроқ муболагаси ҳам бор. Бироқ, дўппини бошдан олиб мушоҳада қилиб кўрсак, баъзилар ўйлаганидек, фаррошлик орқиладиган, уяладиган касб эмас. Қолаверса, тиланчиликдан юз, балки минг қарра ҳалолроқдир.

Иккинчидан, куш уясида кўрганни қилади деганларидек, тиланчилик туфайли то-

ди-да, бир нималар деб гўлдиради, аммо пулни олмайди. Устига устак энаси қотганини яширмай нари кетди.

—Тавба, ўзинг садақа сўраб юрибсан-ку, нима қиласан ноз қилиб? Ўн сўм пул эмасми? Хамроҳларимдан бири шундай деган эди, иккинчиси гап қотди:

— Бу майли, тунув куни автобусда келаётган эдим. Автобус ТТЗ бекатига етганда шундан бир тиланчи чиқарди. Кўринишидан гадоий деб бўлмайди: бакуватгина, тўрт мучаси соғ бир ўспирин. Айнан уша бекатга келганда «гадоий» автобусга чиқди-да, хайр қилишимизни сўрай бошлади. Ҳар куни шу йўналишда қатнаганлигим боис йигитнинг автобусга чиқа солиб йигламсираб айтган овозидан уни дарров танидим. Менга ўхшаб йигитни яхши танийдиганлар афтарларини бурганча унга парво ҳам қилмас, йигит эса тиланчида тўхтамасди. Шунда олд томонда ўтирган бир қария чидай олмайди шекилли: «Болам, уялмайсанми бу ишни қилишга? Оёқ-қўлинг бут бўлса. Гавданга қара, тоғни урса талқон қилгудек кучинг бор. Ишласанг бўлмайди бунинг ўрнига? Бозорда арава торсанг ҳам кунингчи қўрасанку», — деди куюниб. Йигитча индамай тушиб кетди. «Ха, инсофи бор экан, отахоннинг сўзларидан уяли» деб ўйловдим. Қаёқда, эртасига яна шу ҳолат такрорланди. Фақат бу

одам ҳеч қачон бу иш билан шугулланмайди-ку! Ақл-ҳушинг жойида бўлиб, қўл-оёгинг бут бўлса, шукронасига меҳнат қилишга, ҳалол ризқ топиб, бола-чақа боқишга нима ет-киди-ку», — деса, ҳазрат Умар: «Шундай қўлсан бўларди, Аммо бу ишнинг бахариши билан оёқ-қўлимнинг садақасини берган бўламан», — деб жавоб берган экан.

Халифаки, саломатлигининг шукронасига қўлидан келадиган арзимган юмушини бировга буюрмай ўзи бажариб турганда...

Тўғри, айримлар «Кўтарган муаммоингни қара-ю. Иш бўлмагандан кейин...» дейишлари мумкин. Ушбу мақолани ёзиш жараёнида «Частиный сектор» ва «Ташкентская неделя» газеталарини олиб кўрдим. Ҳар биттасида ишчи қераклиги ҳақида саҳифа-саҳифа эълонлар берилган. Ёки автобуслардаги «Тошшаҳарйўловчи-транс» га ҳайдовчи ва кондукторлар ишга тақлиф қилинаётганлиги ҳақидаги эълонларни олайлик. Маоши ёмон эмас. Қолаверса, кондуктор бўлиб ишлайдиган икки-уч киши билан суҳбатлашганимда улар ишдан мамнун эканлигини, маошдан ташқари кунига уч-тўрт минг сўм топишларини айтишди. Бу ёни оддий арифметика. Ҳулосани ўзингиз чиқариб олаверинг.

пилган ризқни еб катта бўлган фарзанддан нима кутиш мумкин? Зеро, оқил ота-она болаларини кичкиналигиданоқ меҳнатга, ҳалол яшашга ўргатгани ҳолда, тиланчилар нимага ўргатади?

Учинчидан эса, муқаддас динимизда ҳам тиланчилик қилиш қораланади. Қиёсат қилишлари-ча, ҳазрат Умарникига меҳмон келибди. Ётиш вақти бўлганида ҳазрат

Умар ўрнидан туриб шамни ўчирибди. Шунда меҳмон: «Ё, амиралмуъинин, мўминларнинг халифаси бўлганингиз ҳолда шамни ўзингиз ўчирмай менга буюрсангиз бўларди-ку», — деса, ҳазрат Умар: «Шундай қўлсан бўларди, Аммо бу ишнинг бахариши билан оёқ-қўлимнинг садақасини берган бўламан», — деб жавоб берган экан.

Халифаки, саломатлигининг шукронасига қўлидан келадиган арзимган юмушини бировга буюрмай ўзи бажариб турганда...

Тўғри, айримлар «Кўтарган муаммоингни қара-ю. Иш бўлмагандан кейин...» дейишлари мумкин. Ушбу мақолани ёзиш жараёнида «Частиный сектор» ва «Ташкентская неделя» газеталарини олиб кўрдим. Ҳар биттасида ишчи қераклиги ҳақида саҳифа-саҳифа эълонлар берилган. Ёки автобуслардаги «Тошшаҳарйўловчи-транс» га ҳайдовчи ва кондукторлар ишга тақлиф қилинаётганлиги ҳақидаги эълонларни олайлик. Маоши ёмон эмас. Қолаверса, кондуктор бўлиб ишлайдиган икки-уч киши билан суҳбатлашганимда улар ишдан мамнун эканлигини, маошдан ташқари кунига уч-тўрт минг сўм топишларини айтишди. Бу ёни оддий арифметика. Ҳулосани ўзингиз чиқариб олаверинг.

Учинчидан эса, муқаддас динимизда ҳам тиланчилик қилиш қораланади. Қиёсат қилишлари-ча, ҳазрат Умарникига меҳмон келибди. Ётиш вақти бўлганида ҳазрат

**Ғафуржон АЛИМОВ,
«Ниқуқ» мухбири**

БАРЧА ИЛЛАТЛАР ДО ЯСИ

...сифатсиз спир- ЗАҲАРЛАНИШ РЎЙХАТГА ОЛИНМАГАН қилиш натижасида тли ичимликларни четдан келтириб, бозорлар ва аҳоли гавжум жойларда сотилишига барҳам бериш ва аҳоли ўртасида сифат- сиз алкоғолли маҳсулотларни истеъмол қилишдан келиб чиқадиган салбий оқибатларнинг олдини олиш борасида бир қатор тадбирларни амалга оширмақда.
...2004 йилда бундай маҳсулотларни истеъмол

харланиш ва касалланиш ҳолатлари рўйхатга олин- маган.
С.ШОУМАРОВ, Давлат санитария Бош врачининг ўринбосари («Нуқуқ» газетасининг 2005 йил 23 феврал 8 сонида чоп этилган жавоб хатидан).

Тани сыхатлиқнинг ўзи ҳам киши учун бир бахт. Фақат соғлом одамнинг эзгу одаб-этиқлари йўлда тулақонли меҳнат қила олади. Шу маънода фуқаролар-нинг саломатлиги мамлакатнинг улкан бойлиқидир деб бемалол айтиш мумкин.

иш билан доим банд кишида эса спиртли ичим- ликка умуман эҳтиёж қолмай- ди.

Дарвоқе, исл- олд дини ёйла-

ҚОНУБУЗАРГА ЁН БЕРМАНГ

Юртимизда аҳоли соғлигини муҳофизат қилиш бўйича қилинаёт- ган ишларни барчамиз қўриб-би- либ турибмиз. Мавжуд касалхона- лар замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланаяпти, кишлоқлар- дан янги тиббий пунктлар ишга ту- ширилаяпти. Бироқ бир нарсани унутмаслигимиз керак. Кишининг ўзида соғлиги учун қайғуриш туй- гуси бўлмаса ҳаммаси бекор.

Шу ўринда бир мисол келти- рим. Дорақалпоғистон Рес- публикаси прокуратурасининг со- лиқ ва валютага оид қўйишларга қарши кураш бўлими ходимлари томонидан ўтган йилги 13 апрел кунги Нукус шаҳар марказий дехқон бозорига қўлбола ароқ ва вино- ларни шишаларга қўйиб, махсулот копкоғини ясама ускунада қайта- дан босиб сотишга тайёрлаётган нукуслик Маржон Разаддинова ҳамда Алия Сарибаевалар уш- ланган. Улардан 190.700 сўмлик спиртли ичимликлар ва ясама ус- куна далилий ашё сифатида олиб қўйилган. Суриштирувлардан маъ- лум бўлишча, уларга бу ҳақда ну- куслик Гулистон Султонова топши- риб берган экан. Эътиборни торта- диган жиҳати шундаки, Г.Султоно- ва илгари айнан шу иш билан шу- гуллانганлиги учун маъмурий жа- вобгарликка тортилган эди. Ушбу ҳолат бўйича жиноят иши қўзғати- либ, айбдорлар жазосини олган.

Шу билан ҳаммаси койига туши- деб бўладими? Йўқ, чунки мулоха- за қилиб кўрадиган бўлсак, Г.Сул- тоновага ўшбаганларнинг махсу- лотини иккиланимай сотиб олаёт- ган, бу билан қонубузларнинг тегиримониясига суяқ қўйишдан ташқари саломатлигини хавф остига қўяётганлар ўзимиз эмасми?
М.ХОЖИЕВ

Корақалпоғистон Республикаси прокуратураси бўлими бошлиғи

Кўнгилни беҳузур қилувчи спирт ҳиди анкиётган беҳуш аёлни республика шочишинг тиббий ёрдам илмий марказининг Фаргона филиалига келтиришти. Токсикология бўлими бошлиғи Исо Насивалиев ва врачлар унинг бўҳкунча самагон ичганини, кейин эса қайт қилиб, қусуги нафас йўлига ютилгани, шунинг натижасида нафас бўғилиб, ушунини йўқотганини аниқлашти. Шифокорлар бир сутка мобайнида сурункали алкоғоллизм дардига чалинган беморни тирилтириш учун барча воситаларни ишга солишти. Бироқ муолажалар, дори-дармонлар бесаамар кетди. 56 ёшли Мая Каримова вафот этди.

Ароқдан ажжал топганлар

Ўтган йили токсикология бўли- мида спиртли ичимлик, асосан қўлбола ароқ ичиб захарланган 160 нафар беморни келтиришти. Врач- ларнинг шочишинг муолажалари тўғрисида 157 киши шифо топди. Бироқ ичгани ювиш, сунгий нафас олдириш, укол қилиш каби муола- жаларга қарамай, учта беморнинг ҳаётини сақлаб қолишнинг имкони бўлмади. Учаласи ҳам қўлбола ароқ- дан захарланиб ўлган.

— Биз фақат касалхонага ётқи- зилганлар ҳақида гапирамай, хо- лос, — деди бўлим бошлиғи, олий тоифали врач Исо ака. — Қўлбола ароқ ичиб, сурункали алкоғоллизм касаллигига чалинган, лекин нар- кология диспансерида рўйхатга олинмай, даволанмай, эллик-олт- миш ёшга етмай ўлиб кетаётган- ларнинг саногини ким айта олади? Тўғри, ароқ, вино ёки бошқа спирт- ли ичимлик бирданга ўлдирадиган захар эмас. Ичкиликка ружу қўйган киши аста-секин арқонни сув ўрнида ича бошлаб, сурункали алкоғоллизм дардига чалинади. Мия, юрак-қон томирлари фаолияти сустлашади, нафаси қочди, жи- гар емирилиб боради. Соғлом тур- муш тарзини танлаганида саксон- тўқсон йил умр қўриши мумкин кишилар ароқ билан ўзларини кун- ма-кун захарлаб, бевақт вафот этишади.

Сўнги йилларда айниқса қўлбо- ла ароқдан захарланаётганларнинг сони ортиб борапти. Хонадонлар- да яширчила самагон тайёрлаб сотиш аҳолининг муайян табақаси учун ноқонуний даромад манбаига айланипти. Қўлбола ароқ тайёр- лаш жараёни, ишлатиладиган ас- боб-ускуналари мураккаб эмас. Ортиқча харажат талаб қилмайди. Харажатга нисбатан тенг баробар фойда қолаверади. Самагоннинг саломатлиққа зарари шундаки, қўлбола усулда олинган спирт фил- трланмайди. Этил ва техник спирт аралашмасидан иборат самагон ароқ каби майхўрга кайф, ҳаловат бахш этгандай туюлса-да, киши организмининг емирилиб боради. Уни бирданга кўп миқдорда ичиш эса юқорида кўрганимиздай фожеали тугайди.

Қуванинг Оқтепа кишолғида яшовчи, салкам эллик ёшга кирган Муслима Кўчканова қўлбола ароқ- нинг соғлиққа зарарини яхши би- лади. Лекин «тирикчилик» вақидан қўлбола ароқ тайёрлаб, бировлар- ни захарлайверади. Фаргона ви- лоят СВОЖҚК бошқармаси Кува бўлими ва МХХ туман бўлими хо- димлари ўтказган тадбирда М.Кўчканова уйда ярим литрли 16 шишадаги ва бир литрли тўртта

пластмасса идишдаги қўлбола арқонлари 650 сўм нарх қўйиб, ул- гуржи 13.000 сўмга пуллаётганида қўлга олинади. Бундан олдинроқ, аникроғи ўтган йилнинг сентябр ойида М.Кўчканова ўз уйида «Нео- биқновения» ёрлиғи ёпиштирил- ган 40 шиша қўлбола арқонни 28.000 сўмга сотаётганида ушланганди. Яна 65.000 сўмлик далилий ашё олиниб, маъмурий жавобгарликка тортилган эди. Бироқ бундан ҳуло- аса чиқармай қилишимизни давом эт- тирган М.Кўчканова бу сафар жи- ноий жавобгарликка тортилди. Балки энди қанча одамларнинг умрини қисқартиргани тўғрисида ўйлаб кўри- шига фурсат етар?!
Қўлбола арқонинг «хомашё»ла- ридан яна бири гидролиз корхона- ларида ишлаб чиқарилаётган тех- ник спиртдир. Фаргона фуран би- рикмалари заводи маъмурияти ишчиларининг иш ҳақини корхонада ишлаб чиқариладиган техник спирт орқали ҳисоб-китоб қилиб туриши сир эмас. Маош ўрнига спирт ол- ган ходим табиийки, уни бозорга олиб чиқади. Бу қўлбола ароқ тай- ёрловчилар учун айни муддао, ис- теймолчилар учун эса шочишмас- дан жонни оладиган захар.

Ароқфурушлар махсулотини яширинча, оз-оздан сотиш билан чекланмай айрим нопок, спиртли ичимликлар савдоси учун рўхсат олган савдо ходимлари билан ҳам тил бириктиришмоқда. Уй шаро- йида ароқ тайёрлаш, қоқоқча билан заводдаги каби беркитиш, эти- кетга ёпиштириш муаммо бўлмай қолди. «Ишбилармон» оғуфуруш- лар ҳатто акциз маркарларини ҳам топишади. Вилоят СВОЖҚК бош- қармаси ходимлари йил бошидан буён 13 та спиртли ичимликларни ноқонуний ўтказиш ҳолатини аниқ-

ладилар. 23.600.000 сўмлик 28.500 литр спиртли ичимликлар олиб қўйилди.

Бироқ қўлбола ароқ бозори қак- қонлигича қолмоқда. Корхоналарда ишлаб чиқарилган арқоннинг энг арзон улгуржи нархи 900 сўм бўлса,

самагоннинг нархи 600 сўм. Ҳамё- нига 300 сўм фойда қолаётган ха- ридор умрини камида бир йилга қисқартираётганини хаёлига ҳам келтирмайди.

— Шифокор сифатида бунинг оғир оқибатини бартараф эта ола- миз, яъни қўлбола ароқдан захар- ланиб, ўлим чангалига тушганлар- ни ҳаётга қайтарамиз, — деди Исо Насивалиев. — Кишини шу ҳолатга туширган арқоқфурушларнинг та- нобини тортиш ҳужуқ-тартибот идо- раларининг вазифаси.

Врач муаммони бирданга эмас, аста-секин ҳал этиб бориш ҳақида мулоҳазаларни баён этди. Айрим арқоқдавлатларидаги каби шароб савдосини бутунлай тақиқлаб қўйиш акс натижа бериши тарихдан маъ- лум. 1930 йилларда АҚШда жорий этилган тақиқ спирт савдоси билан боғлиқ яширин иқтисодиётни келти- ририб чиқарди. Охир ушбу қонунни бекор қилишга мажбур бўлдилар. 1980 йилларнинг охирида собиқ СССРда спиртли ичимликлар ишла- баб чиқариш ва сотиш кескин қис- қартирилгани оқибатида фуқаро- лар, айниқса ёшлар ўртасида гиёҳ- вандлик кучайди. Бунинг асорати ҳалигача бартараф этилгани йўқ.

— Балки эриш туюлар, лекин жамиятда спиртли ичимлик истеъ- мол қилиш маданиятини шаклан- тириб бориш лозим, — деди Исо ака. — Европа мамлакатларида конъ- лик, ароқ, винони оз-оздан аралаш- тириб коктейл тарзида ёки бири- кки култумдан ичишга одатланиш- ган. Меъёрида, яъни фирқаш та- ниқлигича қоладиган даражада ичи- лар, фақат тоза спиртадан тайёр- ланган шароб соғлиққа айтарли зиён етказмайди, ҳужуқбузарлик ёки бошқа ёмон оқибатларни келтириб чиқармайди. Фикру зикри биронта

Шиша гулдон топида, аммо...

Иллатлар ичида энг ёмони — ичкилик-боз- ли. Чунки у аввало нафосатни, номусни ўлди- ради. Ичкиликка муккасидан кетган одам жа- моат нафратига ураб, оиласининг хонавайрон бўлишига ҳам бефарқ қарайдиган худбин ким- сасга айланиб қолади.

Иллатлар ичида энг ёмони — ичкилик-боз- ли. Чунки у аввало нафосатни, номусни ўлди- ради. Ичкиликка муккасидан кетган одам жа- моат нафратига ураб, оиласининг хонавайрон бўлишига ҳам бефарқ қарайдиган худбин ким- сасга айланиб қолади.

Мастлигида у катта-кичкини, ҳатто ота- онасини ҳам менсимай, кимгадир зугум ўтқа- зишни истаб қоларди.

2004 йил 17 ноябр кунчи ҳам шундай бўлди. Фулом кеч соат 21 ларда зўр-базўр чайқалиб уйга қайтди. Бақир-чақирдан ҳамма ўзини четга олди. Унинг вахоҳатини кўрган кекса ота қўшни- ларини кўмакка chorлашга ошиқди. Акасига пеш- воз чиққан Бобомурод шапалоқ зарбидан йи- қилди. Етоқхонага кирган Фулом энди хотинига зугум ўтказга бошлаган эди.

Янгисининг фарёдига чидай олмаган Бобо- мурод қонли лабарини ушлаб, хонанинг эши- гини очди:

— Ака, тўхтаган, нима қиляписиз?..

Унинг гаплари ҳавода қолди. Бадмаст ака полга йиқилган аёлини шахд билан тепмоқчи эди, ўзининг бошига кучли зарба тушди. Ука-

нинг қўлидаги шиша гулдон чил-чил бўлиб кетган эди.

Бир таёк бад, бир таёк бадбахт деганлари рости экан. Ота қўшиларини бошлаб келганда қонга беланган Фулом ўлиб ётар, Бобомурод эса унинг қаршисида юм-юм йилгаб ўтирар- ди...

Таъзия маракалари ўтган, қайнотаси Ниго- рага яп-янги, чиройли гулдон олиб келди. Лекин у қўйилган жойидан жилмади. Кўп ўтмай келин «орзулар қасрини» тарқ этгани аён бўлди.

Бекорчиликка одатланган инсон учун энг оғир кулфат. Култўсини кишолоғил иб ёйит Фулом Абдураимовнинг аччик қисмати кимларгадир сабоқ бўлишини истардим.

Шухрат МАННОНОВ, Паёриқ туман прокурорининг ёрдамчиси

...жамоатчилик фикрини кўзга тушириш, ҳаётимизнинг турли жиҳатларини таҳлил этиши лозим бўлган вилоят оммавий ахборот воситалари, афсуски, уларга берилган ҳуқуқ ва имкониятлардан тўлиқ фойдаланмаптилар.

Ислом КАРИМОВ

ХУРҲУРЛИК ПАШШ ҚАНДАЙ БЎЛИШИ ВЕРАК?

РАҚОБАТГА

ФАҚАТ КУЧЛИЛАР ЮТАДИ

Ўзбекистон қаҳрамони Тўлепберген Қайипбергенов «Қорақалпоқнома» асариди шундай ёзди: «Одамни жиддий ўйлаб кўришга ундайдиган бир ҳол мавжуд. Матбуот Лондонда антиқа каталог чоп этилганини маълум қилди. Кейинги 400 йил (1556-1956) мобайнида ер юзиди нашр этилган барча китобларнинг тўла рўйхати жамланган мазкур каталог 754 жилдан иборат бўлиб, 527 саҳифалик ҳар бир жилда 1340 та китоб номи тилга олинган. Унга кейинги йилларда нашр этилганларини ҳам қўшиб, ҳар бир ўқувчини қанча-қанча китоб қутиб турганини тасаввур қила olasими?».

Бу биргина китоблар тўғрисидаги гап. Китобдан ташқари неча турли газета ва журнал чоп этилаётгани-чи? Дунё ахборот бозори қанчалик улканлигини, рақобат қамрови нақадар кенглигини энди тасаввур қилаясизми?

Аслида жамият ҳаёти рақобатдан иборат. Қайси давр жамиятининг ривожланиш тарихига назар ташламанг, барчасида у ёки бу маънодаги рақобатни кўрасиз. Тараққийнинг бу унсори китобат ва матбуотни ҳам четлаб ўтмаган. Буни аввало муस्ताқиллик шарофати билан нашрлар туркининг кўяйганида кўриш мумкин. Бугунги кунда мамлакатимизда 777 та газета ва журнал чоп этилаётган бўлса, шундан 175 таси водий вилоятларида (Андижонда — 40 та, Фарғонанда — 84 та, Наманганда эса 51 та) чиқади. Демак, англаш қийин эмаски, куйида сўз юритмоқчи бўлган нашримиз — Наманган вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг «Диёнат» газетаси нафақат Намангандаги, балки республикадаги 777 та нашр орасида ҳам ўзининг ярақлаган юзига эга бўлиши осон кечмаётгани йўқ.

Газетага 1997 йил 1 сентябрда Наманган вилоят прокуратураси бош муассислигида асос солинган. Мана 8 йилдирки, у пойтахтдаги «Шарк» нашрий-матбаа акциядорлик компанияси бош маъмурига чоп этиб келинмоқда. Бундан кўзланган мақсад унинг аудиториясини кенгайтириш, энг аҳли сифат кўрсаткичига эришиш. Шунинг самараси ўлароқ, республиканинг барча вилоятларида унинг ўқувчилари бор десак муболага бўлмайди.

Мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат ва эркин фуқаролик жамияти барпо этиш учун олиб борилаётган савий-ҳаракатларда ушбу газетанинг ҳам ҳиссаси бор албатта. Унда «Хуқуқий дарс», «Қонунчилик ва ислохот», «Прокуратура назорати», «Прокуратура ташаббуси билан» сингари руқнлар ташкил этилганлиги, улардаги мақолаларда замон нафаси, ҳуқуқий ислохотларда прокуратура органларининг ўрни ва роли каби муҳим жиҳатлар ўз ифодасини топомқда. «Жиноят ва жазо», «Қилмиш — қидирмиш» рукнида берилаётган мақолалар ҳам ўқувчиларнинг эътирофига сазовор бўлапти.

Матбуот ва журналист бурчи ҳақида гап кетганда шу нарса алоҳида таъкидлаш жоизки, журналист, қайси нашрнинг ходими бўлишдан қатъи назар, ҳар қандай масалага ҳолис ва ҳаққоний муносабатда бўлиши, эгри — эгри, тўғрини — тўғри деб кўрсатиши, масалага ёндашаётганда иккала томоннинг, керак бўлса учинчи томоннинг ҳам фикри билан ҳисоблашиши шарт. «Диёнат»даги материал билан танишишга шу ақидаларга амал қилинаётгани амин бўлдим.

Ҳаммамизни ахи биламиз: бу ҳаётда ҳатосини тан олиб, танқидни тўғри қабул қилайдиганлар камдан-кам топилади. Шу маънода «Диёнат» бирлашган тахририяти фаолиятида судлашишгача бориб етган пайтлар ҳам

бўлиб туради. Бунга ўғай кўз билан эмас, балки табиий ҳол деб қараш лозим.

Шундай воқеалардан бири ўтган йилли содир бўлди. Газетанинг 2004 йил 5 феврал сонидида «Андишанинг оти қўрқоқми?» Еҳуд Қорабоевнинг қора қилмишлари» сарлавҳали мақола чоп этилганди. Унда ўзи аллақачонлар инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ташкилоти раислигинда бўшаган, аммо шунга қарамай ташкилотнинг мухр ва тамгаларини топширмаган ҳолда кўнгли тусадан ишларни, қонунга зид ҳаракатларни қилиб юрган Маҳмадали Қорабоевнинг кирдикорлари тилга олинган эди. Табиийки, аччиқ ҳақиқатни ҳазм қила олмаган Қорабоев масалага ноҳолис ёндашган деган ваз билан «Диёнат» тахририяти ва мақола муаллифини судга берди. «Диёнат»чилар эса бунга тайёр эканлигини билдиришди ва тегишли ҳужжатларни судга тақдим этдилар. Чунки мақола тайёрлаш жараёнида муҳбир асосли манбаларга таянган эди-да.

Тахририятдагилар тайинланган вақтда фуқаролик ишлари бўйича Наманган туманларари судига келадилар. Бироқ «Озодлик» радиосининг мухбири Носир Зокир М.Қорабоевнинг манфатамини ёқлаб, «Диёнат» газетаси ходимларининг судга келмаганлиги ҳақида ёлгон ахборот тайёрлайди ва уни эфирга узатади. Ўз шаъни ва кадр-қимматиға нисбатан асоссиз маълумот тарқатилишига бефарқ бўлмаган тахририят «Озодлик» радиоси ва унинг мухбирини ёлгон ахборот тарқатганлиги учун судга беради. «Диёнат»чилар ютқазшиға умид қилган «Америка овози» ва «Би-би-си» каби халқаро радиостанциялар мухбирлари айни шу ишни ёритиш мақсадида дастлабки суд жараёнида иштирок этадилар.

Хўш, натижа нима бўлди? Судда «Диёнат» ютиб чиқди. «Озодлик» радиоси ёлгон ахборот тарқатганлигини тан олиб, айнан тахририят тақдим этган тарзда раддия бериши ва Носир Зокирдан маънавий зарарини ундириш ҳақида фуқаролик ишлари бўйича Наманган туманларари суди томонидан ҳал қилув қарори чиқарилган, уларнинг биронтаси бу тўғрида ўз радиолари орқали бирорбир хабар беришмади. Ҳатто «Озодлик» ҳам раддияни эфирга узатмади. Аслида шу ўринда ҳолислик ақидасига риоя этилиши лозим эди.

Ҳақиқат ва адолат учун ҳар бир жамиятда курашлар бўлиб келган. «Диёнат» бирлашган тахририяти ҳам муаммоли мавзуларни ёритиш, дardкaшининг дардига қулоқ солиш, поймол бўлган ҳуқуқларини тиклаш билан боғлиқ масалаларни газета саҳифаларида ёритишдан чўчиётгани йўқ. «Ҳокимнинг ижро этилмаган

қарори», «Фермер йўлидаги гов», «Бузилган адолат», «Таътидан кейинги танائفус» сингари мақолалар фикримизнинг далили бўла олади. Негаки, бу чиқишлардан сўнг фуқароларнинг муружаатлари ижобий ҳал этилиб, кўтарилган муаммолар барҳам топди. Умуман, газетани бундай мақолалар тез-тез берилади. Масалан, битта сонда «Газетон муружаоти асосида», «Фуқаро арз қилмоқда», «Журналист суриштируви» каби руқнлар остида бир неча танқидий-таҳлилий чиқиш қилинадики, ўз навбатида тахририят бунинг натижасини кутади. Агар масала ҳал этилмаसा шу мавзуга яна қайтилади.

Газетани жорий йилдан янги саҳифа ташкил этилди: «Дунёга назар» деган. Унда сайёрамизда юз берган ва юз бериши мумкин бўлган сиёсий-ижтимоий, маънавий-маърифий мавзудаги энг сўнгги хабарлар бериб борилапти.

Яна бир гап. Тахририят ижодкорлари 2002 йилда газетанинг «Хуқуқ оламида» деган иловасини ташкил этишган (ўшандан буён бу иждоий жамоа «Диёнат» бирлашган тахририяти деган номни оқлаб келмоқда). Аввал 16 саҳифада чоп этилган бу илова бугунги кунда 32 бетла рангли чиқмоқда. Сифат ва дизайн жиҳатидан ҳеч бир нашрдан қолишмайди. Ундаги ҳуқуқий тафаккурни юксалтиришга хизмат қилувчи «Сизнинг адвокатиңиз» ва бошқа шу мавзудаги чиқишлар бугунги газетон эҳтиёжини қондиришга хизмат қилиши табиий.

Ҳалпнинг очиги, айрим вилоятларнинг ҳуқуқий йўналишдаги газеталарини республикада кўп ҳам билишмайди. Бироқ «Диёнат» ҳақида гап кетгудеги бўлса, кўпчилик уни «Ҳа, телевизордаги «Қилни қирқ ёриб» кўрсатувининг Ҳомийсими?» дея дарров у ҳақдаги фикрларини билдиришади. Бу бежиз эмас. Ўзбекистон телерадиокомпаниясининг «Ёшлар» ва «Ўзбекистон» каналлари орқали номойиши этилаётган «Қилни қирқ ёриб», «Оқ ва қора» (ҳозир «Шахсий фикр» номи билан эфирга узатилапти) каби ҳуқуқий-маърифий мавзудаги детектив шоу-кўрсатувлар айнан «Диёнат» бирлашган тахририяти билан ҳамкорликда ташкил этилган. Ва айни пайтда ҳам тахририят «Қилни қирқ ёриб» кўрсатуви билан ҳамкорлик қилиб келмоқда.

Қисқаса, бугунги кунда 16.000 нусхада чоп этилаётган «Диёнат» газетаси жамоаси нафақат замон билан ҳамнафас юришга, балки ундан бироз илгарироқ одимлаш, ҳуқуқий демократик жамият куриш борасидаги ҳаракатларга оз бўлса-да ҳисса қўишиш умидида ишлаяпти. Бу йўлда улара руҳий қувват, шижоат тилаймиди. Зеро, шижоат бор жойда ютуқлар бўлиши табиийдир.

Светлана ОРТИКОВА,
Республика Бош прокуратураси бўлим бошлиғи,
Алимкул СУЛТОНОВ,
«O'zbekiston ovozi» газетаси бош муҳаррирининг ўринбосари

Ҳақуқам мезони

Газета — ҳаётимиз кўзғуси. Шу боис унда воқеалар адолат ва ҳақиқат мезони асосида ҳолисона акс этиши керак.

Республикаимизда чоп этилаётган ҳуқуқий нашрларнинг аксарияти ана шу талабга қатъий амал қилиб, катта нуфузга эришмоқда. Жумладан, «Адолат кучи» газетасини варақлар экансиз, аввало мавзу ранг-баранглиғи, мавзулар қамровининг кенглиғи кўзга ташланади. Энг муҳими, газетанинг ўзига ҳос услуби, ўз овози ва қиёфаси бор.

Қашқадарё вилоят прокуратураси муассислигида чиқайган мазкур нашр қонунчилик ва ҳуқуқ-тартибот масалаларини кенг кўламда ёритиш билан газетонлар эътиборини тортмоқда. Унинг саҳифаларидан ўрин олган «Икки палатали парламент сари қуйилган дадил қадам», «Буёқ келажакимизнинг ҳуқуқий кафолати», «Жиноятчи бўлиб туғилмайди», «Сохта адвокат» каби мақолаларда газетонни мулоҳазага қорлайдиган долзарб масалалар кўтарилган.

Масалан, ҳуқуқшунос А.Омонов «Жиноятчи бўлиб туғилмайди» мақоласида қандай қилмишни жиноят дейиш мумкин, одамлар нега жиноят қилади, жиноятчиликка бутунлай барҳам бериш мумкинми деган саволларни кўяди ва Афлотун, Арасту, Цицерон каби бонилшмандларнинг фикрини бериш ва ҳулоса чиқариш билан мақоланинг ҳамма учун қизиқарли бўлишига эришган.

Шунингдек, прокуратура ходимлари М.Азимов, А.Дўсјаров, А.Облақонов ва бошқа ҳуқуқшуносларнинг мақолалари фактларга бойлиғи билан ажрқлиб туради. Жумладан, вилоят прокуратураси ташкилий назорат ва таҳлилот бўлими прокурори С.Ражабованинг «Бемақсад яшланган умр», Ўзбекистонда хизмат кўрсатган мураббий А.Эргашевнинг «Огоҳ бўлинг, одамлар» мақолаларида дин иқибоси остида жиноятга қўл ураётганларнинг қилмиши қораланган.

Фалсафа фанлари номзоди Абдураҳим Эркаевнинг «Истиқлол ва ислом масаласи» сарлавҳали мақоласида диний экстремизм, шовинизм масалалари хусусида сўз боради.

Газетанинг ўтган йили амалга оширган ишлари тўғрисида тўхталар эканми, унинг бугунги нуфузи диққатимизни тортади. Газета аввалги йиллардаги 2000-2500 нусхадан 8740 нусхага кўтарилди ва вилоятда бу борада етакчи ўринни эгаллаб турибди.

2004 йилда чиқарилган махсус сонлар, танқидий мулоҳазалар, фуқароларнинг шижоат ва мактублари билан ишлашинг яхши йўлга қўйилиши ҳам газетанинг нуфузи ошишига сабаб бўлди.

Газета саҳифаларини варақласангиз, жамоннинг ҳаётда юз бераётган ўзгаришларга муносабати яққол кўзга ташланади. Мамлакатда кетаётган ислохотлар газетанинг диққат марказида. Маълумки жамоа ҳўжалиқлари тугатилиб, ҳамма жойда фермер ҳўжалиқлари ташкил этилапти. Ана шу даврда фермерлар учун муқтасар бир қўлланмага эҳтиёж туғилди. Газета буни ўз вақтида илғайди ва фермерларнинг ҳўқуқлари, бу борадаги қонунлар, чет эллик фермерларнинг ҳаёти ва тахрибаси ҳақида махсус сон чиқарилди.

Парламент сайлови арасида чиқарилган махсус сонда вилоят прокурори Шадвалат Жўраевнинг «Қонунчилик палатасига сайлов» номли мақоласи берилган ва икки палатали парламентнинг афзалликлари аниқ мисоллар асосида таҳлил қилинган.

Шу билан бирга ўқувчиларнинг истак ва тақлифлари унутиб қўйилмаган. Ийл давомидида ёзувчи Н.Арслоннинг «Қора ҳайкал», С.Ўроқовнинг «Зумрад тошли кутича» детектив қиссаси эълон қилинди. «Меҳр ва муруват йил» муносабати билан ҳар ой иккитадан махсус саҳифа берилган.

Газетанинг сўнгги саҳифаси бадияят муҳлисари ва ижод аҳлиға мўлжалланган. Шу боис саҳифада мақола ва суратларнинг жойлашиши ўзига ҳос. Кичик суратларни кўрган газетоннинг юзига беихтиёр табасум югурлади.

Қўлчица журналистлар меҳнатини иғна билан қудўқ қазिशға менгаъзимиз. Дарҳақиқат, мақола ёзиш ва уни ҳаммага манзур қилиш ўта мураккаб иш. Гоҳида вақт тизлиғи бунга ҳалақат беради ва мақолаларда гализ жумлалар ҳам ўтиб кетиши табиий. «Адолат кучи» ҳам бундан мустасно эмас. Газетанида баъзи ҳуқуқий нашрларда учрайдиган «Қилмиш-қидирмиш», «Пораҳўрлик — иллат» каби сийқаси чиққан руқнларни ўчратиш мумкин. «Аённинг бююклиғи унинг ожизлиғида» каби тўмтоқ сарлавҳалар газетанинг ютуғига соя соллади. Айниқаса, саҳифалар дизайниди жиддий камчиликлар учрайдилар. Буларни тузатса бўлади. Бунинг учун жамоа илзанишдан тўхтамаслиғи, ютуқ ва камчиликларни мунтазам таҳлил этиб бориши керак.

Акмал АСРОРОВ
Республика Бош прокуратураси бўлим ақсартери,
ЗАЙНИДДИН,
журналист

DETEKTIV QISSA

Дониёр ака прокурордан топшириқни олғач, Сочмабулоқ қишлоғи қайдасан деб йўлга тушди. «Нексия» бир томони тоққа туташиб кетган қирлар оралиғидаги қишлоқнинг дам баландга салчийдиган, дам паства шўнғийдиган йўлига тушиб олганида кун ёйилиб кетганди. Ез қўшиб борлиққа оташ пурқаб, асфалт йўлдан қизиган хавонинг жимирлаши кўзга ташланарди. Унинг бу ерга биринчи келиши эди. Қишлоқ гўзал бўлиб, атроф мевазор боғлар, кўкка бўй чўзган тераззорларга бурканганди. Сўраб-сўраб миллияда пунктини топди. Участка нозир, тўладан келган капитал йигит хонасида ишлаб ўтирган экан. Эшик очилиб, Дониёр ака ичкарига қадам қўйиши билан у бошини кўтариб қаради-да, ирғиб туриб пешвоз чикди.

— Ассалому алайкум, Дониёр ака. Яхши келдингизми, йўл чарчатмади-ми?

— Ваалайкум. Ҳизирги яхшимисиз?

— Раҳмат ака, хизматчилик. Ишлаб юрибмиз. Қани ўтиринг. Йигит Дониёр акани стол ёнидаги стулга таклиф қилиб, ўзи жойига ўтди. Кейин чойнақдан пийлани тўлдириб аччиқ қилиб дамланган совуқ чойдан куйди-да, узатди. Дониёр ака чойни хўзур қилиб симирди.

— Раҳмат, ука, жуда чанқагандим. Хўш, афтидан мени танийсиз.

— Сизни танимай бўларканми, Дониёр ака? — кўлди капитал. — Ҳизирги танишгирсам бўлади. Собир Хўжамоов — шу қишлоқ бўйича участка нозириман.

— Хўп, Собиржон, Курабат Мансуровниқанда нима бўлган?

Собир Хўжамоов стол тортмасидан қалин блокнотини олиб, варақлашга тушди. Керакли бетни топиб, гап бошлади.

— Курабат Мансуров, ёши етмиш бирда. Кампирни Ойхол Мансурова олтимиш олтида. Кенадан олдинги куни кеч соат тўққизларда номаъlum шахслар уйига кириб, хўжум қилишган, иккаласи ҳам бошидан жароҳат олган. Кеча Ойхол момо касалхонада вафот этди. Курабат бованинг тўрт ўғли билан беш қизи бор. Ҳаммаси оилали бўлиб кетган. Ҳизир раҳматли кампирни, яна Фарход исмли ўн тўрт яшар невараси билан ашаган. Бова хўзир касалхонада, даволанапти. — Чол билан гапладингизми? — Ҳа. Хуллас, олдинги кунми кечкурун невараси синфдошининг туғилган кунига кетаётганини айтади...

...Кўйларнинг охурига беда ташлаб, хўизларнинг тагини сугуриб, тозалаб бўлган Фарход хаммомчага кириб чўмилиб олди. Кийимларини алмаштириб, деди:

— Бова, бугун Ҳамиднинг туғилган кунми. Кечроқ қайтаман.

— Ярим кечаси даявер, — деди кўрпа қабиб ўтирган Ойхол момо.

— Кейинги пайларда сен болаям санжиб қолдинг. — Ҳамиднинг кимнинг ули? — деди Курабат бова.

— Азим аканинг. Нормат бова бор-ку, жўрангиз, ўшанинг невараси.

— Э-ҳа, улларнинг уйи қишлоқнинг нариги четида-ку. Ҳа майли, фақат бугун бу ерга қайтиб юрма. Сожида амманганиқанда ётиб қолади. Уйи ўша атрофда-ку.

— Хўп, бова, мен кетдим.

Бироз ўтган Курабат бова чорбоғ тўрига қараб йўл олди. Қўйлар охуридан бош кўтариб бедани кўртинлатиб чайнар, хўизлар ётганча эриниб кавш қайтарарди. У қўйларнинг беда ейишини бир пас томоша қилиб турди-да, чорбоғни ўраб турган девордаги кичик дарвозадан ташқарига чикди. Уч юз-тўрт юз қадам юргилган кир бошлага, юқорига кўтарилиб кетарди. У атрофга бир қур назар соларкан, қирнинг тепасида турган кимсага кўзи тушди. Оралик олиб бўлгани у-нун қимлигини танимади. У одам ҳам халл ўтмай қирнинг ортига ўтиб кетди. Юргандир-да битта-яримтаси дея хавлидан ўтказди.

Ичкарига кириб дарвозани беркипти.

Хуфтон намозини ўқийётган пайти негадир чирок ўчди. Деразадан тушиб турган ғира-шира ёғдура намоз ўқини давом эттираркан, кимдир дарвоза олдида лил этиб ўтганини илғади. Кампир ошхонада эди ше-

уни хижолат қилмаслик учун. — Ҳизирги кеч эмас. Агар буш бўлсангиз хўзир Курабат бованиқига борсак. Қайта икковласиз кўп нарсани аниқлашимиз мумкин.

— Албатта, Дониёр ака, — деди нозир енгил тортганча ўрнидан турар экан.

Улар Курабат бованиқига келганлариде кампирни қабристонга қўйиб келишган, жанозага тўлганлар тарқалиб, ўн-ўн беш чоғли азаддорлар бел боғлаганча фотиҳага келганларни кутиб ўтиришарди. Улар ҳам фотиҳақилишгач, Собир бованинг тўнгич

Тошкентдаги ўқув юрлариде ўқишамди. Битта-яримтаси билибми-билмайми шубҳали кимсаларга аралашиб қолмадимикан?..

— Балки, — деди Дониёр ака уйчан қиёфада. — Ҳаётда нималар бўлмайдиде дейсиз...

Талабалар билан ўтказилган суҳбатлар натижа беравермади. Фақат Тошкентдаги маданият институтида ўқийдиган Жамшид деган йигит қолди.

Дониёр ака Собир Хўжамоовнинг таклифига кўра Жамшид ўқийдиган институфта кўнгирок қилиб, унинг икки

Гулнора ХАМРОЕВА

ЧАНДИҚЛИ ҚИЗ

қилли, қўни-қўшидан кимдир келгандир-де деган уй ўтди хавлидан. Хонага кимдир кириб келганда у намозни охирлатиб бораётган эди, аммо туга-та олмади. Бошига тушган ногаҳоний зарбадан хушини йўқотиб, жойнамоз устига қўлади. Узага келганда касалхонада ётарди.

...Хуллас, Курабат боваям ким ёки кимлар боқинчилик қилганини билмайди, — деди нозир ҳиқоясини тугатар экан.

— Уларни бу аҳволда ким биринчи бўлиб кўрган?

— Қизи. Тўнгич қизи эртаси кунми ота-онасидан бир хабар олай деб келган экан. Отасини жойнамоз устида қонга беланиб ётган ҳолда топган.

Унинг ҳам бошига темир билан уришган. — Невараси билан гапладингизми?

— Ҳа, ҳақикатан ҳам ўша кунми синфдошиникида, туғилган кунда бўлган. Кечаси аммасиникида тунга...

— Бу ерда ишлаб бошлаганингизга қанча бўлди? — сўради Дониёр ака огир хавлларга чўмган ҳолда.

— Тўрт ойдан ошди.

— Унда яхши. Қишлоқнинг паствабаландини, ўғри-но тўғирсини яхши билсангиз керак.

— Ҳа, албатта... — Гапингизга қараганда Курабат бованинг ҳажга бориш ниятида пул тўғлаб юрганини, яна хўиз боқайтганини кўпчилик билган.

— Ҳа. Қишлоқ халқини биласиз-ку. Тўй-маърақада гап қоладими... — Боқинчилар пулдан ташқари хўизларниям олиб кетишган, шундагилар?

— Ҳа. Иккита хўизини олиб кетишган. Айтишларича, ҳар бири кам деганда икки юз қилодан гўшт қилдиган хўиз экан.

— Сиз Курабат бованинг чорбоғи улашган кир ортини қўздан кечкирдингизми?

— Йў-а, — деди Собир аста пешонасини ушлаб.

— Ҳеч қисси йўқ, — деди Дониёр ака

ўғлига мақсадни қисқа қилиб тушунтирди.

Учовлашиб хоналарни, ховлини қўздан кечириб, чорбоғ сарий ўлишиди. Дарвозадан чиқиб, қирга кўтарилишди. Қирнинг олдидаги ялангилликда беш-олтитта дайитт нимандир гажир эди. Яқинлашиб бораётган одамларни кўриб, ириллаша-ириллаша тарқалиб кетишди. У ерда сўйилган хўизларнинг калласи, оёқлари ётарди.

— Боқинчиларнинг ҳам зўрига учрабмиз-ов, — деди Собир. — Молларни шу ерда сўйиб, саранжомлашибди-да.

— Демак, улар кам деганда уч-тўрт киши бўлган, — деди Дониёр ака.

— Машина изларига эътибор беринг.

— «ИРАЗ» маркали машинанинг изи, бунга аниқ гарантия бераман. Бунча машинанинг деразалари бўлмайди. Бемалол бир тоннагача юкни юкляб кетавериш мумкин.

— Хўш, қишлоқда шунақа машина минадиганлар борми? — деди Дониёр ака.

— Йўқ. Машина ҳам, боқинчилар ҳам бу ердан эмас. Лекин уларга кимдир аниқ маълумот берган, — деди Собир буйиндаги терни рўмолчаси билан артаркан.

Орадан бир hafta ўтди. Қишлоқдаги шубҳаланаш мумкин бўлган барча кишилар сўроқ қилинди. Лекин жиноятга алоқадор бўлиши мумкин бўлган одам топилмади.

Дониёр ака Собир Хўжамоов билан олиб борилаётган суриштирув натижаларини муҳожамақилиб ўтирар экан, ишининг чиғаллашиб бораётганини ўйлаб юраги сиқилди.

— Бу ерда мардикор ишлайдиганлар кўп бўладими?

— Онда-сонда. Қишлоқда кўп ишлар ҳашар билан қилинади. Асосан ганчкор усталарни кўп ишлатишади. Лекин улар ҳам тайинли одамлар. Курабат бова бу яқин орада уста ишлатмаганини кўриниб турибди. Лекин бошқа бир шубҳам бор.

— Хўш?.. — Қишлоқдан ўн-ийгирма чоғли йигит-қизлар Жиззах, Самарқанд,

қунга келиб кетишини сўради. Жамшид Тошкентдан Жиззахга келиб, Дониёр акага учрашгунча гап нимадалигига тушунмай хайрон бўлди. Аввал уйга ўтар экан, Курабат бованиқига боқинчилар оралаганини, кампирни ўлганини эшитиб саросимага тушди. Ўн кун олдин Тошкента кетишдигани, сўнгра ижарада турган уйдига воқеалар эсига тушиб, кўнгли ноҳуш бир нарсани сеза бошлаган эди.

У гўман прокуратурасига яқинлашар экан, юрагини ваҳм босди. Менинч қамаб қўйишса-я дея ўйлади, ўша кунми қайси гўрданам анави қизга дуч келди ўзи.

У ноҳуш хавллар гирдобиде, оёғи тортмай Дониёр аканинг кабинети эшигини секин тақиллатди.

— Кириг, — деди Дониёр ака эшик томон назар ҳам ташламай.

— Мумкинми?.. — Ҳа.

— Саломалайкум.

Дониёр ака эшик олдида турган ўн саккиз ёшлардаги йигитга диққат билан разм солди-да, деди:

— Ваалайкум. Қани ўтир-чи.

— Мен Жамшид Ботировман. Чақиртирган экансиз...

— Ҳа. Тошкента, маданият институтида ўқийсан, шундайми?

— Ҳа.

— Хўш, Курабат бованиқиде бўлган воқеадан хабаринг борми?

— Ҳа. Бугун Тошкентдан келиб эшитдим.

— Йў-а, — деди Дониёр ака унинг кўзларига тикилиб қарар экан. — Балки олдиндан билгандирсан?

Жамшид саросимага тушиб, бошини эгди.

— Мен... Менинг ҳеч нарсадан хабарим йўқ. Билмайман.

— Яхши. Охириги марта қишлоққа қачон келувдинг?

— Ўн кун олдин. Бўламышиникида тўй эди. Кейин пулим ҳам тамом бўлганчи.

рим? Қанақа шерк?..

Дониёр ака йигитнинг бутунлай доводираб қолганига эътибор қилинди, хавлидан ўтказди: «Бу боланинг қўлидан унақа иш келмайди, лекин лаққа, мақтанчоқлиги кўриниб турибди».

— Гап бундай, Жамшид. Курабат бованинг кўп пули борлигини, бурдоқига хўиз боқинчиқўни-қўшилар, у билан бир кўчада яшаيدиганлар яхши билишган. Сен ҳам шу кўчада турасан. Бизнинг аниқлашимизча, жиноятчилар қишлоқнинг одамлари эмас. Аммо Курабат бовани яхши билладиган кимдир уларга аниқ маълумотларни берган. Сенданам шу борада шубҳаланаямиқиз. Агар билиб-билмай бу ишга аралашиб қолган бўлсанг, тўғирсини айт. Хали жуда ёш экансан. Тўғирсини айтсанг ўзинга яхши бўлади.

— Жамшид бошини эгтанча секингина деди: — Яхши, ҳаммасини айтиб бераман.

— Хўш, қани гапир-чи...

Жамшид Жиззах — Тошкент йўналишида қатнайидиган автобусга чиқиб, ўзига қулай жой қидира бошлади. Салоннинг ўртасига борганда энгашганча бошқотирма ечиб ўтирган чиройли бир қизни кўриб қолди. Шу ерда тўхтаб сўради:

— Ёнингиздаги жой бўшми?

— Бўш, — деди қиз унга ялт этиб қараб қўяркан.

Жамшиднинг юраги жиз этиб кетди. Унинг ўзи келишган йигит бўлгани учун қизларнинг назарига тез тушар, ҳозир ҳам унинг назарида қиз унга мойил бўлиб қолгандек эди.

Жамшид Жиззах — Тошкент йўналишида қатнайидиган автобусга чиқиб, ўзига қулай жой қидира бошлади. Салоннинг ўртасига борганда энгашганча бошқотирма ечиб ўтирган чиройли бир қизни кўриб қолди. Шу ерда тўхтаб сўради: — Ёнингиздаги жой бўшми? — Бўш, — деди қиз унга ялт этиб қараб қўяркан. Жамшиднинг юраги жиз этиб кетди. Унинг ўзи келишган йигит бўлгани учун қизларнинг назарига тез тушар, ҳозир ҳам унинг назарида қиз унга мойил бўлиб қолгандек эди.

У ўриндиққа ўтирар экан, шимининг почаси буришиб қолганини сезди. Энгашиб қўли билан почасини тўғрилади. Қаддини ростлар экан, тирсаги ҳамроҳининг кўксига тегиб, бадани тоқ ўрмонда жимирлаб кетди. Қизнинг ҳам ёноқлари лоларанг тус олди.

— Кечирасиз, — деди Жамшид.

Қиз норози бўлгандек юзюни ўтирди. Жамшид энди уни диққат билан қўздан кечира бошлади. Қоп-қора қайрилма қошлар, чақнаб турган шахло кўзлар, гунчадек лаблар унинг хавлини ўғирлади.

— Кечирасиз, сиз ҳам Тошкента кетаясизми? — Ҳа, — деди қиз майингина жилмайиб. — Ҳизирги-чи? — Менам Тошкента кетаяман. Тошкента ўқийсизми?

— Йўқ, — деди қиз энди яйраб табассум қилар экан. — Лекин сиз ўқийсиз.

— Каёқдан билдингиз?

— Одатда Тошкента ўқийдиган йигитлар йўлда қизлар билан танишиш чоғида шундай савол беришади.

— Йў-а, — деди Жамшид хижолат бўлиб. — Кўп нарсани биларкансиз.

— Йўлда кўп юраман. Коммерсия. Тошкента кўп қатнаман. Ҳозир ҳам у ёққа товар олиб келгани кетаяман.

— Товар? Қанақа товар? — Ҳар хил, Тошкента клиентлар бор.

— Ўх-ху!.. — Ҳизирги қарда ўқийсизми? — Маданият институтида.

— Қўшқ айтаркансиз-да? — Сал шундайроқ.

— Каерликсиз ўзи?

— Сочмабулоқ деган қишлоқни эшитганимизми?

— Йўқ. Номи қизик экан.

— Қишлоқнинг қирларининг оралиғида жойлашган. Булоқ дегани сочилиб ётибди. Номиям шундан келиб чиққан. Ер қўй. Боғ, дехқончилик яхши. Аинқиса мол, қўй кўп...

(Давами келгуси сонда).

SUD OCHERKI

Курбонали ака адирда куй боқиб юрганди. Нарироқда турган бир оқ от эътиборини тортди. Негаки, бир неча йил илгари шунга ўхшаш оти йўқолган эди. Ушанда қанча изламасин тополмаган. Яқинроқ бориб қараса, отнинг ёнида бир йиғит ётган экан.

- Исминг нима? — сўради ундан.
- Ашур.
- Нима қилиб юрибсан?
- Шу отимни пайшанба бозори-га олиб бориб сотмоқчиман.

Курбонали ака оқ отдан кўзини узолмасди. «Худди ўзи. Бу йиғит ўғри бўлса кераг-ов» деган фикр ўтди хаёлидан.

- Бу отни бозорга олиб бориб бўлсан, — деди у дабдурустдан.
- Сени милицияга топшираман.

Курбонали ака гапини тугатар-тугатмас чаққонлик билан отга миниб олди.

- Юр мен билан.

У маҳалла посбони М.Фаниевни топиб, бор гапни тушутиради.

- Ундай бўлса, участка пунктига боришга тўғри келади, — деди пос-сбон.

- Отни қаердан олдингиз? — йиғитни тергай бошлади Сарносиё туман ИИБ профилактика назари Ш.Наимов — Бу ерларда нима қилиб юрибсиз?

Харидор топиб шуни пуллаш керак.

- Ие, қандай қилиб?

- Нега ҳовлиқасиз? Сиз оқсоқол, бообуру одамсиз. Таниш-билишларингиз кўп. Чаққон, уйдабурон йиғитлардан топиб, бош бўлиб турсангиз бас. Пулнинг хидини олгандан сўнг ишни ўзлари дўндиришади.

- Э, ҳожи тушмагур-эй, сизда гап кўп экан-ку. Шунақа денг.

И.Мансуровнинг кўшни «Бирлик» маҳалласида Абдурахмон деган таниши бор эди. Тадбиркорлик билан шуғулланарди. Жаҳонгашта, бунинг устига таваққалчи йиғит.

Эшон бобо уни уйига таклиф этиб, Сайдулло ҳожи билан таништириб қўйди.

Иштиёрхон янглишмаган экан. Иккаласи тезда тил топшиб кетади.

- Бундай товарларнинг

Россияда бозори чаққон, — билгаонлик қилади Абдурахмон.

- Уша ёққа олиб борсак, марра бизники.

- Бунинг учун аввало техника топшиб керак, — гапни илиб кетади ҳожи. — Бунга ҳар қимнинг ҳам юраги дов

раён тақдорланади. Икки оғайни Россия томон йўлга чиқади.

2001 йил ноябр ойида ҳам улар Иштиёрхон эшоннинг уйида яшириб қўйилган 70 кило героинни Рустамнинг «КамАЗ»ига олдинги ҳолатда жойлашади.

- Яна тўғри Санкт-Петербургга ҳайдайсизлар, — дея буюради ҳожи.
- Бу сафар сизларни ўзим кутиб оламан.

- На-ман-

лотия худудидаги «Чак-чак» йўл-патрули постига етган жойда аксига олиб машина қилиқ чиқаради. Ҳар қанча уринишмасин, жойидан жилмайди. Бу ҳолат узокдан кузатиб турган милиция ходимларида шубҳа уйғотади. Улардан бири келиб машинани кўздан кечиради ва бешта сариқ салофан халатча топиб олади. Шу боис дарҳол машинани четга чиқариб, ит билан текширишади. Негадир ит безовталана бошлади. Оқибатда машинадан катта миқдорда героин топилади.

Ака-укалар ўша куниниёк хибсага олинади. Сайдулло ҳожи

Героинфурӯш ҳожи

- Иштиёрхон эшон бобонинг уйига жувоз созлагани келгандим, — деди Ашур.

Иштиёрхон Мансуров тегирмоннинг тилига тушунади. Лекин жувоз созламайди. Буни биз яқши биламиз-ку, — хайрон бўлади но-зир.

Ашур бу гапни кутмаганди. Бир зум нима дейишини билмай қолди.

- Мен от ўғриси эмасман, нима-га ишонмайсизлар? — қизишиб кетди сўнг. — Тўғриси айтсам, юк олиб келгандим, бўлдимиз энди?!

- Ҳали гапимиз охирига етгани йўқ. Айтинг-чи, қандай юк экан, бил-сак бўладики?

Ўк нишонга теккан эди. Ашурнинг тили қалимага келмай қолди.

- Қандай юк?... Тожикистондан героин олиб келдик, — беихтиёр озгидан гуллаб қўйди у.

Туман ИИБ бошлиғи Эркин Бобожонов воевадан хабар топаган захотийёк тевкор гуруҳ тўзиб, унга шахсан бошчилик қиладиган бўлди.

беравермайди.

- Машинани мана мен топаман, — бўш келмасди А.Мелиев. — Бир эски танишим бор. Қирғизистонлик. Намангандаги бир хусусий корхона-нини «КамАЗ»ни ҳайдайди. Водий-дан қўпична шунинг машинасида юк олиб келамади. Ишончли йиғит.

- Бунча мақтадингиз, бир гапла-шиб кўрайлик қани. Мана сизга йўл кира. Бориб уни топиб, менга рўпара қиласиз, — дея ҳожи унга икки юз АҚШ долларни узатди. — Энди, тақ-сир, гап бундай. — Иштиёрхонга юз-ланди сўнг у. — Кемага тушганининг жони бир дейишади. Сиз ҳазина-бонлик қиласиз. Керакли одам юкни сиздан олади. Умуман ҳамюртла-рингизга ўзингиз бош-қош бўлиб турасиз. Шундай қилсак маъқул бўла-ди, тўғрими?

- Бўпти, нима бўлса пешонадан кураимиз энди. Оллоҳга таваққал.
- Ҳа, яшаг. Мана бу чинакам мардинг гапи бўлди.

Абдурахмоннинг ҳайдовчи тани-ши Рустам (Абдурахим Ҳамидов) тез орада Сарносиёда пайдо бўлади. А.Мелиев Сайдулло ҳожининг уйига таклиф этиб, уларни таништи-риб қўйди. Рустам кўпни қўрган, ча-пани йиғит экан. Ҳожиға дарров маъқул тушади.

- Ишни пайсалга солишинг ҳожаги йўқ, — дея муддаога ўтади ҳожи. — Аллақачон эшоннинг уйида юз килоча героинни ҳозирлаб қўйган-миз. Шуну олиб, йўлга чиқинлар.

1999 йилнинг ёз ойлари эди. Рус-тан 16 АЕ 226 номерли «КамАЗ» машинасининг теги тағида махсус жой тайёрлаб, героинни шу ерга жойлашди ва А.Мелиев билан бирга уни Россиянинг Санкт-Петербург шаҳрига олиб бориб пуллади.

Сайдулло ҳожи ҳам уларни лафз қилин-ганидек нақд 25.000 доллар билан сийлайди.

А.Мелиев кейинги йилнинг ёзида яна сафар ҳозирлигини кўра бош-лашади. Бу ишга укаси Йўлдошнинг ҳам жалб қилади.

И.Мелиев тунда ўзининг «Жигу-ли» машинасида Тожикистон чега-расига бориб, Сайдулло ҳожининг одамларидан 100 кило героинни олиб, Иштиёрхонга етказиб беради. Рус-тан бу хабарни эшитиб, тезда етиб келади. Яна айнан ўтган гапни жи-

ганга бурилиб ўтамиз, жўра, — дей-ди Абдурахмон Рустамга йўлда. — Машинани шалдирашиб, бўш ҳайдаб юриш бўлмайди. Бирор нарса орта-миз. Тагин сиримиз фаш бўлиб қол-масин.

Бу гап Рустамга ҳам маъқул ту-шади. Улар машинага анор ва хурмо юклашади. Барча хавф-хатардан қуту-либ, манзилга етиб боришади. Уларни ҳожи мамнуният билан кутиб олади.

- Шерикларни кўпайтирмаса бўлмайди, эшон — дея дардини ёради бир кунни ҳожи. — Қаёқча Рустам-ни кутиб юраимиз. Яна чаққон йиғит-лардан топилг.

- Гапингиз тўғри. Мен ҳам шу ҳақда ўйлаб юргандим. Абдурах-моннинг маҳалласида икки ака-ука бор. Сағир усилган, ҳеч жойда иш-ламайди. Мухтож, мўмин қобил йи-гитлар. Лекин бироз ёш-да. Энди йигирмани қоралаган.

- Гап ёшда эмас, хоҳишда. Қола-верса, билмаганини ўргатамиз. Ба-фуржа гаплашиб кўринг. Бошқа йўлларини ҳам изланг.

Салоҳиддин Раҳмонов 2002 йил май ойида Тожикистон чега-расини бузиб ўтиб, Регар шаҳрига боради ва Сайдулло ҳожиға учрашади.

- Барақалла, ўғлим, келганингиз хўп яқши бўлди-да. Мана бу қопни эшон бобонгизга элтиб берасиз. Бу сизнинг хизмат ҳақингиз, — ҳожи Салоҳиддиннинг қўлига 200 доллар тутқазади. — Бундан кейин ҳам топ-ширларни бажариб турсангиз кам бўлмайсиз, иншоолло.

- С.Раҳмонов «Жигули» машина-сида божхонани четлаб, эгри йўллар билан ортага қайтади ва юкни айтил-ган манзилга етказиб беради.

Товарга аллақачон харидор то-пилган эди. И.Мансуров ҳожининг топшириғига кўра олдиндан кели-шигани буйича юкни эшаги билан Тўпаланг дарёсининг нариги қирго-ғига ўтказди. Бир неча даққача ўтар-ўтмас эски танишлари — Деновинг Дахана қишлоғида яшовчи Ёдгор Хидиров ва Ориф Бобоназаров ке-либ, уни олиб кетишади.

Салоҳиддин қариндоши А.Рўзи-евни «қармоқ»қа илинтириб, Регарга жўнатади. Ашур Сайдулло ҳожи бер-ган 2 қолдаги 40 кило героинни

— Мана бу биродаримизнинг ҳам сизда иши бор экан, — дейди у. — Менда 5 кило героин бор, — дейди Аҳхам очқочасига. — Шуни Самарқандга етказиш керак.

Салоҳиддин қишлоғига қайтиб келгач, А.Рўзиёвни ҳожиникига юбо-ради. Сўнг бериб юборилган товар-ни ўзининг «Жигули»сининг эшиги қоппамаси ичига жойлаб, йўлга чи-қади. Самарқанд шаҳридаги Гриб-ной деган жойда уни Аҳхам кутиб олади.

- Яшанг, шовво! Юк бизники, мана беш юз «кўки» сизники, — дейди у. — Бориб туринг.

- С.Раҳмонов шу бир оғиз сўзга маҳтал эди. Бир неча ойдан сўнг яна Аҳхамни излаб боради.

- Келинг, қадрдон, — очик чеҳра билан кутиб олади у. — Етти кило товарни яна ўша жойга етказиш ке-рак. Ҳақи ҳам шунга яраша: етти юз.

- Бир оғиз гапингиз. Бизга ҳам сизга ўхшаган мард акалар керак.

Бу сафар ҳам ўтган гапни ҳолат тақдорланади. Салоҳиддин хизматни дўндириб, чўнтагини қаплайттирди.

2003 йил сентябр ойининг ўзида-гина Салоҳиддин — Сайдулло ҳожи — Ашур — И.Мансуров «операцияси» икки марта амалга оширилади. 80 кило героин манзилга етказиб бери-лади.

- С.Раҳмонов 2004 йил бошида яна Сайдулло ҳожиникига боради.

- Сени Аҳхам сўраётгани, — дейди у.

- Ҳамон бир ўрам «дори» бор. Ҳар биттаси бир килодан. Шунини хамаша-ғида Самарқандга етказиш керак. Хизмат ҳақингга 3100 доллар ола-сан. Мана бу хамир учидан патир, — дейди Аҳхам Салоҳиддинга 300 дол-лар узатаркан.

- С.Раҳмонов уйига қайтиб, одат-дадек А.Рўзиёвни Регарга жўнатади. Ашур отда сўқмоқ йўллар орқали юкни олиб келади.

Салоҳиддинга укаси Сайфиддин кўмаклашади. Икковни героинни «Жи-гули»нинг эшиги қоппамаси ичига ва оржа ўриндиқ тағига жойлайди.

2004 йил 7 феврал куни Самар-қандга кетишгаётганда Қашқадарё ви-

А.Мелиев билан бирга навбатдаги жиний режани тузади. Улар катта миқдордаги героинни Ўзбекистонга ўтказишга келишиб олишади.

- Эшонга бориб айтинг. Яқинда уйига юк олиб боришади, — дейди ҳожи. — Кутсин, тагин уёқ-бўёққа кетиб қолмасин.

Абдурахмон ҳожининг айтгани-ни қилади.

2004 йил 17 феврал куни А.Рўзи-ёв ўзининг отида шериги Ҳ.Саминов билан бирга дашлардаги сўқмоқ йўллар орқали Сайдулло ҳожининг уйига боришади.

- Мезбон уларни илиқ қарши ола-ди.

- Битта отда қийналиб юрасиз-ларми? — дейди у. — Менинг отимни ҳам миниб кетаверинлар.

Ашур ва Ҳўтам олдиндан тайёр-лаб қўйилган 4 қоп героинни икки отга ортиб, тунда йўлга чиқади. А.Рўзиёв икки қоп товарни ҳожининг оти билан тонг арафасида Ишти-ёрхоннинг уйига етказиб келади.

- Яна икки қоп бор, — дейди у. — Даштдаги жарликка яшириб келдик. — Ҳадемай тонг ёришади. Энди сабр қилиб, қолганини қоронғи ту-шгандан кейин олиб келинлар, ту-шурларми? — дея тайинлайди И.Ман-суров.

- Ашурнинг ўша жойга қайтиб бо-риб, юкни кўриқлаб ётишдан бошқа илжои йўқ эди.

...Тезкор гуруҳ А.Рўзиёвнинг кўрғазмасига асосан аввал даштда қолдирилган қопларни топиб ке-лади. Сўнг И.Мансуровнинг уйига бо-ришади.

- Ашур олиб келган қопларни сомонхонга яшириб қўйибман, — дея очигини айтиб қолади эшон.

Сомонхонадан топилган героин 78 кило-ю 847 грамм эканлиги аниқ-ланади. Шундан сўнг жиний гуруҳ аъзолари бирин-кетин қўлга олина-ди.

- Ушоған жиний гуруҳ фаолияти-га шу тарикак чек қўйилди.

Бозорбой КОДИРОВ,
жиноят ишлари бўйича
Сурхондарё вилоят суди раиси.
Қурбон ЖўРАНАЗАРОВ,
«Ниқуқ» муҳбири

ТАРИХДАН ТАРИҚСНА

Бутун умрим давомида мен улкан кўчада тўхтовсиз ҳаракатланаётган машиналарга чап бериб юзурётган пиёда сингари яшадим.

У никоҳсиз оилада туғилганлиги боис болалиги ҳақида сўзлашни ёқтирмасди. Ниманики мақсад қилмасин, барчасига қизиқиши, қатъияти ва курашувчанлиги орқали эришган бу инглиз йигитининг асил миллатини кўпчилик билмаган. У ўз қаҳрамонлиги билан «Минг бир кеча» эртақларига кирган ягона хорижий шахс. Британияга қайтган шон-шухрати яна ошган бу инсон оммадан бекинмишга, полковник лавозимидан оддий аскарликка ўтиб ишлашга, чет элга кетишга мажбур бўлади. Одамлар нингидан ва журналистларнинг таъқибидан қочиш кутула олмагач, охири-оқибат сирли равишда халок бўлган. «Араби Лоуренс»нинг дафн маросимида машхур Уинстон Черчилл ҳам қатнашди.

ИНГЛИЗ ЗОДАГОНИНИНГ ФАРЗАНДИ

Томас Эдвард Лоуренс оилада Нэд дея аташарди. У 1888 йилнинг 16 августида Шимолий Уэлсдаги қишлоқлардан бирида дунёга келган. Отаси барон Томас Чеплен инглиз-ирланд оқсуякларидан ҳисобланар-

лади. У яёв Франция, Англия, Уэлсни кезиб, ўрта асрларга оид барча қалъаларни ўрганиб чиқди. Хатто бир марта уни Францияда жосус сифатида қўлга олишди. Лекин ҳаммаси яхшиллик билан тугайди. Чунки унга қўйилган айбловлар исботланмайди.

Томаснинг бу қизиқишлари охири-

Томас Эдвард Лоуренс

натикаси эканини таъкидларди. Унга ишоншарди. Аслида эса у бу ерда Британиянинг махфий агенти сифатида иш олиб борарди. Лоуренс интизомли агент эди. Берилган топшириқни мукамал бажаришга уринарди. Англиянинг Яқин Шарқдаги мустамлакачилик манфаати йўлида марказга кўпроқ маълумот жўнатишга ҳаракат қиларди. Айниқса археологик экспедициялар ортида

сини олдинга бошлади. Унинг қаҳрамонлиги шунда эдики, узоқ Европада кетаётган урушдан фарқли ўлароқ унда бронемашиналар ҳам, аэропланлар ҳам, йўқ эди. Фақатгина туя ва қилич билан курашга кирган Томаснинг болалигидаги «озодлик учун кураш» орзуи рўйга чиқа бошлаганди. Шу тариқа у бош-

га қайтиш ҳуқуқи сақланиб қолади. Лекин дастлабки кундаёқ врачлар билан Лоуренс ўртасида зиддият чиқади. Улар Лоуренсни муғлақо яроқсиз деб ўчувчилик қилишига руҳсат беришмайди. Лекин аэрофотосъёмка бўлимига қабул қилишди. Бир неча ой ўтгач кимдир сирни очди. 1922 йил 27 декабрда «Дейли экспресс» газетаси «Машхур араб уруши қаҳрамони полковник Араби Лоуренс оддий аскарга айланди» сарлавҳаси остида мақола беради. Уч ҳафта ўтгач Лоуренснинг авиациядан бўшатишди. У бир қанча вақт ҳамма томон тинчиб қолганини кутишга тўғри келади. 1923 йили Лоуренс фамилиясини Томас Эдвард Шоу дея ўзгартириб, танк корпусига аскар сифатида ишга қабул қилинади. Ўттиз уч ёшли қаҳрамоннинг эски одатлари, димоғдорлиги, бошқаларга нисбатан хурматсизлиги кўпчиликнинг нафсониятига тегади. 1925 йили у ҳақида «Янги никоҳ остида» сарлавҳали мақола чоп этилади. Томас яна ишдан кетишга мажбур бўлади. Лоуренс яна дўстининг кумаги билан авиацияга қайтади. Тезда у Хиндистонга жўнатилади. Бу нарса одамлар кўздан бекинмишга уриниш эди холос. Дастлаб Лоуренс Карачига, кейинроқ эса шимолий-ғарбий провинцияга ўтказилади. Лекин журналистлар яна бундан хабар топиб қолади. Газеталар Лоуренснинг Хин-

УЛКАН КЎЧАДАГИ ПИЁДА

ди. Тақдирни қарангки, бундай юқори мартабали доираларда яшаш унга ёқмайди. Кўнглини забт этган муҳаббатни ҳамма нарсадан воз кечишни талаб этади. Тўрт фарзанди, хотини ва мол-мулкнинг катта қисмини ташлаб, болаларнинг энагаси бўлган хизматкор қиз билан қочиш кетади. Инглиз жамятининг тазйиқларидан сажланмиш мақсадида улар Лоуренс фамилиясини оладилар. Энага қиз билан барон бешта ўғил кўрадилар. Уларнинг иккинчиси Томас Эдвард алоҳида ажралиб турарди. Унинг малла сочлари ва мовий кўзлари жозибали эди. Болалигида оёғини синдириб олган Томаснинг бўйи унча ўсмади. Бир метру олти беш сантиметр даражасида қолиб кетган бўлса-да, унинг қомати харбийларники сингари чиниққан ва пишқирган эди. Оила муттасил қўлиб юришга мажбур бўлади. Томаснинг онаси бор-йўғи энага бўлганлиги ва отаси олдинги оиласини ташлаб кетгани кўп жойда маълум бўлиб қоларди. Бу эса Лоуренсга қаттиқ руҳий азоб берар ва улар тинимсиз равишда Франция, Шотландия, Ирландия ва Англия бўйлаб кўчиб юришарди. Ниҳоят, Оксфордда кўнм топишди. Бу ерда саккиз ёшли Лоуренсини илк бора мактабга беришди.

оқибат «салб юришлари» мавзуси остида чўқур ишлашга сабаб бўлди. У ўзи бошчилигида янги шаклдаги салб юришлари орзу қила бошлади. Қайсидир миллатни қўлиқдан озод қилиш хаёли унга тинчлик бермай қўйди. Шу боис ҳам урушлар тарихини чўқур ўрганди. Оксфорд университет-

«бойлик тўла саҳро»га қизиқиш билдираётган немисларга қарши иш олиб бориш вазифаси яширин эди. Турклар эса ўша вақтда Арабистоннинг расман васийси эди. Лоуренс барханлар ва жарликларга беркиниб олиб, курилатган «Берлин — Бағдод» темир йўлини суратга олар ва маълумот тўпларди. Шу орада биринчи жаҳон уруши бошланди. Лоуренс Британияга қайтиб, ҳарбий хизматга эзилди. Уни Қоҳирадаги араб бюросига жўнатишди. Бу ерда Томас карталар тузиш билан шугулланади. Бу иш унга чўт эмасди. Узи биладиган ерларни схемага туширишда археологик топография жуда қўл келди. Туркия расмий равишда урушга кирган. Томасдан асирларни сўроқ қилишда фойдалана бошлашди. Бу армияга хайратланарли равишда кўмак беради. Шу орада Британиянинг қистови билан арабларнинг мустамлакачиларга қарши кўзғолони бошланди. Муқаддас шаҳар бўлимиш Макка эгалланди. Қизил денгизнинг Жидда, Рабел, Янбу портлари ва Мадинанинг бир қисми озод қилинди. Лекин туркларнинг артиллерияси арабларнинг туялардан иборат «сахро флотини» тиржиратиб юборди. Британия ваъда қилинаётган маблағни ажратмайди. Натикада улар курашни тўхтатиб, қабила-қабила бўлиб йўлларига қайта бошлашди. 1916 йили Лоуренсини Жиддага араб кўзғолончилари олдида Британиянинг вакили сифатида жўнатишди. Уни араб зодағони Файсал кутиб олади. Дастлаб Лоуренсини совуқ қаршилашди. Файсал ундан: «Сафро водийси ёқдими?» — деб сўради. Томас эса соф тартибда: «Албатта, лекин бу ердан Дамашқ узоқроқ», — деб жавоб беради. Бу ҳолат кўпчиликни хворудан туширади. Уртада самимият ва иттиқоқ вужуд қелади. Шу тариқа у араб кўзғолончиларига сағига кириб олади. Вазиятни ўрганган Лоуренс арабларнинг яққа курашлари натижа бермаслигига кўзи етади. Қоҳирага жўнатган хрисотберида у бунинг тинимсиз таъкидлайди. Британиянинг қурол-яроғдан ёрдам бера олмаслиги тобора аён бўлиб қолади. Иш шунгача борадики, унинг ўзи яна араб амирли олдида қолишга, мамлакатни манфаатлари учун мана шундай қийин вазиятда ишини давом эттиришга мажбур бўлади. Британия армиясининг мундирини араб либосига алмашган Лоуренс бадавиллар армия-

чилигида араблар Акаба портини забт этиб, Дамашқдаги турк истеҳкомини янчиб ташлайди.

Лекин муваффақиятсизликлар ҳам бўлиб турарди. Бир кун маҳаллий қабила вакили қиёфасидаги Лоуренс Дераа шахрига разведкага жўнайди. Мақсад шахарга борадиган яширин йўлни кидириб топиш эди. Бахтга қарши аэродром ёнида уни турк беранжисти тутиб олади. Маҳаллий бойнинг саройига келтирилган Томас Эдвард ўзини черкасман деб таништилади. Ўрнатилган тартибга биноан черкаслар турк армиясига хизмат қилишга мажбур эди. Дизертирликда айланган Лоуренсини шу ердаги бўлинмага аскар сифатида мажбурий хизматга жўнатилади.

Бу армияда яна бир жирканч «удум» бор эди. Янги аскар илк кечада «муқаддас аскар»ликка киритиларди. Ўша кеча етказилган хисмоний ва руҳий азоб Лоуренснинг бутун умрига татайиди. Эртаси куни ҳароб ахволдаги Томас қочишга муяссар бўлади.

Алам ва нафрат туйғуси уни янада қаттиқроқ курашишга ундайди. Узоқ давом этган уруш унга шон-шухрат келтиради. Файсал билан бирга у ҳам миллат доҳийсига айлиб бўлганди. Биринчи жаҳон уруши якунларига кўра Файсал Сурия қироли этиб тайинланади. Лекин Франция ва Англияга бунарса ёқмайди. Уларнинг таъйиқи билан у тахтдан мосуво бўлади. Бу пайтда Британиянинг мустамлакалар иши бўйича вазири Уинстон Черчилнинг маслаҳатчиси сифатида ишлаётган Лоуренснинг кумаги билан Файсал янги ташкил этилган Ироқ қиролиги тахтини эгаллайди.

Лоуренс кўрган-билганлари ҳақида китоб ёзди. «Донлиқнинг етти устун» китоби унинг довергани етти иқлимга ёяди. Лекин шон-шухрат ва машхурлик унинг табиятига мос эмасди. Тез орада у дўсти, авиация маршали Хио Тренчарддан оддий авиаторлик лавозимида иш беришини сўради.

ШОН-ШУХРАТДАН БЕЗИБ

Қирол Файсал тахтни эгаллагач, Лоуренс ишдан бўшади. Илтимосига биноан у оддий аскар сифатида ҳарбий ҳаво қуралига қабул қилинади. Авиатеҳник Жон Хиом Росе фамилиясини олган Лоуренсда хоҳлаган вақтда полковник лавозимидаги эски иши-

дистонга махфий вазифа билан жўнатилади, у русларга қарши Афғонистонда қўзғолон уюштириш лавозимида жар солишди. Бу ҳолат Томас Эдвардга катта зарба бўлади. Россия бунга ҳақиқат деб қабул қилган эди. Англия расмий доираларида ҳам унинг номи билан боғлиқ можаролар совуқ қаршиланади. Унинг Англия учун қилган улкан хизматлари ҳам эътиборга олинмайди. Лоуренс зулдук билан ватанига қачириб олинди. Қўмондонликдаги расмий шахслар агар у Британиядан ташқарига чиқмаслик ва шубҳали шахслар билан алоқа қилмаслик мажбуриятини олсанига авиацияда қолиши мумкинлигини айтишди. Лоуренс шаънини паस्ता уруви бундай шартга қўнишга мажбур бўлади.

Қувилган ва эзилган қиёфадаги Лоуренсини қўнчинча мотоциклда сайр қилиб юрган ҳолатда кўришарди. Қирол Файсалнинг ўлими ҳақидаги хабар унга қаттиқ таъсир қилади.

Май ойининг иссиқ кунларидан бирида Томас одатдагидек Дерсет қишлоқчасида мотоциклда сайр қилиб юрарди. Катта тезликда кетаётган Лоуренс Лондонга телеграмма жўнатиш учун почтага боради. Ортага қайтаётиб, уйиғача қўл узатса қўлидан даражадаги масофа бўлаганда қарши тарафдан хоҳоранг автомобил чиқиб қолади. Лоуренс велосипедда кетаётган иккита болакани уриб кетмаслик учун рулни кескин «четга» буради. Эгардан учиб тушган Лоуренснинг каскаси бошидан учиб кетади. Узи эса боши билан йўл «четга» урилади. Унинг ўлими ҳам ҳаёти сингари жумбоқ бўлиб қолди. Гувоҳларнинг айтишича, велосипед миниб юрган болалар йўлнинг бошқа тарафига бўлиб, мотоциклнинг ҳаракатида халақит беришмаган. Аварияда иштирок этган автомобил эса изини ўйолган.

Воқеага гувоҳ бўлган бир неча киши эса Лоуренснинг ўлимидан сўнг бу машинани дафн маросимида ҳам кўришди. Лекин уларнинг гувоҳлигини ҳеч ким эътиборга олмади.

Араби Лоуренс шон-шухратига яраша дафн этилади.

Internet материаллари асосида
А. МУСТАФОКУЛОВ тайёрлади

тетининг талабаси сифатида диссертация ёқлаш мақсадида Сурия бўйлаб яёв кезишга қарор қилди. Қадимий хититлар сулоласи ёдгорликларини ўрганиб, у Фрот ва Литлаб водийларини бир ўзи кезиб чиқди. Шу тариқа араб дунёси унга бағрини очди. Араб тилини мукамал ўрганиб олди. Кизиги шундаки, у Европанинг аънаъанавий урф-одатларидан воз кечди. Оддий араб йигити сингари қийинчи, уларнинг миллий таомларига тез кўнликди. Ватанида урф бўла бошлаган машиналарни ёддан чиқариб, «чўл флотининг» кемаси бўлган туяга ўрганиб қолди. Лоуренснинг диллом диссертацияси мукофотга сазовор бўлган, иштин давом эттириш мақсадида яна Арабистонга жўнатилиди. Археолог-тадқиқотчи сифатида келган Томас Лоуренсга Британия музейи ҳомийлик қила бошлади.

ТУЯ ВА ҚИЛИЧ БИЛАН

Шундай қилиб, беш йил давомида у Ливан, Сурия, Фаластинда археологик қазих ишларини олиб борди. Арабча турмуш тарзини танлаган бу йигитнинг ташқи кўриниши кўпчиликни ажаблантирарди. Лекин соф араб тилида сўзлаша оладиган Лоуренс ўзининг Шимолий Суриядан келганини, мовий кўзлари ирқий чатишиш

KASBINI ULUG' LAGANLAR

Набижон Фаёзов институтни тугатиб иш бошлаган пайтларида Наманган шаҳар прокурори вазифасида ишлаган Хожира Қирғизбоева, қилни қирқ ёрувчи моҳир терговчи Толибжон Каримов, со- бик вилоят прокурори марҳум Чори Жўраев ҳақида узоқ гапирди. Улардан ҳаётда ҳам, ишда ҳам кўп нарса ўрганганини таъкидлади. Прокуратура органларида узоқ йиллар ишлаб қанча обрў-этибор топган бўлса, шу азиз инсонлар туфайли эканини қайта-қайта факр- ланиб гапирди.

— Ҳаётни оқар дарёга ўхшатишлари бежиз эмас. Устозлари ҳақида меҳри товланиб гапирётган Набижон аканинг ўзи бугун кўпчиликка устоз. У бутун фаолияти давомида устозларига эҳтиром кўрсатиб келётган бўлса, бугун шоғирдлари уни эъозламоқда. Қайтар дунё деганлари шу бўлса керак-да.

— Ҳаётни битиргач, прокуратура органларидаги фаолиятимни Наманган шаҳар прокуратурасида иш ўрганувчиликдан бошлаганман, — дейди Янгиқўрган тумани прокурори Баҳодир Турсункулов. — Уша пайти Набижон ака шаҳар прокурори эди. У киши раҳбарлигида уч йил ишладим. Мана шу йиллар мен учун таҳсилдан кейинги чинакам ҳаёт мактаби бўлди. Набижон акадан нафақат касб сирларини, балки кўп

прокуратура органлари ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларида масъулиятли лавозимларда меҳнат қилишмоқда. Уларнинг ҳар бири бугун ярим аср остонасини босиб ўтаётган устозининг касби- га меҳри, садоқати, камтарлиги, олижаноб фазилатлари ҳақида узоқ гапирishi мумкин.

Набижон ака Поп туманида, оддий колхозчи оиласида таваллуд топди. Падари бузуқвори Мир- султон ота бутун умр далада меҳнат қилиб, тўққиз фарзандни воя-

тиқлолган эришдик. Юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо. Лекин бу ёруғ кунларга осонликча эришилгани йўқ. Истиқлолнинг дастлабки йиллари яхши кунлар билан бирга таҳликали дамлар ҳам бўлди. Хайриятки, у кунлар ортда қолди. Лекин шундай оғир пайтларда мамлакатимиз президенти атрофига жипслашиб, мустақиллигимизни ҳимоя қилган ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимлари, катта-ю кичик раҳбарлар, зиёлилар, умуман фидойи инсонларнинг хиз-

Устозни улағлаган инсон

SINCHKOV TOMOSHABIN

ГОЛЛИВУД ФИЛМЛАРИДА

- 1. Терговни олиб бораётган полициячи албатта, бир марта бўлса ҳам бар ёки дискотекага киради.
2. Америкага келган чет эллик фуқаро бир ўзи қолганда ҳам албатта инглиз тилида сўзлашади.
3. Ёвуз кучлардан қочаётган қаҳрамон ҳар доим кўчалардан ўтаётган омма орасига беркиниб олиши мумкин. Парад албатта бўлади.
4. Полиция бошлиғи ҳар доим терговни олиб бораётган энг яхши детективни ишдан бўшатади ёки ишни ҳал қилиши учун 48 соат вақт беради.
5. Самолётни ҳар ким қўндириши мумкин.
6. Бинодаги вентиляция тизими беркиншига энг қулай жой. Қизғин, сизни ҳеч ким у ердан қидирмайди. Филм қаҳрамони вентиляция орқали ҳеч қандай қийинчиликсиз бинонинг хоҳлаган жойига бориши мумкин.
7. Филмлардаги бомбарлар қачон портлашини ҳамма билиши учун қизил рангада ёниб турувчи катта рақамли соат билан жиҳозланган.
8. Қақшатқин жангда ҳам ғолиб бўлишининг битта осон йўли бор. Бунинг учун қаҳрамон уни уйда кутиб турган севгилисининг суратини жангга ҳеч кимга кўрсатмаслиги керак.
9. Тақсичига пул тўлаётган киши ҳеч қачон ҳамёнидан қанча пул олаётганига эътибор бермайди. Бирок берилган пул ҳар доим керакли қий- матда бўлади.
10. Тўқнашиб кетган машиналар албатта портлайди.

1 APEL — KULGI KUNI

ҚОЧИШ ОСОН БЎЛАВИ

Штирлиц Борманнинг итига тўйгазиб бензин ичирди. Ит ўн метрларча югуриб ётиб қолди.
«Бензин тугаб қолди», — деб ўйлади Штирлиц.
Айиқ, бўри ва қуён қимор ўйнамоқчи бўлишибди. Шунда айиқ:
— Агар ким ғирромлик қиладиган бўлса тумшугига соламан, мана шу шалпанг-қулоқ, кулранг тумшукка соламан!
Икки ўртоқ ўрмонни кесиб ўтаяпти. Бири телефон будкасини, иккинчиси ҳода судраб келяпти.
— Менга қара, телефон будкасини нима қиласан?
— Ҳозир йўлимиздан бўри чиқиб ташланиб қолса, будкага беркиниб оламан. Ўзинг-чи, нимага ҳода кўтариб олдинг?
— Ҳозир бўри чиқиб ташланиб қолса, ҳодани ташлаб юбораман. Шунда қочшим осонроқ бўлади.

га етказди. Ҳалол меҳнати туфайли «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган пахтакор» деган шарафли номига сазовор бўлди, орден ва медаллар билан тақдирланди. Пешона тери билан фарзандларини тарбия қилган бу инсоннинг бирдан-бир орзуси Набижон аканинг прокурор бўлганини кўриш эди. Бу кунларни кўриш Набижон аканинг онаси Муножот аяга насиб этди. Айни пайтда у кишининг турмуш ўртоғи Манзура опа география фанлари номзоди. Уларнинг икки фарзанди ҳам ҳуқуқшунос.
Ха, ота-боболаримиз орзу қилган дориломон кунлар келди. Ис-

Файзулов ҳам ана шундай кишилардан бири.
Мустақиллигимизни мустаҳкамлаш йилларида Набижон ака оғир устозларидан меҳнат қилди. Масъулиятли лавозимларда сид- қидилан ишлади. Ҳатто ҳаёти хаф остида қолган пайтларда ҳам ортга чекинмади. Шу боис ҳамкасблари ўртасида унинг ўз ўрни бор, ҳавас қилса арзигулик обрў-эътиборга эга. Набижон аканинг таъбири билан айтганда, инсон учун мана шундай яшашнинг ўзи ҳам бир бахт.
Абдухоним МАДАТОВ, «Нуқуқ»мухбири

Моҳият

Дунёда ҳасад ва гинадан оғирроқ ранж йўқ. Чунки ҳасадчи одам одамларнинг шодлигидан пайваस्ता ғам остида юради. Ўзгалар роҳатидан доимо заҳмат тортади.
Мухаммад ХУСАЙН

Муштарийлар диққатига!!!
Азиз газетхон!
Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги мутасаддиларига саволларингиз борми?
Агар Сизни қизиқтирган, муаммо бўлиб келаятган шу каби саволларингиз бўлса, 8 апрелгача «Нуқуқ» газетасининг электрон почтаси «nuquq@mail.ru» га юборишингиз ёки 133-83-49 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин. Саволларингизга Соғлиқни сақлаш вазирлиги мутасаддилари жавоб беради.
Азиз муштарийлар!
Газетамизнинг ушбу 30 март сонида саволларингизга Соғлиқни сақлаш вазирлиги мутасаддиларининг жавобларини чоп этганимиз ваъда қилгандик. Базми бир сабабларга қўра, ушбу савол-жавоблар газетанинг 27 апрел сонида чоп этиладиган бўлади.

HUQUQ
yuridik gazeta
Ta'sischi:
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi

Bosh muharrir:
Abdullolliq ABDURAZZOQOV
Tahrir hay'ati:
Bahrididdin VALIYEV, Abdualhalim XOLMAHMATOV, Pirimqul QODIROV, Jahongir SHAROFBOYEV (Bosh muharrir o'rinbosari vazifasini bajaruvchi), G'afurjon ALIMOV (mas'ul ko'nb vazifasini bajaruvchi), Lola SHOMURODOVA, Muxtor SHODMONOV

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri, Yahyo G'ulomov ko'chasi, 66-uy.
Telefon: 133-82-34, 133-64-72.
E-mail: info@nuquq.uz.
Faks: 133-64-85, 133-10-53.
Gazeta O'zbekiston Respublikasi matbuot va axborot agentligida 023-raqam bilan ro'y xatga olingan. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi. Mualliflarning fikrini tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Nashrimizdan ko'chirib bosilganda «HUQUQ» dan olinganligi ko'rsatishi shart. Tjorat ahamiyatiga molik materiallar belgisi ostida chop etiladi.

Buyurtma G — 62. 18450 nusxada chop etildi. Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahilalanadi. «HUQUQ» original maketi.
Navbatchi muharrir: F. MAMASHARIPOV
Mushahhili: A. MUSTAFOYEVA
Gazeta «Sharq» NMK bosmaxonasida ofset usulida chop etildi. Korxonani manzili: Toshkent shahar, Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

Gazeta haftaning chorshanba kunlari chiqadi.
Sotuvda erkin narxda